

Nr 204.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående vissa den statsunderstödda vattenavlednings- och avdikningsverksamheten berörande frågor; given Stockholms slott den 10 mars 1939.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet för jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

A. Pehrsson-Bramstorp.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 10 mars 1939.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, ENGBERG, SKÖLD, QUENSEL, FORSLUND, ERIKSSON, STRINDLUND.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmäler chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Pehrsson-Bramstorp, vissa den statsunderstödda vattenavlednings- och avdikningsverksamheten berörande frågor samt anför.

Bland de åtgärder till höjande av jordbrukets avkastningsförmåga, vilka företagas med stöd från det allmännas sida, intager verksamheten för jordens torrläggning en framskjuten plats. Initiativet till denna verksamhet togs ursprungligen av hushållningssällskapen, men redan tidigt fästes jämväl

statsmakternas uppmärksamhet vid vikten och nödvändigheten av jords torrläggning, såväl för att höja den odlade jordens fruktbarhet som ock för att bereda möjlighet till åkerarealens utökning genom nyodling. Till att börja med gävo statsmakterna sitt stöd åt verksamheten på så sätt att särskilda tjänstemän, *agronomer*, anställdes för planläggning av torrlägningsföretag. Snart nog vidtogs emellertid statsmakterna jämväl på annat sätt åtgärder till stödjande av verksamheten. Från början av 1840-talet har sålunda riksdagen ställt medel till Kungl. Maj:ts förfogande, till en början i form av lån men senare dessutom genom bidrag utan återbetalningsskyldighet.

Antalet agronomtjänster ökades efter hand, varjämte såsom tjänstebiträden åt agronomerna antogs elever, benämnda stipendiater, till vilkas avlönande bidrag delvis utgick av allmänna medel. Vid 1865—1866 års riksdag ökades antalet förrättningsmän, vilka alltsedan år 1863 benämndes *lantbruksingenjörer*, från förutvarande nio till tolv. Sedermera har antalet lantbruksingenjörstjänster ytterligare ökats, så att det för närvarande uppgår till 24. Därjämte äro med understöd av statsmedel inom torrlägningsverksamheten anställda extra lantbruksingenjörer, lantbruksstipendiater och vissa tjänstebiträden.

Fram till 1865 hade befogenhet att avgiva utlåtande i rättstvister rörande avdikningsföretag tillkommit endast lantmätarna, vilka i icke ringa omfattning planlade vattenavlednings- och täckdikningsföretag. I och med utfärdandet av det första reglementet för lantbruksingenjörerna år 1865 erhöles dessa samma befogenhet i nyssnämnda hänseende som lantmätarna. Sedan lantmätarnas tid därefter i allt större omfattning kom att upptagas av andra uppgifter, såsom skiftesförrättningar m. m., övertogs arbetet med planläggning av torrlägningsföretag till övervägande del av lantbruksingenjörerna.

Sedan staten sålunda genom anställda tjänstemän tagit hand om ledningen av verksamheten för jords torrläggning, upphörde hushållningssällskapen med arbetet för planläggning av torrlägningsföretag. Enstaka hushållningssällskap utförde visserligen i mindre omfattning genom länsagronomer sådan planläggning, men i stort sett inskränktes hushållningssällskapens insats på området till att omfatta upplysningsverksamhet bland jordbrukarna.

Ett nytt initiativ togs emellertid av hushållningssällskapen genom anställande i åtskilliga sällskaps tjänst av *dikningsförmän* med uppgift att under förrättningsmans ledning handhåva utförandet av täckdikningsarbeten. Dikningsförmansinstitutionen, som knappast har någon motsvarighet i annat land, har varit och är av stor betydelse, varför ock statsmakterna numera lämna bidrag till sällskapen för anställande av sådana förmän. Antalet i hushållningssällskapens tjänst anställda dikningsförmän uppgick år 1934 till 145.

De först i statens tjänst anställda agronomerna och lantbruksingenjörerna hade, liksom fortfarande är fallet, även till uppgift att tillhandagå landets jordbrukare med råd på det egentliga jordbrukets område, exempelvis i frågor rörande jords odling och indelning till omloppsbruk och dylikt.

Efter hand och fram emot sekelskiftet inträdde emellertid en ändring i

fråga om statens och hushållningssällskapens verksamhet för jords torrläggning.

Lantbruksingenjörernas arbete hade vid denna tid alltmera kommit att inriktas på planläggning av avlopp, nämligen vattenavledningsföretag för samfälligheter m. m., uppgifter, som redan då nått en avsevärd omfattning och sedan dess ytterligare ökats, under det att deras arbete såsom rådgivare i egentliga jordbruksfrågor samt såsom förrättningsmän för planläggning av täckdikningsföretag och ledning av sådana företags utförande var av jämförelsevis ringa omfattning. Utvecklingen gick därefter vidare i denna riktning, så att under första decenniet av innevarande århundrade lantbruksingenjörernas verksamhet på sistnämnda områden i förhållande till det föreliggande behovet företedde obetydlig omfattning.

I vårt lands slättbygder med övervägande svårgenomsläpplig jord i svag marklutning utgör upptagandet av avlopp till huvudsaklig del endast en förberedande åtgärd för åkerjordens ur växtodlingssynpunkt ändamålsenliga torrläggning. För vinnande av full torrläggning är det ofrånkomligt, att, sedan avlopp upptagits, jorden därjämte täckdikas. De stora kostnader, som avloppen kräva från den enskildes och det allmännas sida, komma icke att medföra avsett gagn, därest täckdikning icke mera allmänt utföres.

Den brist i fråga om torrläggningsverksamheten, som eftersättandet vid denna tid av täckdikningen medförde, framstod tydligt för på jordbrukets område ledande män. Men även i annat hänseende ansåg man, att en brist förelåg, nämligen däri, att täckdikning ofta utfördes utan plan och utan kontroll, i vilket fall den icke erhöll den effektivitet och varaktighet, som måste krävas. En bättre ordning i berörda avseenden inträdde, då ett flertal hushållningssällskap började att taga hand om och organisera täckdikningsverksamheten inom respektive län. Sällskapen uppdrogo därvid till någon i sin tjänst anställd länsagronom eller jordbrukskonsulent att, samtidigt som han genom upplysning verkade för jords ändamålsenliga torrläggning, bearbetning och användning m. m., utföra planläggning av täckdikningsföretag samt att leda och kontrollera dessa arbetens utförande.

Denna utveckling har sedermera i avsevärd grad befordrats, bland annat genom den verksamhet, som under åren 1918—1922 utövades av *Statens odlingsorganisation*. Denna organisation grundades av statsmakterna med uppgift att i främsta rummet verka för täckdikning av ofullständigt torrlagd åkerjord ävensom för nyodling och beteskultur, allt i avsikt att i möjligaste mån genom ökning av jordbrukets produktion motverka den under kristiden uppkomna livsmedelsbristen. Då tillgång till förrättningsmän för planläggning av täckdikningsföretag i erforderlig omfattning saknades, föranstaltade ledningen av odlingsorganisationen om anordnande av en kurs för vidare utbildning i kulturtekniskt hänseende av sådana jordbrukskonsulenter och agronomer, vilka icke i erforderlig grad specialiserat sig för arbete på området.

Efter odlingsorganisationens upphörande fortsattes arbetet för jords täckdikning av hushållningssällskapen.

Under de senaste årtiondena har utvecklingen på torrlägningsverksamhetens område alltmera gått i riktning mot en uppdelning av de olika arbetsuppgifterna mellan staten och hushållningssällskapen. Lantbruksingenjörernas arbete har kommit att i allt större omfattning tagas i anspråk för diknings-, vattenavlednings- och invallningsföretag samt medverkan vid vattenregleringar, undet det att upplysningsverksamheten och det huvudsakliga arbetet med täckdikningsföretags planläggning samt ledningen av dessa arbetens utförande alltmera övergått till jordbrukskonsulenter. Den ojämförligt största delen av täckdikningsverksamheten handhaves numera av hushållningssällskapen.

Hushållningssällskapens arbete för åkerjordens täckdikning har av statsmakterna understötts i olika hänseenden, bland annat därigenom, att till sällskapen uppdragits utdelandet av statslån och statsbidrag till täckdikning, planlagd och utförd under ledning antingen av lantbruksingenjör eller av i hushållningssällskapens tjänst anställd länsagronom eller jordbrukskonsulent. Ävenså lämnar staten bidrag till bestridande av hushållningssällskapens utgifter för förmedling av täckdikningslån samt till avlönande av i sällskapens tjänst anställda dikningsförmän. För utbildning av förrättningsmän för täckdikning har staten anordnat kulturtekniska kurser, avsedda för agronomer, jordbrukskonsulenter och lantbruksingenjöraspiranter. Likaledes har av staten anordnats kurser för utbildning av dikningsförmän. I den mån särskilt beviljade anslag varit otillräckliga för verksamheten i fråga, och hushållningssällskapen således för denna anlitat till dem av statsmedel använda allmänna anslag, har så kunnat ske utan erinran från statens sida.

Den enligt nu angivna linjer bedrivna jordförbättringsverksamheten synes i flertalet fall ha fungerat tillfredsställande och alltså torde i stort sett valuta ha erhållits för de av det allmänna för verksamhetens genomförande tillskjutna medlen. Emellertid ha, speciellt i vad angår vattenavlednings- och avdikningsverksamheten, tid efter annan framställts yrkanden och förslag rörande såväl organisatoriska som andra förändringar beträffande samma verksamhet.

Sålunda hemställde 1932 års riksdag i skrivelse nr 334, under åberopande av jordbruksutskottets utlåtande nr 80, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning rörande frågan om ett enklare förrättningsförfarande beträffande statsunderstödda dikningsföretag av mindre omfattning ävensom framlägga för riksdagen de förslag, vartill utredningen kunde giva anledning.

Genom beslut den 8 juli 1932 anbefalldes Kungl. Maj:t lantbruksstyrelsen att skyndsamt verkställa den av riksdagen ifrågasatta utredningen samt att därmed jämte förslag i ämnet inkomma till Kungl. Maj:t.

Vidare anmodades lantbruksstyrelsen genom remiss den 10 augusti 1932 att avgiva yttrande med anledning av en utav styrelsen för Föreningen Lantbruksingenjörssassistenters i skrivelse den 1 augusti 1932 gjord anhållan bland annat att i samband med nyssberörda utredning måtte utredas frågan om ett bättre utnyttjande av den befintliga assistentkåren, särskilt förste assistenter, för mera kvalificerat arbete inom lantbruksingenjörsverksamheten.

Genom beslut den 4 november 1932 överlämnades slutligen till lantbruksstyrelsen för att tagas i betraktande vid verkställandet av nämnda utredning vissa av länsstyrelserna i Göteborg och Bohus samt Södermanlands och Kalmar län år 1919 gjorda framställningar om förändrad indelning av lantbruksingenjörskdistrikten jämte av lantbruksstyrelsen, 1917 års lantmåterikommission och statskontoret avgivna yttranden över sagda framställningar.

Med anledning av hemställan från Örebro läns hushållningssällskap i skrivelse till Kungl. Maj:t den 11 december 1929 om statsbidrag för anställande hos hushållningssällskapen av assistenter vid täckdikningsarbeten anförde lantbruksstyrelsen i remissutlåtande den 2 december 1930, att styrelsen ifrågasatte, huruvida den nuvarande organisationen av täckdikningsverksamheten uppfyllde de anspråk, vilka med hänsyn till ändamålsenlighet och en av allmänna sparsamhetssynpunkter påkallad återhållsamhet i fråga om de statliga utgifterna borde ställas på densamma, samt att styrelsen på grund härav funne hithörande frågor böra göras till föremål för närmare utredning särskilt med hänsyn till i vad mån och under vilken form staten borde i fortsättningen engagera sig för ifrågavarande verksamhet. Tillika förmålde lantbruksstyrelsen sig hava för avsikt att efter avvägbringande av en sådan utredning inkomma till Kungl. Maj:t med de förslag i ämnet, som därav kunde föranledas. Den 28 oktober 1932 beslöt Kungl. Maj:t, att ifrågavarande framställning från Örebro läns hushållningssällskap ej skulle föranleda annan Kungl. Maj:ts åtgärd, än att handlingarna i ärendet skulle överlämnas till lantbruksstyrelsen för att tagas i övervägande vid verkställandet av den av styrelsen omförmälda utredningen rörande täckdikningsverksamhetens organiserande; och skulle sagda utredning slutföras så snart ske kunde.

I skrivelse den 22 maj 1934 anförde härefter lantbruksstyrelsen, att det utredningsarbete, som sålunda anförtratts åt styrelsen och vilket enligt vad styrelsen ansåge lämpligen borde utföras i ett sammanhang, kunde förutses komma att erhålla betydande omfattning och räckvidd. På anförda skäl och då de anbefallda utredningarna icke borde ytterligare uppskjutas ifrågasatte lantbruksstyrelsen, huruvida icke utredningsarbetet borde uppdragas åt av Kungl. Maj:t särskilt utsedda personer.

Den 15 juni 1934 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för jordbruksdepartementet att tillkalla fem utredningsmän för att verkställa utredning och avgiva förslag rörande den med statsmedel bedrivna avdiknings- och täckdikningsverksamheten och därmed sammanhängande spørsmål. Vid detta ärendes anmälan inför Kungl. Maj:t anförde dåvarande departementschefen, statsrådet Sköld, efter att hava redogjort för de nyssberörda framställningarna och besluten, bland annat, följande:

Jag delar lantbruksstyrelsens uppfattning rörande lämpligheten av att förenämnda utredningar utan uppskov slutföras. Möjligheterna för att arbetet skulle inom den närmaste tiden kunna verkställas inom lantbruksstyrelsen äro på skäl, styrelsen anført, icke stora. Jag förordar därför att, med återkallande av de lantbruksstyrelsen givna uppdragen, utredningsarbetet i frå-

ga anförts åt särskilda utredningsmän. Beträffande de uppgifter, vilka sålunda skola ankomma på utredningsmännen, må framhållas följande.

I anslutning till vad i förenämnda riksdagsskrivelse den 10 juni 1932 anförts rörande ett förenklat förrättningsförfarande vid statsunderstödda dikningsföretag av mindre omfattning bör, i samband med utredning och uppgörande av förslag härutinnan, övervägas särskilda villkor och bestämmelser i fråga om understöd av statsmedel till sådana företag. Samtidigt böra emellertid tagas under övervägande åtgärder syftande till en enklare och billigare handläggning jämväl av de större företagen. Hinder bör ej heller möta att, om under utredningen anledning därtill finnes föreligga, gällande bestämmelser angående statsunderstöd åt sistsagda företag även i övriga hänseenden göras till föremål för överarbetning. Vid utredningen bör naturligtvis beaktas angelägenheten av — såväl då det gäller smärre som beträffande större företag — att ett i och för sig önskvärt förenklande av förrättningsförfarandet icke sker genom eftersättande av den noggrannhet och tillförlitlighet, som hänsynen till dels statens intresse såsom understödjare av företagen dels ock såväl deltagarnas eget som även utanför företagen stående, därav berörda fastighetsägares och andras intresse skäligen kräver.

Kravet på enklare former för torrlägningsförrättningarnas handläggning sammanhänger delvis med en önskan att åstadkomma större skyndsamhet vid ärendenas behandling. Denna fråga bör vid utredningen beaktas, därvid bland annat böra övervägas åtgärder för underlättande av en snabbare handläggning hos de myndigheter, på vilka den närmare befattningen med statens låne- och bidragsverksamhet på området ankommer. I samband med förevarande spörsmål bör undersökas, huruvida landets nuvarande uppdelning i lantbruksingenjörskretsar är den med hänsyn till de lantbruksingenjörerna åvillande göromålen mest lämpliga. Förslag till ändringar i härutinnan gällande grunder bör, i den mån sådana ändringar kunna finnas påkallade, framläggas. Övervägas bör tillika huruvida — utöver vad som kan följa av utredningen om torrlägningsföretagen — åtgärder kunna vara erforderliga för beredande av lättnad i lantbruksingenjörernas arbetsbörda. I detta sammanhang böra jämväl upptagas till prövning möjligheterna för ett bättre utnyttjande av assistenterna hos lantbruksingenjörerna, på sätt styrelsen för föreningen lantbruksingenjörssassistenters i sin öfverförordna skrivelse anför. Förslag i de hänseenden, vartill nu berörda överväganden kunna föranleda, böra utarbetas.

Den av lantbruksstyrelsen upptagna frågan om organiserandet av den med statsmedel understödda täckdikningsverksamheten äger flera beröringspunkter med de spörsmål, vilka enligt det nu anförda böra bliva föremål för utredning. Det synes därför naturligt, att den behandlas i samband med dessa. Av lantbruksstyrelsen företagen undersökning har givit vid handen, att resultatet av nyssnämnda verksamhet icke motsvarar, vad man med hänsyn till de krav, sagda verksamhet ställer på statskassan, skäligen borde kunna fordra, härvid bortsett från de statsbidrag utan återbetalningsskyldighet, som utan ordnats från och med innevarande budgetår. Utredningen torde böra inrikta på att söka avhjälpa berörda missförhållanden. Det torde emellertid bliva nödvändigt att härutinnan framgå med stor försiktighet. Vid utarbetande av förslag till ändringar i gällande bestämmelser i ämnet bör tillses att bestämmelserna så avvägas, att de icke motverka igångsättande av i och för sig nyttiga och önskvärda täckdikningsföretag.

Förutom vad därom anförts i de för de sakkunnigas arbete sålunda lämnade direktiven ha jämväl från andra håll framställts anmärkningar mot den nuvarande organisationen av torrlägningsverksamheten. Av dessa torde här böra erinras om följande.

Såväl i den år 1927 som i den år 1932 avgivna berättelsen av riksdagens revisorer riktades kritik mot det sätt, varpå lantbruksingenjörerna handhade dem anförtrodda uppdrag. Sålunda hade revisorerna uppmärksammat åtskilliga vattenavlednings- och sjösänkingsföretag av större omfattning, vilka utfallit ogynnsamt i ekonomiskt hänseende, med påföljd att vederbörande intressenter råkat i nödläge samt måst vända sig till staten med begäran om bistånd. Enligt revisorernas mening vore orsaken till företagets misslyckande ej sällan beroende av att vederbörande förrättningsmän icke iakttagit den omsorg och grundlighet vid handläggningen av de dem anförtrodda uppdragen, som varit påkallad för att intressenterna från början skolat erhålla någorlunda riktig utgångspunkt för bedömande av företagets ekonomiska förutsättningar och lämpligaste sättet för dess utförande. Av denna anledning ansågo revisorerna följande förhållanden böra göras till föremål för närmare undersökning:

1) i vad mån en bättre kontroll från lantbruksstyrelsens sida över lantbruksingenjörernas förrättningar vore möjlig att åstadkomma,

2) huruvida lantbruksingenjörernas kompetens kunde anses tillräcklig för bedömande av alla de spörsmål, som vid torrlägningsföretag influerade på resultatet,

3) huruvida de för lantbruksingenjörerna gällande lönebestämmelserna, vilka gjorde vederbörande tjänsteman i inkomstavseende till väsentlig del beroende av mångfalden av de förrättningar, han kunde förskaffa sig och hinna avverka, vore ändamålsenliga, samt

4) huruvida bestämmelserna angående statsunderstöd till förrättningskostnader vid torrlägningsföretag borde revideras.

Vidare har jämväl Svenska mosskulturföreningen framställt vissa anmärkningar mot den nuvarande ordningen för handläggning av förrättningar avseende vattenavledningsföretag. De från detta håll framkomna anmärkningarna ha i huvudsak gått ut på, att vid torrläggning av särskilt torv- och gyttjemarkar tillräcklig uppmärksamhet hittills icke ägnats åt betydelsen av att sådana marker, innan desamma torrlades, bleve föremål för fullt tillförlitliga förundersökningar för konstaterande av deras värde ur odlingssynpunkt. Lantbruksingenjörerna och gode männen saknade enligt föreningens mening den kompetens, som vore oundgängligen erforderlig för bedömandet av nämnda fråga. De olägenheter, som efter hand framkommit vid en del utförda torrlägningsföretag, vilka sedermera visat sig ur ekonomisk synpunkt ogynnsamma, kunde just föras tillbaka på ofullständiga markundersökningar vid företagets tillkomst.

Slutligen må i detta sammanhang nämnas en vid 1936 års riksdag inom andra kammaren väckt motion (nr 373), i vilken påyrkades sådan ändring i de gällande bestämmelserna angående bidrag ur avdikningsanslaget och lån från avdikningslånefonden, att jordbrukskonsulent måtte godkännas såsom förrättningsman för uppgörande av förslag till smärre avdikningsföretag, för vilka bidrag eller lån söktes.

Såsom jag vid anmälan av årets statsverksproposition, nionde huvudtiteln under punkt 5, erinrat, avlämnade de jämlikt det nyssnämnda bemyndigandet tillkallade utredningsmännen — 1934 års *avdiknings-sakkunniga*¹ — den 28 december 1936 betänkande med förslag angående den statsunderstödda vattenavlednings- och avdikningsverksamheten samt därmed sammanhängande spörsmål (Statens off. utredn. 1937: 8).

De sakkunniga ha, efter att ha lämnat en historisk överblick ävensom en ingående redogörelse för dels den nuvarande verksamheten under statens direkta ledning, dels ock hushållningssällskapens verksamhet för jords torrläggning, berört torrläggningens verksamhetens förutsättningar och betydelse för framtiden. I dessa delar torde jag få hänvisa till betänkandet.

Härefter ha de sakkunniga redogjort för, utom andra, de av mig nyss berörda, i form av anmärkningar, yrkanden och förslag påtalade bristerna i den nuvarande organisationen och därom anført, att de sakkunniga funne de mot denna organisation ävensom nu gällande ordning för vattenavlednings- och täckdikningsärendenas behandling gjorda erinringarna vara i många hänseenden berättigade. Enligt de sakkunnigas mening vore det påtagligt, att allvarliga brister för närvarande vidlådde såväl vattenavlednings- som täckdikningsverksamheten, samt att förbättringar i skilda hänseenden borde genomföras för att verksamheten på dessa områden skulle kunna fylla de krav, som man numera måste uppställa å densamma. De sakkunniga ansåge sig därvid kunna sammanfatta de framkomna önskemålen i fråga om förbättringar i den nuvarande organisationen för torrläggningens verksamheten i följande punkter:

1) anordnande av ett enklare och billigare förrättningsförfarande vid statsunderstödda torrläggningsföretag, särskilt beträffande sådana av mindre omfattning;

2) åstadkommande av snabbare handläggning av torrläggningsärendena såväl på de olika lantbruksingenjörsdistrikten som hos de myndigheter, vilka handhava statens låne- och bidragsverksamhet på detta område;

3) beredande för vägintresset av ökat inflytande vid handläggningen av torrläggningsärende, som berör allmän väg;

4) tillgodoseende i möjligaste mån av kravet att understöd av statsmedel må ifrågakomma till utförande av torrläggningsföretag endast under förutsättning, att dessa befinnas vara ändamålsenliga och ekonomiskt försvarbara;

5) skapande av bättre kontroll från statens sida över såväl vattenavlednings- som täckdikningsverksamheten ävensom ordnande av ett närmare samarbete mellan de inom dessa verksamhetsgrenar sysselsatta förrättningsmännen; samt

¹ Utredningsmännen voro landshövdingen A. B. Gärde, tillika ordförande, ledamoten av riksdagens andra kammare, lantbrukaren O. L. Carlström, professorn vid lantbrukshögskolan G. H. Flodkvist och byråchefen i lantbruksstyrelsen L. O. Fredholm. Vidare deltog i utredningsarbetet, för såvitt detsamma angick frågor av övervägande juridisk och vattenrättslig natur, vattenrättsdomaren greve H. A. H. Hamilton.

6) förbättring av anställningsförhållandena och lönevillkoren för de hos lantbruksingenjörerna anställda tjänstebiträderna.

I vad de sakkunnigas förslag gå ut på vidtagande av åtgärder, ägnade att tillgodose de under punkterna 1) och 3) omförmälda önskemålen har, såsom jag jämväl erinrat vid anmälan av punkten 5 i statsverkspropositionen, Kungl. Maj:t på chefen för justitiedepartementets föredragning den 3 november 1938 beslutat förelägga riksdagen förslag till därav betingade ändringar i vattenlagen (proposition nr 9).

För ett förverkligande av de övriga nyss omförmälda önskemålen ha de sakkunniga framlagt förslag, vilka gå ut på att

dels åstadkomma snabbare handläggning hos myndigheterna av torrläggningsärendena,

dels bättre tillgodose ekonomiska synpunkter vid torrlägningsföretagens understödjande med statsmedel samt

dels genomföra fullständig omläggning av lantbruksingenjörernas och deras biträdens anställnings- och avlöningsförhållanden.

De sakkunniga ha vidare diskuterat olika linjer för torrlägningsverksamhetens organisation och därvid till skärskådande upptagit tre olika alternativ, innebärande dels torrlägningsverksamhetens inordnande i sin helhet under hushållningssällskapen, dels torrlägningsverksamhetens ställande i sin helhet direkt under statlig ledning dels slutligen bibehållande av nuvarande uppdelning av verksamheten på lantbruksstyrelsen och hushållningssällskapen. På denna punkt ha bland de sakkunniga yppats skiljaktiga meningar. Sålunda har byråchefen Fredholm reserverat sig till förmån för det andra alternativet, medan professorn Flodkvist väl instämt med majoriteten i dess förordande av det tredje alternativet men reserverat sig beträffande delar av motiveringen och därjämte yttrat särskild mening i fråga om utbildningen av den i verksamheten sysselsatta personalen.

Därjämte har riksdagsmannen Carlström anmält avvikande mening beträffande vissa detaljfrågor samt härutöver i sitt särskilda yttrande anfört vissa principiella synpunkter vidkommande den ifrågavarande verksamheten. Han har därutinnan anfört i huvudsak följande.

Ur direktiven för de sakkunnigas uppdrag såväl som ur de framställningar från skilda håll, som kommittén sedermera under sitt arbete haft att taga hänsyn till, framkomma i själva verket tvenne i viss mening mot varandra stridande önskemål. Å ena sidan anbefalles en skyndsammare handläggning och förenklat förfarande vid förrättningarnas utförande, vilket i sin tur kan tänkas leda till utökade kostnader för staten, och å andra sidan framhålles vikten av större varsamhet vid företagens planerande och ett sparsammare tillmätande av statens bidrag till desamma. Det förstnämnda önskemålet förestavas förnämligast av intresset hos sakägare i mindre företag att snabbt och utan större omgång få dessa beviljade, då i alla händelser någon större risk av ekonomisk innebörd icke kan uppstå, även om resultatet av arbetet blir mindre tillfredsställande. Det andra önskemålet gäller väl i första hand de större företagen, inom vilkas område man under senare åren gjort ganska nedslående erfarenheter i fråga om *bärig-*

heten av desamma, och om vilkas handläggning såväl riksdagen som statsrevisorerna vid upprepade tillfällen uttalat stark kritik.

Vad de mindre företagen beträffar så är det väl möjligt, att även bland dessa ett och annat kan visa sig mindre lyckat, och vad de allra minsta företagen angår, där sakägaren själv till största del utför arbetet, kan det ej sällan vara så, att statens bidrag ger ett välkommet tillfälle till arbetsförtjänst, som oavsett resultatet ur ren odlingssynpunkt väl kan försvaras. Å andra sidan kan, för ägaren av ett s. k. ofullständigt jordbruk, utökandet av arealen med några tunnland odlingsbar jord vara önskvärt, även om det i och för sig icke kan sägas vara ett bärigt företag strängt ekonomiskt sett.

För bedömandet av, efter vilka linjer man bör gå fram i fråga om torrlägningsverksamhetens ordnande för de närmaste årtiondena, är det givetvis angeläget att söka bilda sig en mening om, hur ur det allmännas synpunkt, takten och omfånget av denna verksamhet med stöd av statsmedel bör bedrivas. I detta avseende kan emellertid under nuvarande förhållanden på jordbruksproduktionens område skilda uppfattningar framkomma. Ett resonemang i detta hänseende måste alltid röra sig med vissa »obekanta» och summan av de sakkunnigas uttalande om denna sak har blivit, att verksamheten bör som hittills fortgå och erhålla statligt stöd efter ungefärligen samma bestämmelser som för närvarande. I detta instämmer jag, även om jag i fråga om motiveringen härför har en något betänksammare inställning än de sakkunniga till problemet om *utökandet* av jordbruksproduktionen här i landet med stöd av det allmänna i en tid, då statsmakterna, åtminstone då det gäller vissa produktionsområden, måste ingripa reglerande för att förhindra det prisfall å produkterna, som blir följden om *överskottet* måste ut på världsmarknaden.

Någon nämnvärd risk för ett sådant överskott, vad vår jordbruksproduktion totaliter angår, torde emellertid knappast åstadkommas genom en fortsatt avdikningsverksamhet efter de linjer, som av de sakkunniga föreslås. Genom ianspråktagande av redan odlad jord för den numera allmänt framryckande beteskulturen torde den ytterligare arealutökning för växtodling, som kan bli följden av fortsatt torrläggning av försumpad mark, till stor del elimineras, och dessutom lärers, såsom de sakkunniga även framhållit, »nya spadtag» få tagas för bevarande av redan förut avdikad mark åt växtodlingen, vadan tillgången på sakkunnig personal för torrlägningsärenden allt framgent torde vara i betydande utsträckning behövlig.

Emellertid kan, såsom förhållandena på jordbrukets område nu gestalta sig, någon *forcerad* takt av denna verksamhet knappast anses motiverad vare sig ur den enskildes eller det allmännas synpunkt. Snarare kan en viss varsamhet med ökad noggrannhet i fråga om planläggning och utförande av torrlägningsföretagen tillrådas. Och detta har varit övervägande anledningen till att jag kunnat biträda förslaget till en omorganisation, som avkopplar lantbruksingenjörerna från allt privat intresse av verksamheten, ändock att man måste förutse en något minskad arbetstakt och en något dyrbarare organisation för staten. Med hänsyn till de besvärigheter och extra kostnader, som statsmakterna under senare åren haft med felkalkylerade torrlägningsföretag, och de avsevärda svårigheter, som många sakägare kommit i genom desamma, måste, om rättelse hädanefter härutinnan kan vinnas, en något kostsammare organisation mer än väl kunna försvaras.

Över de sakkunnigas förslag ha infordrade yttranden avgivits av lantbruksstyrelsen, statskontoret, riksräkenskapsverket, allmänna civilförvaltningens lönenämnd, vattenöverdomstolen och vattendomstolarna, väg- och

vattenbyggnadsstyrelsen, styrelsen för lantbrukshögskolan som åberopat yttrande av högskolans lärarråd, samtliga länsstyrelser ävensom hushållningssällskapens förvaltningsutskott, centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund, Svenska mosskulturföreningen, Föreningen Statens lantbruksingenjörer, Sveriges agronomförbund, Föreningen Sveriges jordbrukskonsulenter, Föreningen Lantbruksingenjörssassistenter samt De anställdas centralorganisation (Daco).

Av vad de sakkunniga sålunda anført och föreslagit torde jag till Kungl. Maj:ts skärskådande få upptaga dels den föreslagna omläggningen av lantbruksingenjörernas och deras biträdens anställnings- och avlöningsförhållande, dels ock förslagen att åstadkomma snabbare handläggning hos myndigheterna av torrlägningsärendena ävensom att bättre tillgodose ekonomiska synpunkter vid torrlägningsföretagens understödjande med statsmedel.

Ett av de sakkunniga i samband med förslaget till nya anställnings- och avlöningsbestämmelser avgivet förslag till ny lantbruksingenjörstaxa torde, då det synes mig kräva ytterligare överarbetning, icke för närvarande kunna underställas Kungl. Maj:ts prövning.

Ej heller synes mig skäl föreligga att annat än beträffande ett par detaljspörsmål till närmare behandling upptaga vad de sakkunniga anført och föreslagit i fråga om olika linjer för torrlägningsverksamhetens organisation. Bortsett från att vad de sakkunniga haft att anföra beträffande hushållningssällskapens handhavande av täckdikningsverksamhet icke kan anses giva vid handen, att på detta område föreligga missförhållanden, som kräva statsmakternas åtgärder, lärers denna fråga vara så avhängig av spörsmålet om hushållningssällskapens framtida ställning och arbetsuppgifter, att den icke lämpligen torde kunna behandlas i förevarande sammanhang. Sålunda synes, bland andra, den av de sakkunniga och i åtskilliga yttranden behandlade frågan om beredande av pensionsrätt åt de hos hushållningssällskapen anställda dikningsförmännen icke nu böra bli föremål för Kungl. Maj:ts avgörande.

Redan vid anmälan av den förenämnda punkten 5 i statsverkspropositionen har jag anført, att en av lantbruksstyrelsen till åtlydnad av Kungl. Maj:ts den 22 januari 1937 givna anbefallning den 15 mars 1938 avlämnad utredning med förslag i syfte att ernå rättelse beträffande förekommande missförhållanden i avseende å kontrollen över torrlägningsföretags utförande — över vilket förslag statskontoret den 31 december 1938 avgivit infordrat utlåtande — icke för närvarande borde föranleda någon åtgärd.

Vidare får jag erinra om, att Kungl. Maj:t den 11 juni 1937 bemyndigade chefen för jordbruksdepartementet att tillkalla sakkunniga för att verkställa undersökning rörande de statsunderstödda torrlägningsföretagen för att konstatera, i vilken omfattning kompletteringsarbeten kunde vara behövliga och under vilka villkor statligt understöd borde utgå för arbeten av detta

slag, särskilt med hänsyn till möjligheterna att under tid av omfattande arbetslöshet bereda ökad sysselsättning i produktiv verksamhet.

Jag får nu anmäla att de jämlikt detta bemyndigande tillkallade sakkunniga¹ — vilka antagit benämningen *torrläggningsskommittén* — den 24 februari 1939 inkommit med förslag till viss ändring av bestämmelserna för erhållande av statsbidrag till förrätningskostnaderna för torrläggningsföretag. Då detta förslag i viss mån anknyter till de avdikningssakkunnigas förslag i vad detta rör spörsmålet om tillgodoseende av ekonomiska synpunkter vid torrläggningsföretagens understödjande med statsmedel, torde det samma lämpligen böra prövas i samband med prövningen av sistnämnda förslag.

Organisationen.

Lantbruksingenjörer och lantbruksstipendiater.

Nuvarande anställnings- och avlöningstörhållanden.

Gällande lönereglering för statens lantbruksingenjörer, extra lantbruksingenjörer och lantbruksstipendiater genomfördes år 1930. Bestämmelser här om återfinnas — förutom i instruktionen den 26 januari 1923, nr 30, för statens lantbruksingenjörer, extra lantbruksingenjörer och lantbruksstipendiater — ändrad genom kungörelsen den 27 juni 1930, nr 313 — i kungörelserna den 27 juni 1930, nr 239 och 240, ävensom i den sistnämnda dag under nr 303 utfärdade lantbruksingenjörstaxan. Dessa bestämmelser innebära följande.

Lantbruksingenjörerna.

Antalet ordinarie lantbruksingenjörer är för närvarande 24, av vilka var och en förestår ett lantbruksingenjörsdistrikt. Distrikten sammanfalla i stort sett med länen, dock bilda Hallands län och södra delen av Älvsborgs län ett distrikt samt Göteborgs och Bohus län tillika med Älvsborgs läns norra del ett distrikt, varjämte Västerbottens och Norrbottens län äro fördelade på tre distrikt sålunda att södra delen av Västerbottens län och norra delen av Norrbottens var för sig utgöra ett distrikt, medan Västerbottens läns norra och Norrbottens läns södra del tillsammans bilda ett distrikt.

Lantbruksingenjörernas stationsorter utgöras som regel av respektive residensstäder. För det av Hallands och södra delen av Älvsborgs län bildade distriktet är dock Halmstad stationsort, för det distrikt som består av Göteborgs och Bohus län tillika med Älvsborgs läns norra del är stationsorten Göteborg och i det av Västerbottens läns norra samt Norrbottens läns södra del bildade distriktet är lantbruksingenjören stationerad i Skellefteå. Därjämte är i Blekinge län stationsorten Torsfors.

¹ De sakkunniga äro: f. d. överstelöjtnanten C. J. Insulander, tillika ordförande, samt ledamöterna av riksdagens andra kammare, redaktören *Gustaf Karlsson* och hemmansägaren *Gust. E. Andersson*.

Lantbruksingenjör är befattningshavare å ordinarie stat samt utnämnes efter ansökan, som insändes till lantbruksstyrelsen, av Kungl. Maj:t.

För att kunna antagas till lantbruksingenjör erfordras enligt 31 § omförmälda instruktion att ha

- 1) minst två år haft anställning såsom lantbruksstipendiat i statens tjänst,
- 2) genomgått ettårig kurs vid ett av statens lantbruksinstitut enligt de närmare bestämmelser, som meddelas av lantbruksstyrelsen,
- 3) genomgått kurs i rättskunskap till den omfattning, som lantbruksstyrelsen äger bestämma,
- 4) minst ett år utfört praktiskt arbete vid olika slag av vattenbyggnads- och torrlägningsarbeten, som av lantbruksstyrelsen prövas vara för ändamålet lämpliga, samt däröver till lantbruksstyrelsen avgivit godkänd berättelse,
- 5) efter vunnen kompetens till anställning såsom lantbruksstipendiat minst två år med lantbruksstyrelsens tillstånd tjänstgjort hos någon statens lantbruksingenjör samt därvid enligt intyg av vederbörande lantbruksingenjör förvärvat praktisk erfarenhet och skicklighet i alla de verksamhetsgrenar, vilka tillhöra lantbruksingenjörsbefattning, samt
- 6) minst ett halvt år tjänstgjort såsom tekniskt biträde å agrikulturtekniska byrån i lantbruksstyrelsen och därunder visat sig äga erforderliga kunskaper och skicklighet för lantbruksingenjörstjänst.

Lantbruksingenjör åtnjuter avlöning enligt lönegraden B 21 å avlöningsreglementets allmänna löneplan.

Kallortstillägg utgår till lantbruksingenjörerna i Umeå, Skellefteå och Luleå med respektive 60, 120 och 195 kronor för år. Provisoriskt dyrortstillägg åtnjutes av en var av lantbruksingenjörerna i Östersund och Luleå med 240 kronor samt av lantbruksingenjören i Stockholm med 360 kronor.

Härjämte uppbära samtliga lantbruksingenjörer dyrtidstillägg enligt de för befattningshavare vid reglerade verk gällande bestämmelserna.

I pensionshänseende tillämpas för lantbruksingenjör det pensionsunderlag, som gäller för befattningshavare i 26 lönegraden.

Utöver förutnämnda löneförmåner äger lantbruksingenjör av sakägare uppbära ersättning enligt lantbruksingenjörstaxan men har skyldighet att bestrida huvuddelen av de med tjänsten förenade kostnaderna. Den behållna inkomsten av dylika ersättningar varierar, på sätt i annat sammanhang närmare skall belysas, avsevärt mellan de olika distrikten och kan även inom samma distrikt förete icke obetydliga ändringar år från år. Här torde emellertid kunna omnämnas, att till grund för den år 1930 genomförda löneregleringen låg ett av särskilda sakkunniga den 16 november 1929 avgivet förslag samt att dessa sakkunniga ansett sig kunna räkna med, att en lantbruksingenjörssammanlagda årsinkomst i form av avlöning och ersättning för förrättningar skulle komma att efter löneregleringen i allmänhet uppgå till omkring 12,000 kronor.

Extra lantbruksingenjörerna.

Sedan år 1908 ha såsom extra förrättningsmän tjänstgjort extra lantbruksingenjörer. Dessas antal uppgick till en början till 3 å 4 men har till följd av den fortgående stegringen i torrlägningsverksamheten alltsedan år 1933 utgjort 7.

Extra lantbruksingenjör antages på förordnande tillsvidare av lantbruksstyrelsen. För antagande till extra lantbruksingenjör gälla enahanda villkor som enligt vad i det föregående omnämnts stadgas beträffande lantbruksingenjör.

De extra lantbruksingenjörerna placeras av lantbruksstyrelsen i regel till tjänstgöring inom olika distrikt allteftersom behovet av extra arbetskraft gör sig gällande. Sålunda äro för närvarande placerade 1 inom distriktet med Luleå som stationsort, 1 inom distriktet med Skellefteå som stationsort samt 1 inom vardera av Västernorrlands, Uppsala, Skaraborgs, Kristianstads och Malmöhus län.

Extra lantbruksingenjör åtnjuter av statsmedel ett arvode av 4,800 kronor om året jämte dyrtidstillägg därå enligt de grunder, som gälla för befattningshavare vid reglerade verk. I likhet med ordinarie lantbruksingenjör uppbär extra lantbruksingenjör av sakägare ersättning enligt lantbruksingenjörstaxan för förrättningar i tjänsten. Vid genomförandet av 1930 års lönereglering beräknades, att de extra lantbruksingenjörerna skulle, utöver arvodet å 4,800 kronor, kunna erhålla ersättning för förrättningar enligt taxa till så stort belopp, att deras sammanlagda årsinkomst komme att uppgå till omkring 8,500 kronor.

Lantbruksstipendiaterna.

Förutom de ordinarie och extra lantbruksingenjörerna tjänstgöra såsom förrättningsmän med uppgift att uppgöra planer till och leda utförandet av torrlägningsföretag jämväl sådana lantbruksstipendiater, vilka av Kungl. Maj:t tillerkänts behörighet att hålla syneförrättning enligt vattenlagen för torrläggning av jord.

Behörighetsförklaring för lantbruksstipendiat att tjänstgöra såsom förrättningsman har under de senare åren vid olika tillfällen meddelats, i den mån behov av extra förrättningsmän gjort sig gällande. Sådan behörighetsförklaring har därvid lämnats de stipendiater, vilka uppfyllt föreskrivna kompetensvillkor för antagande till extra lantbruksingenjör, men vilka på grund av det begränsade antalet extra lantbruksingenjörsbefattningar icke kunnat erhålla förordnande å sådan tjänst. Efter meddelad behörighetsförklaring ha under de senare åren 3 å 4 stipendiater tjänstgjort i egenskap av förrättningsmän för torrlägningsföretag.

För att kunna antagas till lantbruksstipendiat erfordras jämlikt 37 § i den förut omförmälda instruktionen att ha

- 1) genom intyg av legitimerad läkare styrkt sig äga frisk och god kropps-konstitution jämte god synförmåga,

- 2) minst ett halvt år allvarligt deltagit i de vid ett lantbruk förefallande göromål,

- 3) minst ett år med lantbruksstyrelsens tillstånd tjänstgjort såsom biträde hos någon statens lantbruksingenjör och därvid erhållit vitsord om god flit och gott uppförande samt intyg om fullständig kännedom om och färdighet uti det praktiska utförandet av planmätningar och avvägningar, kartritning däri inbegripen, samt

- 4) genomgått treårig kurs vid tekniska högskolan enligt lantbruksstyrelsens närmare bestämmelser.

Den, vars ålder vid ansökningstidens utgång överstiger 30 år och som icke förut innehaft anställning såsom lantbruksstipendiat, må icke antagas till sådan stipendiat med mindre särskilt skäl till undantag härutinnan förefinnes, i vilket fall åldersgränsen må höjas till högst 35 år.

Lantbruksstipendiat antages av lantbruksstyrelsen för högst ett år i sänder.

Till stipendiat utgår arvode av statsmedel med ett belopp av 250 kronor för månad. Under den tid, stipendiat tjänstgör såsom biträde åt lantbruksingenjör, uppbär han därjämte i regel ersättning av arbetsgivaren enligt särskild överenskommelse med denne. Beloppet av denna ersättning har i medeltal utgjort 150 kronor i månaden. I den mån stipendiat åter förordnats att på eget ansvar utföra lantbruksingenjör eller extra lantbruksingenjör åliggande göromål, uppbär han ersättning härför av vederbörande sakägare enligt lantbruksingenjörstaxan.

I fråga om lantbruksstipendiats rätt till ersättning under sjukdom, semester m. m. ha särskilda bestämmelser meddelats i Kungl. Maj:ts brev till statskontoret den 27 juni 1930.

De sakkunniga.

De sakkunniga ha anført beträffande de av dem föreslagna reformerna för avhjälpande av vissa torrlägningsverksamheten vidlådande brister, för vilka förslag jag i det föregående redogjort, att de kunde genomföras utan förändringar i den bestående organisationen.

En fullt effektiv och rationell lösning av föreliggande problem kunde emellertid enligt de sakkunnigas bestämda uppfattning icke vinnas, därest icke därutöver genomgripande förändringar genomfördes med avseende å lantbruksingenjörernas avlöningsförhållanden och i fråga om villkoren för anställandet och avlöandet av deras tjänstebiträden.

Härom ha de sakkunniga anført i huvudsak följande.

Det nuvarande avlöningssystemet för lantbruksingenjörerna, varigenom dessa åtnjuta viss fast grundlön samt därutöver uppbära arvode enligt taxa för utfört arbete, medför oundgängligen, att de för sin utkomst bliva i väsentlig grad beroende av den omfattning, vari förrättningar bliva åt dem överlämnade. Givetvis kan detta system innebära en betänklig svaghet. Det lär nämligen kunna befaras, att lantbruksingenjören vid sådant förhållande ej kan stå fullt opartisk vid bedömandet av ett till utförande ifrågasatt torrlägningsföretags ekonomiska förutsättningar. Då fråga är om företag, vars ekonomiska genomförbarhet kan synas tveksam, ligger det nära till hands att antaga, att förrättningsmannen i sin önskan att förhjälpa intressenterna att få företaget utfört med bidrag av statsmedel, frestas till alltför optimistiska kostnadsberäkningar och båtnadsuppskattningar. Lika så kan erforderlig noggrannhet i handläggningen av förrättningarna tänkas bliva eftersatt därigenom, att det ligger i förrättningsmannens intresse att medhinna så mycket arbete som möjligt. Till följd härav kunna bland annat fältundersökningarna, vilka komma att ligga till grund för kostnadernas beräkning m. m., bliva otillförlitliga. I fråga om åtskilliga av de företag, vilka utfallit mer eller mindre ogynnsamt i ekonomiskt hänseende, har sålunda orsaken till misslyckandet varit att hänföra till ofullständiga eller felaktiga förundersökningar i samband med företagens planläggning. Beaktas bör även att lantbruksingenjörens bedömande av ordningen för förrätt-

ningarnas handläggning kan tänkas i någon mån röna inverkan av hans privatekonomiska intressen. Även om missförhållanden av nu antydd art endast i undantagsfall kunna påvisas ha förekommit, synes det emellertid i betraktande av de betydande kapitalbelopp, statens insats i torrlägningsföretagen representera, vara av vikt, att inga sidohänsyn må komma att inverka på lantbruksingenjören i dennes tjänsteutövning.

De sakkunniga ha funnit det ur nu angivna synpunkter vara ett oeftergivligt villkor för ernående av en fullt objektiv och opartisk inställning från lantbruksingenjörens sida till på honom ankommande tjänsteuppgifter, att han ställes ekonomiskt oberoende av taxeinkomster och sålunda blir helt avlönad med statsmedel.

Lantbruksingenjörerna.

De sakkunniga ha till en början framhållit, att enär nu gällande bestämmelser för lantbruksingenjörernas avlönande innebure, att nämnda befattningshavares inkomster skulle utgöras av dels viss lön av statsmedel och dels gottgörelse enligt taxa för verkställt arbete, torde lantbruksingenjör icke mot sitt bestridande kunna överföras å ett avlöningssystem, som innefattade, att inkomsterna enligt taxa skulle helt bortfalla. Med hänsyn härtill hade de sakkunniga vid utarbetandet av sitt förslag till ny ordning för lantbruksingenjörernas avlönande utgått från den förutsättningen, att i den mån förändringen i avlöningsförhållandena skulle föranleda minskning av de nuvarande lantbruksingenjörernas hittillsvarande inkomster, compensation därför måste lämnas i viss utsträckning. Förslag härom hade utarbetats av de sakkunniga.

I och för ett bedömande av i vilken lönegrad de ordinarie lantbruksingenjörerna böra placeras vid en omorganisation, enligt vilken de erhålla ställning som helt statsavlönade tjänstemän, ha de sakkunniga till en början redogjort för de grunder, efter vilka lantbruksingenjörernas nuvarande löneförmåner äro beräknade, samt därom anført bland annat följande.

Före den år 1930 genomförda löneregleringen åtnjöt ordinarie lantbruksingenjör dels lön jämte tjänstgöringspengar av statsverket med sammanlagt 3,500 kronor för år (i Stockholm 3,900 kronor för år), dels tillfällig löneförbättring med 800 kronor för år (i Stockholm 850 kronor för år), och dels inkomst av förrättningar enligt då gällande lantbruksingenjörstaxa (nr 913/1920). Ålderstillägg till lönen utgingo efter fem respektive tio års tjänstgöring med 500 kronor för varje gång. Inkomsten av förrättningar beräknades av 1929 års sakkunniga för en driftig lantbruksingenjör inom ett distrikt, där arbetsbördan finge anses vara normal, till ungefär 5,000 kronor om året. Den år 1930 genomförda löneregleringen innebar, att dessa tjänstemän i allmänhet erhöles en icke oväsentlig förbättring i lönehänsende mot tidigare. I samband med löneregleringen vidtogs emellertid på förslag av förenämnda sakkunniga en revision i vissa hänseenden av bestämmelserna i lantbruksingenjörernas arvodestaxa i syftmål, att dessa befattningshavares inkomster av förrättningar skulle för framtiden nedgå med i medeltal minst 1,000 kronor för varje distrikt. Nämnda sakkunniga hade — såsom här tidigare framhållits — med beaktande av den av dem föreslagna taxesänkningen ansett sig kunna räkna med, att en lantbruksingenjörs sammanlagda årsinkomst i form av avlöning och ersättning för förrättningar komme att efter löneregleringen i allmänhet uppgå till omkring 12,000 kronor.

De sakkunniga ha vidare upplyst, att de från lantbruksingenjörerna infordrat uppgifter beträffande deras inkomster av förrättningar enligt taxa ävensom rörande av dem bestridda utgifter i tjänsten under femårsperioden 1931—1935. Av dessa uppgifter framginge att i övervägande antalet lantbruksingenjörsdistrikt medeltalet av den behållna inkomsten enligt taxa väsentligt överstigit det av 1929 års sakkunniga beräknade beloppet 4,000 kronor för år. Räknat för hela riket hade den behållna inkomsten för distrikt och år sålunda uppgått till i medeltal 8,000 à 8,500 kronor. I viss grad torde denna inkomstökning vara att härleda till den genom arbetslöshetsanslagens inrättande förorsakade stegringen i torrlägningsverksamheten.

Vid fastställandet av den lön, som lantbruksingenjörerna vid övergång till det nya avlöningsreglementet skäligen borde erhålla, kunde det enligt de sakkunnigas åsikt givetvis icke komma i fråga att enbart taga hänsyn till de sammanlagda inkomster, som dessa befattningshavare sålunda med tillämpning av nu gällande avlöningssystem i gemen kunnat uppnå. De sakkunniga hade därför vid avvägandet av lönegradsplaceringen ansett sig böra särskilt beakta de löneförmåner, som gällde för jämställda högre kvalificerade tjänstemän inom statsförvaltningen i övrigt. Härom ha de sakkunniga anför, att inom de affärsdrivande verken funnes en hel del befattningshavare i ansvarsfull ställning, vilka åtnjöte avlöning enligt 27—29 lönegraderna. För vägingenjörerna hade avlöningen genom beslut av 1934 års riksdag utmätts efter 28 lönegraden utom beträffande vägingenjören i Gotlands län, vilken inplacerats i 26 lönegraden. Med hänsyn till den för lantbruksingenjörerna föreskrivna långa utbildningstiden samt den ansvarsfulla arten av deras tjänsteuppgifter, vilka kunde få verkningar av djupgående ekonomisk räckvidd för såväl det allmänna som den enskilde, ansågo de sakkunniga, att lantbruksingenjör borde erhålla något högre avlöning än den, som fastställts för vägingenjör. Att placera lantbruksingenjörerna i den högsta lönegraden inom avd. B i avlöningsreglementet (B 30), varigenom de skulle komma i åtnjutande av samma lön som exempelvis byråchefer och landssekreterare, funne de sakkunniga ur löneteknisk och organisatorisk synpunkt icke lämpligt.

De sakkunniga ha därför föreslagit, att lantbruksingenjör erhåller lön enligt 29 lönegraden.

Vad beträffar lönegradsplaceringen för lantbruksingenjören i Gotlands län ha de sakkunniga i huvudsak anför, att

I vissa fall ha vid löneregleringar för andra tjänstemannagrupper, exempelvis i fråga om landssekreterare, vägingenjörer m. fl., befattningshavaren inom Gotlands län erhållit lägre löneställning än samma befattningshavare inom andra län. Denna skiljaktighet har motiverats med, att arbetsuppgifterna inom Gotlands län ansetts jämförelsevis begränsade. Möjligen torde detta i någon mån kunna sägas gälla även i fråga om arbetsuppgifterna för lantbruksingenjören inom Gotlands län men säkerligen icke i samma grad, som fallet torde vara inom andra verksamhetsgrenar. Torrlägningsföretag av stor betydelse och omfattning kunna nämligen liksom hittills jämväl framdeles förväntas bliva av förhållandena påkallade på Gotland. Särskilt

i fråga om erforderliga torrlägningsåtgärder för fullständigare utnyttjande av de stora gotländska myrarna lära viktiga och omfattande spörsmål komma på dagordningen. Beaktas må i detta sammanhang jämväl att lantbruksingenjören inom Gotlands län lämpligen bör för framtiden, liksom hittills varit förhållandet, kunna om så skulle visa sig erforderligt anlitas för handläggning av torrlägningsförrättningar även inom annat län.

De sakkunniga ha med hänsyn till det anförda icke funnit skäl föreligga att placera lantbruksingenjören i Gotlands län i annan och lägre lönegrad än övriga lantbruksingenjörer.

Extra lantbruksingenjörerna.

De sakkunniga ha till en början erinrat om, att de för dessa befattningshavare gällande särskilda avlöningsbestämmelserna fastställts genom Kungl. Maj:ts brev till statskontoret den 27 juni 1930, vilka bestämmelser inneburo följande.

För extra lantbruksingenjör skola i tillämpliga delar gälla bestämmelserna i 13—17 samt 21, 22 och 24 §§ av kungörelsen den 26 juni 1925 (nr 356) med avlöningsbestämmelser för icke-ordinarie befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, därvid befattningen anses motsvara tjänst i 18 löneklassen och 20 lönegraden av den i 6 § av kungörelsen meddelade lönepplanen, under iakttagande emellertid, att beträffande extra lantbruksingenjör skall, i stället för vad i 17 § av nämnda kungörelse sägs om semester, gälla, att sådan tjänsteman må, i den mån det kan ske utan hinder för göromålens behöriga gång och utan kostnad för statsverket, kunna erhålla tjänstfrihet med oavkortad avlöning till det antal dagar årligen, som i fråga om semester är föreskrivet i sistnämnda paragraf.

De sakkunniga ha vidare anför, att de ingående övervägt, huruvida vid en ändrad organisation de extra lantbruksingenjörstjänsterna alltjämt borde bibehållas såsom arvodesbefattningar eller ombildas till extra ordinarie tjänster. Frågan hade nyligen varit föremål för statsmakternas prövning. Här om ha de sakkunniga anför.

I skrivelse den 30 augusti 1935 med framställning rörande anslagsbehovet för budgetåret 1936/37 till avlöningar åt lantbruksingenjörerna och deras biträden föreslog *lantbruksstyrelsen*, att de extra lantbruksingenjörstjänsterna måtte ombildas till extra ordinarie tjänster samt anförde därvid, bland annat, följande.

De extra lantbruksingenjörerna torde med hänsyn till tjänstgöringsförhållanden och verksamhetens fortbestånd böra beredas pensionsrätt enligt civila tjänstepensionsreglementet. Dessa befattningar vore visserligen övergångstjänster, i det de extra lantbruksingenjörerna bildade den kår, varur de ordinarie lantbruksingenjörsbefattningarna rekryterades. I avseende härå finge dock framhållas att, även om under senare år de extra lantbruksingenjörer na jämförelsevis raskt blivit befördrade till ordinarie lantbruksingenjörsbefattningar, härutinnan torde komma att inträda en avgjord förändring, sedan numera sistnämnda befattningar till större delen nybesatts med yngre innehavare. Också vore det med hänsyn till möjligheten av inträffade fall av oförmåga till tjänstgöring på grund av olycksfall i tjänsten eller sjukdom av betydelse, att de extra lantbruksingenjörerna erhöles pensionsrätt. Därest frågan om familjepensionering för icke-ordinarie tjänstemän skulle vinna sin

lösning och möjligheten att erhålla sådan pension göras beroende av, bland annat, att familjefadern för egen del vore pensionsberättigad, låge också här ett starkt skäl för beredande av pensionsrätt åt de extra lantbruksingenjörerna. För beredande av tjänstepensionsrätt åt sistnämnda befattningshavare torde ifrågavarande befattningar böra ombildas till extra ordinarie tjänster.

I remissutlåtande över förslaget anförde *statskontoret*, bland annat, att enligt statskontorets mening hade tillräckliga skäl icke blivit av lantbruksstyrelsen anförda för beredande åt extra lantbruksingenjörer av extra ordinarie anställning. Arvodesformen syntes vara väl lämpad för ifrågavarande övergångstjänster och torde även i fortsättningen böra bibehållas. Att märka vore, att samtliga nuvarande extra lantbruksingenjörer tillträtt sina befattningar så sent som år 1933 eller senare. I betraktande härav torde det i varje fall icke för närvarande kunna sägas föreligga några särskilda skäl för beredande av pensionsrätt åt ifrågavarande befattningshavare, i synnerhet som pensionsberättigande anställningsform icke ansetts böra tillkomma innehavare av andra övergångstjänster inom olika grenar av statsförvaltningen.

Vid föredragningen av 1936 års statsverksproposition såvitt rörde frågan om anslag till avlöningar åt lantbruksingenjörerna och deras biträden uttalade chefen för jordbruksdepartementet, att han på de skäl statskontoret anfört icke kunde biträda förslaget om beredande av extra ordinarie anställning åt de extra lantbruksingenjörerna. Detta uttalande lämnades av riksdagen utan erinran.

De sakkunniga ha härefter framhållit, att statsmakterna alltså hittills ansett arvodesformen vara den lämpligaste för de extra lantbruksingenjörsbefattningarna. De sakkunniga funne emellertid att, därest förslaget om lantbruksingenjörernas inplacering såsom helt statsavlönade tjänstemän genomfördes, frågan om de extra lantbruksingenjörernas ställning kommit i ett annat läge än tidigare varit fallet. Enligt de sakkunnigas mening talade övervägande skäl för, att de extra lantbruksingenjörerna, vilka hade att fullgöra samma arbetsuppgifter som de ordinarie lantbruksingenjörerna, vid en ändrad organisation bereddes ställning såsom extra ordinarie tjänstemän. Framhållas borde att vid löneregleringen för befattningshavare inom den lokala vägorganisationen de biträdande vägingenjörerna, med vilka de extra lantbruksingenjörerna väl kunde anses vara likställda i fråga om anställningens natur, erhållit ställning såsom extra ordinarie tjänstemän.

Vad beträffade de extra lantbruksingenjörernas lönegradsplacering ville de sakkunniga erinra därom, att vid löneregleringen år 1930 det beräknades, att dessa befattningshavare skulle utöver det då fastställda arvodet, 4,800 kronor, kunna erhålla ersättning av förrättningar enligt taxa till sådant belopp, att deras sammanlagda årsinkomst komme att uppgå till omkring 8,500 kronor. Av från de fyra äldsta extra lantbruksingenjörerna införskaffade uppgifter rörande deras inkomster av förrättningar framginge att dessa i medeltal uppgått till omkring 4,200 kronor för år och att således de extra lantbruksingenjörernas sammanlagda årsinkomster något överstigit det av 1929 års sakkunniga beräknade beloppet.

De sakkunniga ha i anslutning härtill föreslagit, att de extra lantbruksingenjörerna placeras i 25 lönegraden av den i 7 § kungörelsen den 15 juni 1935 (nr 397) med avlöningsbestämmelser för icke-ordinarie befattningshavare vid nyreglerade verk inom allmänna civilförvaltningen intagna löneplanen.

Lantbruksstipendiaterna.

De sakkunniga ha inledningsvis erinrat om, att enligt de för lantbruksstipendiaterna genom Kungl. Maj:ts brev den 27 juni 1930 till statskontoret fastställda särskilda avlöningsbestämmelserna gällde beträffande dessa befattningshavare i tillämpliga delar bestämmelserna i 25—30 §§ av kungörelsen den 26 juni 1925 (nr 356) med avlöningsbestämmelser för icke-ordinarie befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, därvid befattningen skulle anses motsvara extra ordinarie tjänst i 12 lönegraden.

De sakkunniga ha härefter anfört, att de icke ifrågasatt ändring i nu gällande anställnings- och avlöningsvillkor för lantbruksstipendiaterna. Enligt de sakkunnigas mening syntes arvodesformen väl lämpad för ifrågavarande befattningar, vilka vore att betrakta såsom rekryteringstjänster.

Arvudet borde framdeles liksom hittills utgå med 250 kronor i månaden. Under den tid, lantbruksstipendiat vore tjänstemedhjälpare åt lantbruksingenjör, borde han utöver nämnda arvode uppbära viss ersättning, vilken lämpligen syntes kunna bestämmas till 150 kronor i månaden. I ett av de sakkunniga uppgjort statförslag hade för detta ändamål upptagits ett anslag för avlöningstillägg med 150 kronor per månad under en beräknad sammanlagd anställningstid av 48 månader.

Lantbruksstipendiat, som efter av Kungl. Maj:t tillerkänd behörighet att handlägga förrättning jämlikt 10 kap. 32 § 1 och 2 mom. vattenlagen tjänstgjorde som förrättningsman, borde erhålla ett arvode för månad av sammanlagt 500 kronor. Då antalet lantbruksstipendiat i hög grad växlade, samt det svårigen läte sig göra att på förhand bedöma den omfattning, vari behörighetsförklaring, som nyss nämnts, kunde komma att i fortsättningen meddelas, hade de sakkunniga emellertid ansett sig icke böra i statförslaget upptaga visst belopp för ifrågavarande ändamål.

Lantbruksingenjörernas tjänstebiträden.**Nuvarande anställnings- och avlöningsförhållanden.***Fältbiträden.*

Såsom fältbiträden hos förrättningsmännen tjänstgöra, förutom lantbruksstipendiat, förste assistenter, assistenter och tekniska biträden. Bestämmelser angående dessa fältbiträden äro meddelade i den förut omnämnda instruktionen den 26 januari 1923 (nr 30) med däri genom kungörelsen den 27 juni 1930 (nr 313) gjord ändring.

Uppdelningen av assistentkåren i två olika kategorier, förste assistenter och assistenter, skedde genom statsmakternas beslut år 1930 i enlighet med ett av förut nämnda 1929 års sakkunniga framlagt förslag. Skälet till denna uppdelning var att genom en gradering av assistenternas avlöning med hänsyn till deras kvalifikationer söka bereda de högre kvalificerade assistenterna en förbättrad löneställning.

Förste assistent förordnas av lantbruksstyrelsen, efter vederbörande lantbruksingenjörers hörande, tills vidare för en tid av fem år med tjänstgöring inom visst lantbruksingenjörssdistrikt eller hos viss extra lantbruksingenjör. Det ankommer på lantbruksstyrelsen att med hänsyn till arbetets omfattning och i övrigt föreliggande behov av arbetsbiträde inom de särskilda lantbruksingenjörssdistrikten bestämma inom vilka distrikt och till vilket antal inom varje distrikt förste assistenter må anställas. Där särskilda omständigheter så föranleda äger styrelsen emellertid besluta om ändring av meddelat förordnande.

Kompetensfordringarna för antagande till förste assistent äro angivna i kungörelsen den 27 juni 1930 (nr 314) med bestämmelser angående bidrag av statsmedel till avlönande av förste assistenter hos lantbruksingenjörer. 8 § i kungörelsen stadgar följande.

För erhållande av förordnande som förste assistent erfordras att ha

- 1) genomgått statsunderstödd lantbruks- eller lantmannaskola,
- 2) genomgått fullständig kurs å byggnadslinjen vid teknisk elementarskola eller tekniskt gymnasium,
- 3) genomgått kurs för utbildning av förrättningsmän vid täckdikningsföretag, därest sådan kurs anordnas med understöd av statsmedel, samt
- 4) minst fem år med goda vitsord varit med lantbruksstyrelsens medgivande anställd som assistent hos lantbruksingenjör eller lantbruksstipendiat; lantbruksstyrelsen dock obetaget att godtaga annan teoretisk eller praktisk utbildning, som kan befinnas likvärdig med den sålunda föreskrivna.

Vid meddelande av förordnande som förste assistent må skälig hänsyn tagas till föregående tjänstgöring inom vederbörande distrikt.

I fråga om övergången till dessa bestämmelser, vilka trädde i kraft från och med den 1 juli 1930, gällde emellertid, att efter lantbruksstyrelsens beprövande vid första tillsättandet av förste assistent eftergift kunde lämnas i fråga om fordringarna på mera formell kompetens, varjämte med tidigare tjänstgöring såsom assistent fick likställas annan till art och omfattning jämförlig tjänstgöring hos lantbruksingenjör. På grund av denna bestämmelse har dispens från föreskrivna kompetensfordringar medgivits ett flertal av de för närvarande tjänstgörande förste assistenterna.

Till avlöandet av förste assistenter utgår bidrag av statsmedel.

Förste assistents grundavlönning är i kungörelsen den 27 juni 1930 (nr 314) fastställd till 300 kronor i månaden. Till avlöningen utgår statsbidrag med 125 kronor i månaden, under det att vederbörande lantbruksingenjör har att erlægga minst 175 kronor i månaden. Statsbidrag må enligt kungörelsen kunna tilldelas förste assistenter till ett antal av 30.

Utöver grundavlönningen äger förste assistent, därest han är placerad å ort, som är hänförd till endera av ortsgrupperna D, E, F eller G, att av statsmedel uppbära visst dyrortstillägg. Till samtliga förste assistenter kunna därjämte av statsmedel utgå ålderstillägg. Dyrortstillägget utgör för månad räknat, å D-ort 10 kronor, å E-ort 20 kronor, å F-ort 30 kronor och å G-ort 40 kronor. Ålderstilläggen äro för samtliga förste assistenter fyra, vartdera å 20 kronor för månad, samt utgå efter respektive 3, 6, 9 och 12 års tjänstgöring.

Förste assistents månatliga avlöningsförmåner utgöra följaktligen å C-ort utan ålderstillägg 300 och med fyra ålderstillägg 380 kronor, varav staten tillskjuter respektive 125 och 205 kronor, samt å G-ort utan ålderstillägg 340 och med fyra ålderstillägg 420 kronor, varav staten betalar respektive 165 och 245 kronor.

Förste assistent är för närvarande icke berättigad till pension.

Antalet hos lantbruksingenjörerna och lantbruksstipendiaterna anställda förste assistenter har hittills varit högst 27.

Assistent antages av vederbörande lantbruksingenjör för högst ett år i sänder. För antagandet äro i författning några kompetensvillkor icke fastställda, men genom föreskrift att antagande av assistent ej må ske, förrän lantbruksstyrelsen lämnat medgivande därtill, har lantbruksstyrelsen dock erhållit möjlighet att vägra anställande av person, vilken icke äger nöjaktig kompetens för befattningen.

Assistent avlönas av vederbörande arbetsgivare, varjämte till hans avlöande utgår visst statsbidrag. Avlöningen från arbetsgivaren utgår efter i varje särskilt fall mellan parterna träffad och av lantbruksstyrelsen godkänd överenskommelse. Statsbidrag till avlöningen utgår med varierande belopp. Enligt tillämpad praxis skall assistent vara tillförsäkrad i lön från arbetsgivaren minst 25 procent högre belopp än vad som utgår i statsbidrag.

Ej heller assistent är för närvarande berättigad till pension.

I fråga om statsbidraget till avlöningen åt assistenter har lantbruksstyrelsen sedan år 1933 bemyndigats att för varje budgetår för anställande av dylika befattningshavare under den tid, som återstår av den för förste assistenter och assistenter sammanlagda högsta anställningstiden 575 månader, sedan därifrån avdragits vad som tagits i anspråk för anställande av förste assistenter, tilldela vederbörande lantbruksingenjör eller lantbruksstipendiat statsbidrag med högst 125 kronor för månad under villkor, att lantbruksingenjören respektive lantbruksstipendiaten för nämnda ändamål av egna medel tillskjuter minst lika stort belopp som det i varje särskilt fall utgående statsbidraget.

Den för anställande av förste assistenter och assistenter sålunda medgivna högsta anställningstiden 575 månader har i regel tillfullo utnyttjats.

Efter avdrag av anställningstiden för förste assistenterna ($27 \times 12 =$) 324 månader har således för anställande av assistenter tagits i anspråk 251 månader per år motsvarande omkring 21 helårsanställda dylika befattningshavare.

För att erhålla en uppfattning om de tjänstgörande assistenternas avlöningsförhållanden m. m. ha de sakkunniga från lantbruksingenjörerna införskaffat vissa uppgifter avseende år 1934. Medeltalen av assistenternas ålder, tjänsteår och månadsavlöning för nämnda år framgår av följande sammanställning.

Ålder	Tjänsteår	Statens bidrag till lönen kr.	Lantbruksingenjörs bidrag till lönen kr.	Totallön kr.
35½ år	5¾ år	90	160	250

Beträffande ifrågavarande assistenters teoretiska och praktiska utbildning har uppgjorts följande sammanställning.

Civilingenjörs- examen	Agronomexamen eller studentexamen med jordbrukspraktik	Tekniskt gymnasium eller teknisk elemen- tarskola	Varierande skolunder- byggnad jämte praktik hos lantmätare, stads- ingenjör o. s. v.
3	15	5	11

Tekniska biträden antagas av arbetsgivaren för högst ett år i sänder. I likhet med vad som föreskrivits i fråga om antagande av assistent erfordras för anställande av tekniskt biträde, att lantbruksstyrelsen därtill lämnat medgivande.

Kostnaden för de tekniska biträdenas avlönande bestrides i sin helhet av vederbörande arbetsgivare.

Antalet hos lantbruksingenjörerna och lantbruksstipendiaterna anställda tekniska biträden är icke konstant år från år utan varierar allt efter behovet av dessa arbetskrafter. Under år 1934 uppgick den sammanlagda anställningstiden för tekniska biträden till omkring 111 månader motsvarande i det närmaste 10 helårsanställda. Medeltalen av dessa biträdens ålder, tjänsteår och månadsavlönning under sagda år framgår av följande av de sakkunniga med stöd av från lantbruksingenjörerna och lantbruksstipendiaterna lämnade uppgifter gjorda sammanställning:

Ålder	Tjänsteår	Lön kr.
31 år	3 ³ / ₄	185

I fråga om de tekniska biträdenas teoretiska och praktiska utbildning har med ledning av nyssnämnda uppgifter uppgjorts följande sammanställning.

Civilingenjörs- examen	Agronomexamen eller studentexamen med jordbrukspraktik	Tekniskt gymnasium eller teknisk elemen- tarskola	Varierande skolunder- byggnad jämte praktik hos lantmätare, stads- ingenjör o. s. v.
1	6	3	5

Rit- och skrivbiträden.

Hos förrättningsmännen tjänstgörande rit- och skrivbiträden avlönas helt av vederbörande arbetsgivare. Avlöningen och anställningstiden är således beroende av den överenskommelse, som träffas i varje särskilt fall.

Enligt av de sakkunniga från förrättningsmännen inhämtade uppgifter, avseende åren 1933—1934, voro under vart och ett av dessa år hos dem anställda rit- och skrivbiträden med en sammanlagd anställningstid av omkring 694 månader. Bland biträdena äro dels sådana, som äro helårsanställda och vilkas arbetskraft behöver tagas i anspråk, då arbetsbördan inom respektive lantbruksingenjörssdistrikt är av normal omfattning, och dels sådana, som tillfälligt anställas under viss tid av året, då behov av extra arbetskraft gör sig gällande.

Till övervägande delen rekryteras dessa biträden med kvinnlig arbetskraft. Utbildningen varierar från folkskola till högre skolbildning. Därutöver ha flertalet biträden genomgått kurs i maskinskrivning och kartritning.

Avlöningens storlek är beroende av biträdenas anställningstid, kompetens m. m. Under nyssnämnda år uppgick avlöningen för ett rit- och skrivbiträde till lägst 100 kronor och högst 275 kronor i månaden.

De sakkunniga.

De sakkunniga ha inledningsvis erinrat om att frågan om förbättring av anställnings- och avlöningsvillkoren för lantbruksingenjörernas tjänstebiträden länge varit på tal.

Sålunda hade 1929 års sakkunniga bland annat haft att pröva framkomna förslag om statsanställning av assistenterna och beredande av pensionsrätt för dessa befattningshavare. Nämnda sakkunniga uttalade härutinnan, att det förefölle, som om statsanställning av assistenterna åtminstone för det dåvarande icke borde ifrågakomma. Mot en sådan åtgärd talade nämligen icke blott den väsentliga förändring i assistenternas avlönings- och tjänsteförhållanden, som skulle följa därav, utan även den allt annat än homogena sammansättning, som assistentkåren hade.

I fråga om möjligheten att bereda förste assistenterna pensionsrätt i någon form hade sakkunniga verkställt vissa undersökningar närmast med tanke på, att pensionsrätt skulle kunna erhållas i statens pensionsanstalt. De ansågo emellertid, att någon erfarenhet borde vinnas rörande verkningarna av det av dem framlagda förslaget till ordnandet av förste assistenternas anställnings- och avlöningsförhållanden, innan pensionsfrågan upptoges till slutligt avgörande. De sakkunnigas uttalanden i dessa delar lämnades av statsmakterna utan erinran.

Sedermera hade framställningar om förbättringar i tjänstebiträdenas anställnings- och avlöningsförhållanden m. m. framförts vid skilda tillfällen. De sakkunniga ha därom lämnat följande redogörelse.

De anställdas centralorganisation (Daco) har i skrivelse till Kungl. Maj:t den 13 oktober 1934 sammanfattat sina synpunkter beträffande anställnings- och avlöningsförhållandena för tjänstebiträdena sålunda:

- 1) Fastställande av kompetensfordringar och tjänstemannaansvar för samtliga biträden, som taga befattning med fältarbeten.
- 2) Reglering av lönen, så att den kommer upp till en mot assistenternas utbildning och arten av deras tjänstgöring svarande nivå.
- 3) Statsanställning av förste assistenterna.
- 4) Ändring av anställningsformen för övriga assistenter, så att de anställas hos lantbruksstyrelsen och av denna tilldelas de enskilda lantbruksingenjörerna.
- 5) Bestämning av det antal assistentmånader, för vilka statsbidrag utgår, så att det svarar mot verkliga behovet av assistenternas arbetskraft.
- 6) Avlöning under sjukdom samt läkare- och sjukvård.
- 7) Semesterfrågans ordnande.
- 8) Pensionsfrågan ordnande.

Vidare har *Föreningen Lantbruksingenjörssassistenten*, som representerar de hos lantbruksingenjörerna anställda assistenterna och tekniska biträdena, i skrivelse till de sakkunniga den 14 juni 1935 ytterligare angivit de skäl, som enligt föreningens mening talade för en förbättring i tjänstebiträdenas ställning i ovan angivna hänseenden, varjämte i sagda skrivelse därjämte framhållits att förste assistenterna borde förklaras kompetenta att självständigt och på eget ansvar handlägga exempelvis syneförrättningar av enklare be-

skaffenhet, att verkställa avsyningar och besiktningar av statsunderstödda torrlägningsföretag samt att fördela från statens avdikningslånefond erhållna lånebelopp å de fastigheter, som skola ansvara för återbetalningen, och att vidare gällande bestämmelser angående rese- och traktamentsersättningar borde revideras, så att biträdena erhöles full kompensation för sina kostnader i dessa hänseenden.

Sedermera har sistnämnda förening i skrivelse till de sakkunniga den 10 december 1935 i fråga om förste assistenternas och assistenternas avlöningsförhållanden m. m. hemställt, att förste assistenter till ett antal av 30 måtte erhålla anställning å ordinarie stat med avlöning enligt lönegraden B 20, samt att övriga assistenter till ett antal av likaledes 30 måtte anställas som extra ordinarie tjänstemän med inplacering i den för sådana befattningshavare gällande lönegraden 18.

De sakkunniga ha härefter anfört, att de funnit det vara av den största betydelse för torrlägningsverksamhetens framtida bedrivande att rekryteringen av biträdeskåren hos lantbruksingenjörerna bleve så god som möjligt. De sakkunniga yttra därom.

Det bör härvid ihågkommas, att de fältundersökningar, som föregå utförandet av ett torrlägningsföretag, hittills i stor utsträckning anförtratts åt assistenter och tekniska biträden. Kontroll över dessa undersökningars tillförlitlighet har endast i ringa grad kunnat utövas av lantbruksingenjörerna. Detta ligger för övrigt i sakens natur, särskilt i vad beträffar de av biträdena å fältet gjorda undersökningarna för utrönande av svårighetsgraden i fråga om schaktningsarbeten av olika slag. Jämväl för framtiden måste man räkna med, att dessa undersökningar komma att i stort sett självständigt utföras av biträdena, huru än organisationen utformas.

För ernående av bättre förhållanden i nu sagda hänseenden är det erforderligt, att relativt stora krav ställas på kompetensen hos lantbruksingenjörernas fältbiträden, samt att dessa beredas en så tryggad anställning, att till befattningarna kunna förvärfvas verkligt dugande krafter. Så länge organisationen bibehålles i sin nuvarande form, har staten, om man bortser från förste assistenterna, endast ringa möjlighet att inverka på rekryteringen av biträdeskåren. En ytterligare olägenhet med nu rådande system är den, att ansvar för begångna felaktigheter ej kan utkrävas av biträdena såsom förseelse i tjänsten.

Enligt de sakkunnigas uppfattning hade den nuvarande, av sättet för lantbruksingenjörernas avlönande beroende ordningen i fråga om anstäljandet och avlönandet av tjänstebiträdena överlevat sig själv. Så länge staten icke bidrog till biträdenas avlöning, utan dessa i alla avseenden voro lantbruksingenjörernas privata biträden samt helt avlönades av principalerna, var det naturligt och riktigt, att lantbruksingenjörerna ensamma bestämde om biträdenas anställnings- och avlöningsförhållanden. I och med att staten började lämna bidrag till assistenternas avlöning samt uppställde vissa kompetensvillkor för en del av dessa, hade emellertid systemet blivit ohållbart.

Sedan de sakkunniga framhållit, att de ingående prövat olika vägar för åstadkommande av en rationell och mot tidens krav svarande lösning av hithörande spörsmål, ha de yttrat, att någon förbättring av biträdenas ställning med bibehållande i huvudsak av nuvarande organisation visserligen skulle ernås genom att biträdeskåren anslötes till statens pensionsanstalt el-

ler enskild pensionskassa eller ock därigenom, att pensioneringen grundades på frivillig försäkring i pensionsstyrelsen. Härigenom skulle emellertid allenast en utav de frågor, som berörde biträdenas ställning, vinna sin lösning, under det att berättigade önskemål om fastare och mera tryggade anställningsförhållanden, bättre avlöning, rätt till semester m. m. icke bleve tillgodosedda. Att åstadkomma en förbättring i sistnämnda hänseenden hade de sakkunniga funnit icke låta sig göra, så länge nuvarande organisationsform helt eller delvis bibehölles.

Enligt de sakkunnigas mening borde därför en genomgripande omorganisation i fråga om tjänstebiträdenas ställning genomföras, så att dessa befattningshavare anställdes och helt avlönades av staten. Därigenom bleve det möjligt att råda bot på de olägenheter, varmed det nuvarande systemet vore förenat.

Fältbiträden.

Förste assistenter och assistenter. De sakkunniga ha anfört, att vid den statsanställning av assistenterna de i det föregående funnit böra genomföras, det icke kunde ifrågakomma, att denna anställning skulle bli av annan art än den, som gällde för extra ordinarie befattningshavare. Innan den föreslagna organisationen hunnit närmare prövas borde nämligen de befattningshavare, varom här vore fråga, icke knytas så fast i organisationen som följden skulle bli av en ordinarie statsanställning. Det syntes för övrigt de sakkunniga att anledning funnes att framgå med en viss försiktighet vid en omorganisation av tjänster med såsom här vore fallet hittills mindre enhetlig rekrytering.

Erfarenheten hade utvisat, att den hittillsvarande uppdelningen av assistentkåren i förste assistenter och assistenter vore fördelaktig för fullgörandet av tjänstegöromålen å lantbruksingenjörskretsdistrikten. På grund härav borde denna uppdelning bibehållas jämväl i den av de sakkunniga föreslagna ändrade organisationen. Uppdelningen innebure, bland annat, att de mest kvalificerade assistenterna bereddes möjlighet att vid inträffande ledighet vinna befordran till förste assistent.

Assistenternas arbetsuppgifter borde enligt de sakkunnigas åsikt vara att såsom tjänstebiträden åt lantbruksingenjör verkställa förberedande undersökningar och utredningar beträffande torrlägningsföretagen.

De sakkunniga hade alltså icke kunnat biträda de i det föregående omnämnda kraven på att å förste assistenterna skulle överlåtas att som förrättningsmän självständigt handlägga vissa förrättningar av mindre omfattning. De sakkunniga ha därvid framhållit följande:

Den utbildning, som även i fortsättningen lämpligen anses böra fordras av dessa befattningshavare, kan icke anses tillräcklig för att bibringa dem den kompetens i skilda hänseenden, som måste krävas av sådan förrättningsman, även för det fall att behörigheten inskränktes till att huvudsakligen avse mindre omfattande torrlägningsärenden. Jämväl dylika ärenden kunna nämligen ofta beröra för jordens kultivering viktiga spörsmål, vilka för sin lösning fordra väsentligt högre agronomisk sakkunskap hos förrätt-

ningsmannen än den, som förste assistent besitter. Erforderlig kompetens härutinnan synes icke kunna ernås med mindre vederbörande avlagt agromexamen. Att uppställa krav härpå kan emellertid ej gärna komma i fråga, då sådan kompetens icke kan anses nödvändig för fullgörandet av de övriga och åtminstone hittills mest väsentliga arbetsuppgifter, som åligga förste assistent. I övrigt torde det icke vara av behovet påkallat eller ur verksamhetens synpunkt lämpligt att uppdelat arbetsuppgifterna på ytterligare kategorier av självständigt arbetande förrättningsmän. Den av de sakkunniga föreslagna ordningen med lantbruksingenjören helt statsavlönad och biträdena fast anställda som statstjänstemän och enhetligt rekryterade torde i varje fall kunna komma att medföra ett smidigare och framför allt tryggare utnyttjande än hittills till skilda arbetsuppgifter av den tillgängliga personalen.

Antalet förste assistenter ha de sakkunniga föreslagit skall utgöra 24, vilket innebär att en förste assistent anställas inom varje lantbruksingenjörskrets. För erhållande av dylik anställning borde nu gällande kompetensvillkor kunna i huvudsak tjäna som grundval. De sakkunniga ha dock ifrågasatt huruvida icke såsom ytterligare villkor för anställning såsom förste assistent borde krävas, att vederbörande för att erhålla något ökad insikt i jordartsbedömning och därmed sammanhängande frågor skall ha genomgått särskild kurs i marklära. Det borde ankomma på lantbruksstyrelsen att utarbeta förslag till normer för behörighet till befattning som förste assistent.

I frågan om förste assistenternas blivande lönegradsplacering ha de sakkunniga erinrat därom, att dessa befattningshavares nuvarande löneförmåner allmänt erkänts vara oproportionerligt låga i betraktande av den betydelse, som enligt vad i det föregående påvisats måste tillmätas dem anförtrödda tjänsteuppsdrag. Med hänsyn härtill vore det angeläget, att en av förhållandena påkallad förbättring i deras löneställning åstadkommes. Detta syntes vara av vikt jämväl ur den synpunkten, att ifrågavarande befattningar vore sluttjänster, samt att det ur allmän synpunkt vore önskvärt, att kravet på en god rekrytering av biträdeskåren kunde tillgodoses i största möjliga mån.

Under hänvisning till det anförda ha de sakkunniga föreslagit, att förste assistenterna inplaceras i 17 lönegraden av den för extra ordinarie tjänstemän gällande löneplanen, vilken lönegrad omfattar löneklasserna 15—20.

Vidkommande det antal assistenter, som borde beredas statsanställning ha de sakkunniga till en början erinrat om, att lantbruksstyrelsen för närvarande hade rätt att anställa förste assistenter och assistenter med en högsta sammanlagd anställningstid av 575 månader per budgetår, motsvarande i det närmaste 48 helårsanställda dylika befattningshavare. Denna anställningstid hade hittills helt tagits i anspråk och torde därför kunna sägas motsvara det normala behovet av ifrågavarande arbetskrafter. Frånräknat de av de sakkunniga föreslagna 24 förste assistentbefattningarna återstode alltså ytterligare 24 befattningar, vilka skulle fyllas av assistenterna. Enligt de sakkunnigas mening kunde det emellertid icke komma i fråga, att samtliga dessa bereddes mera fast anställning i statens tjänst. Det för närvarande i anspråk tagna antalet anställningsmånader för assistenter utfylldes nämligen

icke av enbart sådana personer, vilka året om tjänstgjorde i sådan egenskap. Sålunda förordnades till assistenter under längre eller kortare tid dels personer, vilka under resten av året tjänstgjorde såsom tekniska biträden, och dels personer, vilka allenast mera tillfälligt och särskilt under sommarmånaderna vore anställda inom ifrågavarande verksamhet. Givetvis borde blott de assistenter givas fastare anställning, som behövdes i det allmännas tjänst under en längre sammanhängande tid. Med utgångspunkt från dessa förutsättningar hade de sakkunniga stannat för att föreslå det antal assistenter, som borde beredas extra ordinarie anställning, till 20.

De sakkunniga ha vidare framhållit, att för erhållande av anställning såsom assistent hädanefter vissa kompetensvillkor borde författningsenligt föreskrivas. I fråga om assistenternas teoretiska utbildning syntes lämpligen enahanda krav böra uppställas som de, vilka föreslagits bli gällande för förste assistenterna. Beträffande den praktiska kompetensen syntes viss tids anställning hos lantbruksingenjör eller lantbruksstipendiat böra fordras. Dock syntes i denna del lika lång tjänstgöring, som skulle gälla för erhållande av förste assistentbefattning, eller minst 5 år, icke vara erforderlig. De sakkunniga ville föreslå, att ifrågavarande anställningstid för erhållande av assistentbefattning bestämdes till minst 2 år.

I fråga om assistenternas avlöningsförmåner ha de sakkunniga, under hänvisning till vad de sålunda föreslagit beträffande kompetensvillkoren för assistentbefattningarna, förklarat sig anse, att lönen till assistent icke borde utgå med nämnvärt lägre belopp än vad de förordat för förste assistenterna. Med hänsyn härtill ha de sakkunniga föreslagit, att assistent placeras i 15 lönegraden, omfattande löneklasserna 13—18, i nyssberörda löneplan.

De sakkunniga ha framhållit, att förutom den fördel, som förste assistenter och assistenter komme att erhålla genom bättre avlöningsvillkor, medförde statsanställningen därjämte, att dessa befattningshavare ernådde tryggare anställningsförhållanden genom de förmåner i form av rätt till semester, avlöning under sjukdom samt egenpension, vilka åtföljde extra ordinarieanställning i statens tjänst. Därjämte komme de att bliva tillförsäkrade rätt till familjepension.

Tekniska biträden. Till denna grupp ha de sakkunniga hänfört dels förut omförmälda mer eller mindre tillfälligt anställda assistenter och dels de fältbiträden i övrigt, som äro erforderliga för verksamhetens bedrivande.

De sakkunniga ha icke ifrågasatt annan förändring i dessa biträdens anställnings- och avlöningsförhållanden, än att avlöningen skall utgå av statsmedel i form av arvode. Några särskilda kompetensvillkor för erhållande av anställning såsom tekniskt biträde vore det, enligt de sakkunnigas mening, icke nödvändigt att författningsenligt uppställa, utan borde det ankomma på lantbruksstyrelsen att härom utfärda de föreskrifter, som kunde finnas erforderliga. De sakkunniga ha vidare förutsatt, att tekniskt biträde, i den mån han innehar eller sedermera förskaffar sig erforderlig kompetens, skall kunna vinna befordran till assistent. De sakkunniga ha beräknat behovet av ifrågavarande arbetskrafter sålunda, att tekniska biträden skola av lantbruks-

styrelsen få anställas för en sammanlagd anställningstid av 200 månader per år.

Ifråga om arvodet till de tekniska biträdena ha de sakkunniga föreslagit, att detsamma bestämmes till ungefär samma belopp, som tekniskt biträde i genomsnitt under de sista åren åtnjutit i lön av lantbruksingenjör, eller i medeltal i ett för allt 200 kronor för månad. I de sakkunnigas statförslag har till avlönande av tekniska biträden upptagits ett anslag å 40,000 kronor. De sakkunniga ha därom anfört, att hinder icke borde möta för lantbruksstyrelsen att inom ramen för det beviljade anslaget till tekniskt biträde utbetala avlöning, som beroende på kvalifikationer och dyrortsplacering något över- eller understege nyssberörda månadsavlöning.

Rit- och skrivbiträden.

Enligt de sakkunnigas beräkningar behöva inom verksamheten anställas dels 48 rit- och skrivbiträden med anställning hela året, motsvarande en sammanlagd anställningstid av 576 månader för år, dels ock tillfälliga rit- och skrivbiträden med en sammanlagd anställningstid av 120 månader för år.

De sakkunniga ha vidare anfört, att av de helårsanställda biträdena borde vissa beredas de förmåner, som medföljde fastare statsanställning. Till dessa befattningar borde nämligen förvärfvas särskilt kvalificerade krafter. Med utgångspunkt från dessa synpunkter hade de sakkunniga ansett sig böra föreslå, att sammanlagt 34 rit- och skrivbiträden bereddes anställning såsom extra ordinarie befattningshavare. Av sistnämnda biträden borde ett väl kvalificerat biträde placeras inom varje lantbruksingenjörsdistrikt. De 24 biträden, som sålunda skulle anställas, föresloges erhålla avlöning enligt 7 lönegraden i den för extra ordinarie tjänstemän gällande löneplanen, vilken lönegrad omfattade löneklasserna 5—10. De övriga 10 rit- och skrivbiträden, vilka föresloges till fastare statsanställning, syntes böra placeras i 4 lönegraden i nyssberörda löneplan, vilken lönegrad omfattade löneklasserna 2—7. Då dessa biträdens blivande stationsort icke kunde i förväg bestämmas, hade i statförslaget beräknats avlöning å medeldyrort (E-ort). Vad slutligen beträffade återstående helårsanställda rit- och skrivbiträden, till antalet 14, ävensom tillfälliga dylika biträden med en i det föregående angiven sammanlagd anställningstid av 120 månader för år, hade de sakkunniga beräknat deras avlöning till i genomsnitt i ett för allt 175 kronor för månad och i statförslaget för ändamålet upptagit ett anslag å 40,000 kronor.

Personliga lönetillägg till de ordinarie lantbruksingenjörerna.

De sakkunniga.

Inledningsvis ha de sakkunniga framhållit, att det föreslagna nya avlöningssystemet komme att för flertalet lantbruksingenjörer medföra en icke oväsentlig beskärning av de inkomster, som dessa med nu gällande avlöningsbestämmelser hittills uppnått och i fortsättningen kunde beräknas uppnå. Vid sådant förhållande, och då de för lantbruksingenjörerna gällande

särskilda avlöningsbestämmelserna vore så avfattade, att dessa befattningshavare icke mot sitt bestridande torde vara skyldiga att låta sig överföra till nytt avlöningsssystem, kunde det förutsättas, att lantbruksingenjör, villkens avlöningsförmåner vid sådan överflyttning försämrades, funne med sin fördel förenligt att kvarstå å gällande lönestat. Visserligen kunde det tänkas att i samband med den nya löneregleringen en sänkning av lantbruksingenjörstaxan genomfördes på sådant sätt, att nyssnämnda eventualitet ej komme att te sig alltför lockande. De sakkunniga funne emellertid för sin del en dylik beskärning av taxeinkomsterna icke vara förenlig med billighet och rättvisa från statens sida. Ur såväl det allmännas som de enskilda tjänstemännens synpunkt borde därför en sådan lösning av denna fråga eftersträvas, att de lantbruksingenjörer, vilka innehade fullmakt på sin tjänst, bleve genom personliga lönetillägg tillförsäkrade skälig kompensation för den inkomstminskning, varav de komme att drabbas vid övergång till den nya avlöningsstaten.

Sedan de sakkunniga härefter framhållit, att storleken av lantbruksingenjörernas hittillsvarande inkomster enligt taxa varit beroende av ett flertal olika faktorer — av vilka de sakkunniga nämna tjänstgöringens förläggning till olika distrikt ävensom lantbruksingenjörernas ålder — ha de anført.

För att kunna bedöma, i vad mån kompensation för minskning i inkomsterna genom den föreslagna omläggningen eventuellt bör utgå, ha de sakkunniga från lantbruksingenjörerna infordrat uppgifter om deras nettoinkomster enligt taxa under vart och ett av åren 1931—1935. Vid bearbetandet av det sålunda inkomna materialet ha de sakkunniga ansett sig böra i vissa fall taga hänsyn till sådana särskilda omständigheter, vilka inverkat på storleken av den behållna inkomsten. Detta gäller lantbruksingenjörer, som antingen vid sidan av sin ordinarie tjänst under större eller mindre del av visst år tjänstgjort såsom vattenrättsingenjörer eller ock först under de senaste åren tillträtt eget distrikt. I dylika fall ha de sakkunniga vid uppskattning av nettoinkomsten enligt taxa tagit viss hänsyn till, vad vederbörande distrikt normalt bort kunna inbringa i förrättningsinkomster, för den händelse sagda särskilda omständigheter icke förelegat.

De sakkunniga förmåla vidare, att de på grundval av de utav lantbruksingenjörerna lämnade uppgifterna samt med beaktande av nyss anförda synpunkter beräknat medeltalet för nämnda fem år av lantbruksingenjörernas taxeinkomster. Därvid hade följande siffror framkommit:

Bruttoinkomst	kronor 19,527
Omkostnader och övriga utgifter i tjänsten	kronor 11,310
Nettoinkomst	kronor 8,217.

Variationerna mellan de olika åren hade ej varit särskilt stora. Sålunda hade årliga medeltalen för bruttoinkomsten varierat mellan högst 20,420 och lägst 18,893 kronor. Högsta omkostnadsmedeltalet hade utgjort 11,849 och det lägsta 10,944 kronor. Motsvarande siffror för nettoinkomsten hade utgjort respektive 8,587 och 7,838 kronor. Däremot hade inkomsterna inom de olika distrikten i hög grad varierat under den ifrågavarande femårsperioden. Detta förhållande belystes av följande, av de sakkunniga gjorda sammanställning, som utvisade nettoinkomstens fördelning på distrikten inom olika storleksskaller.

Antal distrikt, där netto- inkomsten av taxearbete utgjort kronor	1931	1932	1933	1934	1935
Högst 4,000	3	3	3	2	2
4,001— 5,000	1	1	1	2	2
5,001— 6,000	3	6	4	2	2
6,001— 7,000	4	2	—	4	2
7,001— 8,000	3	1	3	3	2
8,001— 9,000	2	—	2	4	3
9,001—10,000	2	—	2	1	4
> 10,000	3	8	7	5	6

De sakkunniga ha vidare anfört följande.

Vid bedömandet av innebörden av de sakkunnigas förslag till löneställning för lantbruksingenjörerna skall i första hand tagas hänsyn till de belopp, dessa komma att uppbära i avlöning enligt den föreslagna lönegradsplaceringen B 29. Emellertid bör därjämte vid jämförelse mellan lantbruksingenjörernas förmåner enligt gällande och föreslaget lönesystem hänsyn tagas jämväl till den förbättring i pensionshänseende, som, därest förslaget genomföres, kommer lantbruksingenjörerna till godo. Genom löneregleringen komma för lantbruksingenjör att tillämpas det pensionsunderlag och det pensionsavdrag, som gälla för befattningshavare i 29:e lönegraden, innebärande en ökning i pensionsunderlagen med ett belopp av 960 kronor. Å andra sidan medför reformen en ökning av pensionsavdragen från 330 kronor till 399 kronor för år. Med hänsyn tagen till dessa omständigheter har värdet av den ökade pensionsförmånen ansetts motsvara ett belopp av 600 kronor för år.

Vid jämförelse mellan å ena sidan lantbruksingenjörernas nuvarande sammanlagda inkomster i tjänsten och å andra sidan deras löneförmåner enligt de sakkunnigas förslag, däri inberäknat värdet av ökad pensionsförmån, har framgått, att för samtliga lantbruksingenjörer med undantag av två, nämligen lantbruksingenjörerna i Växjö och Umeå, löneregleringsförslaget kommer att medföra viss inkomstminskning. Detta belyses närmare av följande sammanställning.

Inkomstminskning kronor	Antal lantbruks- ingenjörer
1,500— 1,999	5
2,000— 2,499	1
2,500— 2,999	5
3,000— 3,499	1
4,000— 4,499	2
5,500— 5,999	3
6,000— 9,000	4
> 10,000	1

Härefter ha de sakkunniga framhållit, att, såsom framginge av det förebragta materialet, de hittillsvarande sammanlagda avlöningsförmånerna uppgått till så höga belopp, att det enligt de sakkunnigas mening icke gärna kunde ifrågasättas att lägga desamma till grund för beräkning av personliga lönetillägg åt bemälda befattningshavare, utan att en begränsning härvidlag finge äga rum. I detta sammanhang borde jämväl beaktas, att lantbruksingenjörernas inkomster av förrättningar varit och fortfarande skulle komma att i icke oväsentlig grad bliva beroende av, huruvida staten i samma utsträckning som hittills anvisade anslag till torrlägningsverksamheten. I den mån staten funne det erforderligt att minska anslagstilldelningen för detta ändamål, skulle följden därav med nödvändighet bliva, att taxeinkomsterna reducerades.

De sakkunniga ha i samband härmed i korthet redogjort för de grunder i fråga om bestämmandet av personliga lönetillägg, som tillämpats vid tidigare löneregleringar för andra befattningshavare i statens tjänst, och där- om anført följande.

Före genomförandet av den år 1919 beslutade löneregleringen för kommunikationsverken ägde åtskilliga befattningshavare vid telegrafverket uppbära sportler i form av telegramprovision. Beträffande dessa tjänstemän föreskrevs uti de av Kungl. Maj:t den 16 april 1920 meddelade bestämmelserna i fråga om övergång till den nya lönestaten vid telegrafverket, att den, vars sammanlagda löneinkomst vid nämnda övergång jämte de sportler, som för år 1919 belöpt å den ordinarie tjänst han omedelbart före övergången innehade — sportlerna beräknade till högst 5,400 kronor — överstege den avlöning han ägde uppbära efter övergången till den nya staten inklusive det honom enligt vissa bestämmelser eventuellt tillkommande personliga lönetillägg, skulle tilldelas särskilt personligt lönetillägg motsvarande nämnda skillnad. Lönetillägget borde emellertid minskas eller upphöra i den mån tjänstemannens avlöning å den nya staten ökades samt avskrivas under nio år med en niondel årligen.

Vid löneregleringarna för vissa tjänstemän inom tullverket (riksdagens skrivelse nr 276/1922), för landssekreterare och landskamrerare (riksdagens skrivelse nr 333/1925) och för sekreteraren i överståthållarämbetets kansli (riksdagens skrivelse nr 205/1926) bestämdes jämväl personliga lönetillägg att utgå till dessa befattningshavare, i den mån de nya avlöningarna komme att medföra inkomstminskning, och fastställdes lönetilläggen att för varje särskilt fall utgå med högst 5,400 kronor för år räknat. Även nu omhandlade särskilda lönetillägg skulle minskas eller upphöra, i den mån tjänstemannens avlöning å den nya staten ökades, samt avskrivas under nio år med en niondel årligen.

De sakkunniga ha nu beträffande begränsningen av de personliga lönetilläggen till lantbruksingenjörerna uttalat, att densamma liksom vid de nyssberörda löneregleringarna lämpligen syntes kunna sättas vid ett belopp av 5,400 kronor. Med hänsyn till den av de sakkunniga förut framhållna önskvärdheten av att samtliga nuvarande lantbruksingenjörer övergå till det föreslagna lönesystemet ha de sakkunniga funnit, att en ur tjänstemännens synpunkt fördelaktigare övergångstid till det nya lönesystemet än vad som sked-

de i nyss berörda fall borde beredas lantbruksingenjörerna. De sakkunniga hade därvid tänkt sig, att det personliga lönetillägget till lantbruksingenjörerna skulle i varje enskilt fall utgå oavkortat under de fem första åren från den nya löneregleringens genomförande, samt att det därefter avskreves under därpå följande sex år med en sjättedel årligen. Där nyssnämnda maximum av 5,400 kronor uppnåddes, skulle sålunda lönetillägget komma att utgå, under vart och ett av de första fem åren med 5,400 kronor, under sjätte året med 4,500 kronor, under sjunde året med 3,600 kronor o. s. v. för att med utgången av det tionde året helt upphöra.

Vid uppgörandet av förslag till personliga lönetillägg hade de sakkunniga ansett lämpligt indela lantbruksingenjörerna i olika grupper med hänsyn till storleken av den inkomstminskning, som var och en till följd av löneregleringen finge vidkännas. Därvid hade till samma grupp hänförts de lantbruksingenjörer, vilkas inkomstminskning komme att bliva av ungefärligen samma storleksordning. I överensstämmelse härmed ansåge de sakkunniga, att varje särskild lantbruksingenjör borde tillerkännas personligt lönetillägg med följande belopp.

Lantbruksingenjör	Grupp	Personligt lönetillägg kronor
A. E. Welin-Berger, Halmstad	I	1,500
K. F. Westling, Karlstad		
I. J. Nyman, Härnösand		
I. E. Öjefors, Skellefteå		
H. G. Hegethorn, Luleå		
L. M. Lingström, Nyköping	II	2,000
A. G. Ytterberg, Uppsala	III	2,500
G. Wadman, Visby		
M. Wixell, Blekinge		
N. G. Gustafsson, Gävle		
J. M. Hägglund, Östersund		
C. B. Carlson, Göteborg	IV	3,000
E. G. Lindqvist, Kalmar	V	4,000
S. G. V. Hallin, Skara		
N. Risberg, Stockholm		
I. P. Helin, Linköping		
C. Berner, Jönköping		
L. L. P. Holmström, Kristianstad	VI	5,400
C. H. Wallér, Malmö		
C. G. Kindblom, Örebro		
A. H. Welin-Berger, Västerås		
F. M. Olsson, Falun		

Under hänvisning till det anförda ha de sakkunniga alltså föreslagit, att såsom compensation för minskad avlöning skall till de förut omförmälda lantbruksingenjörerna, därest de övergå å den nya lönestaten, utbetalas personligt lönetillägg med nyss angivna belopp, samt att vidare sagda lönetillägg skall utgå oavkortat under en tid av fem år efter den nya lönestatens ikraftträdande samt därefter under en tid av sex år avskrivas med en sjättedel om året, dock att lönetillägget bör minskas eller upphöra, därest och i den mån tjänstemannens avlöning å den nya staten skulle komma att ökas.

De sakkunniga ha vidare anført, att å lönetilläggen — vilkas sammanlagda årliga belopp komme att under de fem första åren uppgå till 76,200 kronor — icke borde utgå dyrtidstillägg samt att utbetalning av lönetilläggen syntes böra ske i samma ordning, som är i allmänhet stadgad beträffande avlöning.

Yttranden.

Förslaget angående ändring i lantbruksingenjörernas och deras tjänstebiträdens anställnings- och avlöningsförhållanden har på två undantag när av de hörda myndigheterna och sammanslutningarna i allmänhet tillstyrkt eller lämnats utan erinran. I vissa yttranden göras emellertid en del erinringar av principiell innebörd. Beträffande förslagets detaljer, särskilt i fråga om de föreslagna lönegradsplaceringarna, och därmed sammanhängande frågor framföras åtskilliga yrkanden och önskemål.

Av de myndigheter m. fl., vilka tillstyrkt förslaget, anför *statskontoret*, att ämbetsverket till fullo insåge, att det nuvarande avlöningssystemet vore behäftat med avsevärda svagheter. Emellertid kunde ämbetsverket icke underlåta att framhålla, att en övergång till ett system med lantbruksingenjörerna såsom helt statsavlönade kunde befaras medföra en icke oväsentlig nedgång i arbetsintensiteten och en därav föranledd kostnadsökning för statsverket. Vid övervägande av fördelarna och nackdelarna av den föreslagna reformen hade statskontoret likväl funnit tillräckligt starka skäl tala för att lantbruksingenjörerna gjordes helt statsavlönade och oberoende av taxeinkomster. Därest lantbruksingenjörerna gjordes helt statsavlönade, medförde detta givetvis, att deras tjänstebiträden måste anställas och avlönas av staten.

Lantbruksstyrelsen yttrar i samma fråga, att styrelsen icke förbehållslöst ville giva sin anslutning till de sakkunnigas uppfattning, att det vore ett oeftergivligt villkor för ernående av en fullt objektiv och opartisk inställning från lantbruksingenjörens sida till på honom ankommande tjänsteuppgifter att han ställdes ekonomiskt oberoende av taxeinkomster och således bleve helt avlönad av statsmedel. Styrelsen ansåge nämligen att man icke utan vidare kunde utgå därifrån, att ett arbete skulle bli mindre noggrant och vederhäftigt utfört på grund av den omständigheten att vederbörande befattningshavare uppbure särskild ersättning för arbetet. Styrelsen yttrar vidare.

Styrelsen vill heller icke underlåta att framhålla, att det nuvarande avlöningsystemet för lantbruksingenjörerna onekligen har vissa fördelar. Sålunda blir, bland annat, inkomsten av arbetet till sin storlek beroende av det utförda arbetets omfattning. Vidare utgör taxeinkomsten en stimulans för förrättningsmannen att uttaga så lång arbetsdag som möjligt för både sig själv och arbetsbiträdena, varigenom behovet av arbetskraft kommer att i viss mån hållas nere. Enligt vad styrelsen har sig bekant, uttaga också lantbruksingenjörerna i regel en daglig arbetstid, som väsentligt överskrider en normal sådan. Styrelsen vill i detta sammanhang även uttala såsom sin övertygelse, att en övergång till det nu föreslagna avlöningsystemet kommer att i sin mån bidra till en minskning av den dagliga arbetstiden å lantbruksingenjörsexpeditionerna och därigenom ganska snart medföra behov av ökad arbetskraft.

Det avgörande skälet för styrelsen, att styrelsen, trots vad nyss anförts, vill tillstyrka en omläggning av avlöningsystemet för lantbruksingenjörerna, så att dessa bliva helt statsavlönade, är att enligt styrelsens mening en dylik ändring är en nödvändig förutsättning för att statsanställning skall kunna beredas lantbruksingenjörers arbetsbiträden, något som lantbruksstyrelsen anser vara av ett starkt behov påkallat. Det synes nämligen omöjligt att låta lantbruksingenjör uppbära ersättning enligt taxa för arbete, som delvis utföres av statsavlönade tjänstemedhjälpare.

Skulle statsmakterna tilläventyrs på grund av därmed förenade kostnader eller av andra skäl icke vilja vara med om en reform, varigenom lantbruksingenjörernas arbetsbiträden beredas statsanställning, finnes det enligt styrelsens mening icke heller någon anledning att frångå det nuvarande avlöningsystemet för lantbruksingenjörerna själva.

Enligt lantbruksstyrelsens uppfattning förelåge det emellertid ett trängande behov av att lantbruksingenjörernas tjänstebiträden bereddes en förbättring uti sina anställnings- och avlöningsvillkor, som för närvarande icke kunde anses tillfredsställande med hänsyn till den kompetens och det arbete, som krävdes av dem. Redan den omständigheten, att det icke kunde förnekas, att de hade att utföra ett arbete av allmännyttig och statlig karaktär direkt i statens intresse, talade för att de borde avlönas av staten. Av största betydelse för torrlägningsverksamheten vore vidare att biträdeskåren hos lantbruksingenjörerna bleve så god som möjligt. Under nuvarande förhållanden vore emellertid dessa biträden närmast att betrakta såsom lantbruksingenjörers personliga medhjälpare och vederbörande statliga myndighet, närmast lantbruksstyrelsen, hade endast ringa möjlighet att inverka på rekryteringen av biträdeskåren. En ytterligare olägenhet med nu rådande system, som till viss grad kunde tänkas verka neddragande på arbetets kvalitet, vore också att ifrågavarande biträden icke vore underkastade tjänstemannaansvar för begångna försummelser och felaktigheter i arbetet.

Med hänsyn till det anförda förklarar lantbruksstyrelsen sig böra i princip förorda de av de sakkunniga föreslagna reformerna i fråga om avlöningsbestämmelserna för lantbruksingenjörerna och deras tjänstebiträden.

I detta sammanhang har lantbruksstyrelsen jämväl berört frågan huruvida lantbruksingenjör kan anses skyldig övergå på det föreslagna nya avlöningsystemet. Styrelsen erinrar till en början därom, att enligt gäl-

lande bestämmelser — kungörelsen den 27 juni 1930 (nr 239) — lantbruksingenjör skall vara skyldig underkasta sig, efter Kungl. Maj:ts bestämmande, omreglering av extra inkomster, som kunna åtfölja lantbruksingenjörsbefattning eller utgå för bestyr i sammanhang därmed. Efter att vidare ha erinrat om att de sakkunniga såsom sin uppfattning uttalat, att lantbruksingenjör icke syntes mot sitt bestridande kunna överföras å ett avlöningssystem, som innefattade att inkomsterna enligt taxa skulle helt bortfalla, uttalar styrelsen, att ett dylikt betraktelsesätt måhända vore väl formalistiskt. Å ena sidan vore det tydligt, att lantbruksingenjörerna icke kunde fräntagas dessa extra inkomster för arbete enligt taxa med samtidigt bibehållande av den nuvarande grundlönen. Å andra sidan vore de skydiga att underkasta sig omreglering av taxeinkomsten, varav torde följa, att de måste tåla en minskning därav och även en mera kraftig sådan. Vid sistnämnda förhållande syntes det kunna ifrågasättas, huruvida icke lantbruksingenjörerna, när de, såsom här vore fallet, skulle erhålla i utbyte mot taxeinkomsten dels en mycket avsevärd höjning i grundlönen, dels ock ytterligare kompensation därutöver, skulle kunna ur skälighetssynpunkt anses hava skyldighet att övergå till det nya avlöningssystemet. Svårt torde vara att på förhand avgöra, huru domstol skulle döma i en dylik fråga. Styrelsen ansåge, att ifrågavarande avlöningsfrågas öde i mycket hängde på det svar, som kunde givas på omförmälda spørsmål. Stora svårigheter syntes nämligen möta att genomföra det nya avlöningssystemet, därest icke lantbruksingenjörerna kunde anses skyldiga att övergå på samma system, enär det eljest vore att befara, att en hel del av ifrågavarande tjänstemän skulle föredraga att kvarstå på den gamla avlöningsstaten. De sakkunniga hade visserligen tänkt sig möjligheten av att båda dessa avlöningssystem skulle kunna tillämpas jämsides och i sådant avseende föreslagit vissa övergångsarrangemang. Enligt styrelsens åsikt skulle det emellertid bliva så gott som ogörligt att tillämpa detta i praktiken, därest ett flertal lantbruksingenjörer komme att vägra att övergå på det nya avlöningssystemet.

Förvaltningsutskottet i Östergötlands län finner fördelar i fråga om förrättningarnas handläggande vara att vinna därigenom att lantbruksingenjörerna ställas oberoende av taxeinkomster. Förvaltningsutskottet anför emellertid vidare, att, när det gällde lantbruksingenjörernas biträden, förefölle det utskottet i viss mån tveksamt med deras ifrågasatta anställning såsom statliga befattningshavare, men övervägande skäl syntes dock tala för att förslaget genomfördes även i detta avseende. Emellertid finge det ej förbises, att förslagets genomförande med all sannolikhet inom en nära framtid torde nödvändiggöra anställning av ökat antal förrättningsmän. Det nuvarande avlöningssystemet, enligt vilket lantbruksingenjörernas inkomster till avsevärd del vore beroende av arbetstidens längd, hade lett till att varken de eller deras biträden tillämpat »normalarbetsdag» utan i betydligt större utsträckning utnyttjat tiden. Att så skulle bliva fallet, därest de såsom föreslagits, gjordes helt oberoende av taxeinkomster, syntes knappast kunna beräknas.

Förvaltningsutskottet i Örebro län anför såsom ett önskemål ur jordbrukssynpunkt, att ett större antal assistenter och tekniska biträden kunde anställas än vad för närvarande vore fallet, så att möjligheter bereddes lantbruksingenjörerna att i ett något hastigare tempo än vad nu i allmänhet synetes vara förhållandet handlägga hithörande ärenden.

En i viss mån motsatt ståndpunkt intages av *förvaltningsutskottet i Västernorrlands län*, som finner omläggningen av avlöningssystemet riktig men som därutöver framhåller, att med den inriktning den av lantbruksingenjörerna handhavda avdikningsverksamheten fått det kunde förutses, att viss minskning i deras arbetsuppgifter successivt komme att inträda. Särskilt om, såsom förvaltningsutskottet ville föreslå, vissa enklare förrättningar överfördes till handläggning genom hushållningssällskapens försorg, synetes det välbeträkt, att beträffande lantbruksingenjörernas tjänstebiträden icke föresloges statsanställning i fullt samma omfattning som de sakkunniga föreslagit. Då här förevarande arbeten vore särskilt ägnade att tjänstgöra såsom konjunkturutjämnande borde, såsom även de sakkunniga framhållit, statsmakterna icke inrikta sig på anställande av större tjänstemannastab än som erfordrades under goda konjunkturer. Med detta hade förvaltningsutskottet emellertid icke åsyftat sådan inskränkning beträffande statsanställning, som skulle gå ut över personer, vilka under en längre följd av år i egenskap av tjänstebiträden i olika grader arbetat inom avdikningsverksamheten.

Slutligen anför *förvaltningsutskottet i Gotlands län* att de föreslagna lönerna icke föranledde annan erinring från förvaltningsutskottets sida, än att ett bifall till förslaget måste ytterligare aktualisera en omprövning och lösning av lönefrågan för hushållningssällskapens tjänstemän. Förvaltningsutskottet ville också gentemot de sakkunniga framhålla, att talet om lantbruksingenjörernas långa utbildningstid vore en överdrift, särskilt med hänsyn därtill, att de under större delen av denna tid hade avlönade befattningar som biträden och stipendiater. Deras egentliga studietid vore i regel knappast längre eller dyrbarare än en nutida agronom. Vad åter anginge kompetensfordringarna för lantbruksingenjör syntes de tekniska fordringarna vara väl avvägda, varemot man bestämt måste betvivla, att någon trygghet gäves för att den agronomiska utbildningen vore tillfyllest för att förrättningsmännen skulle kunna bedöma företaget ur jordbruksekonomisk synpunkt, något som komme att bli ännu viktigare, då syneförfarandet inskränktes. Förvaltningsutskottet ansåge det kunna sättas i fråga, huruvida lantbruksingenjörskåren ovillkorligen borde rekryteras från tekniska högskolan. Säkertligen skulle praktiskt erfarna och tekniskt begåvade jordbrukskonsulenter mycket väl kunna tänkas utbildas för ifrågavarande arbete utan att statens kostnader för rekryteringen därigenom skulle ökas.

Föreningen Lantbruksingenjörssassistenter framhåller inledningsvis, att handhavandet av den statsunderstödda vattenavlednings- och avdikningsverksamheten och därmed också organisationen av torrläggningssverksamheten i riket vore för såväl jordbrukarna som för det allmänna av utomordent-

ligt stor betydelse. Det vore en oeftergivlig förutsättning för tryggande av jordbrukarebefolkningens utkomst, att den kvantitativa och kvalitativa jordkulturen icke eftersattes. Torrlägningsverksamheten vore grundläggande för all jordkultur och man hade ingen anledning förvänta, att denna verksamhet inom överskådlig tid komme att minska, tvärtom torde den öka. Det vore förty nödvändigt att ett tillräckligt antal lämpligt utbildade arbetskrafter stode till jordbrukets förfogande för verksamheten med jords torrläggning. Föreningen ville instämma med de sakkunniga att de i betänkandet påtalade bristerna i den nuvarande organisationen oundgängligen krävde en omorganisation av nämnda verksamhet och enligt föreningens mening innebure de sakkunnigas förslag en kraftig minskning av det nuvarande systemets brister och utgjorde ett stort steg framåt mot en ändamålsenlig organisation av avdikningsverksamheten. Den sålunda föreslagna vägen att helt statsavlöna alla tjänstemän inom verksamheten funne föreningen i likhet med de sakkunniga vara den enda framkomliga för att erhålla en fullt objektiv och tillförlitlig organisation.

Föreningen anför vidare, att den funne de sakkunnigas förslag att kompetensvillkor skulle författningsenligt föreskrivas för samtliga assistenter utgöra en verksam åtgärd för ernående av vederhäftighet i de förundersökningar och utredningar, som låge till grund för vattenavledningsföretagen med avseende å den del som utfördes av lantbruksingenjörernas tjänstemedhjälpare. Assistenternas tjänsteuppgifter vore till sin art av stor ekonomisk räckvidd såväl för det allmänna som för de av dikningsföretaget beroende och kompetensen finge följaktligen icke eftersättas. Föreningen anför härom ytterligare i huvudsak följande.

På grund av den stora arbetsbördan på lantbruksingenjörskdistrikten ha arbeten, som fordra stor yrkeskunnighet, utförts av lantbruksingenjörernas tjänstemedhjälpare, och om dessa arbetsuppgifter lösts på ett skickligt sätt, har detta förnämligast berott på personlig kompetens, då lantbruksingenjörerna förklarligt nog icke medhinna effektiv kontroll av en stor del av medhjälparnas arbeten. Dessa äro även delvis av den art, att de i stort sett undandraga sig sådan kontroll och tillsyn. Vi vilja till fullständiggande av de sakkunnigas uppgifter härutinnan påpeka, att enligt vår kännedom dessa fältundersökningar ävensom kontroller och avsyningar i regel utföras av tjänstebiträderna och endast i undantagsfall av vederbörande lantbruksingenjör. Det torde kunna förutsättas, att även i fortsättningen förste assistenter och assistenter komma att handhava arbeten, som förutsätta en ändamålsenlig och fullgod kompetens, ju mera som det ur kostnadssynpunkt är angeläget att utnyttja den billigare arbetskraften.

Föreningen säger sig därför icke kunna dela de sakkunnigas mening, att kompetensvillkoren för assistenter skulle sättas så, att de icke erhöile en kompetens, som vid befordran till förste assistent vore tillfyllest för att en sådan befattningshavare skulle självständigt kunna handlägga förrättningar av mindre omfattning. Även om dessa förrättningar icke överlättes på förste assistenterna, vore dessa arbeten för förrättningar i allmänhet så omfattande, att kompetensen icke kunde var nöjaktig, om angivna förutsättningar sakna-

des. Under erinran om dels att ifrågavarande förrättningsmän endast i särskilda undantagsfall sysselsattes med rent agronomiska spörsmål, dels ock att för att kunna antagas till lantbruksingenjör icke erfordrades agronomexamen men väl att ha genomgått ettårig kurs vid ett statens lantbruksinstitut, anför föreningen, att denna ett-åriga kurs syntes föreningen mycket lämpad såsom komplettering av assistenternas tekniska utbildning, därest icke agronomexamen ansåges böra ifrågakomma. I varje fall borde icke lantmannaskola anses tillfyllest.

Föreningen sammanfattar sina krav på skärpt kompetens för assistenterna sålunda, att för att kunna antagas såsom assistent skulle erfordras att ha genomgått

- 1) fullständig kurs å byggnadslinjen vid teknisk elementarskola eller tekniskt gymnasium,
- 2) ett-årig kurs vid lantbrukshögskola eller agronomexamen,
- 3) kurs för utbildning av förrättningsmän vid täckdikningsföretag, därest sådan kurs anordnas med understöd av statsmedel; samt att ha varit
- 4) med lantbruksstyrelsens medgivande minst två år med goda vitsord anställd som tekniskt biträde hos lantbruksingenjör.

För förste assistent borde enligt föreningens mening fordras samma kompetens som för assistent samt därutöver att ha med goda vitsord tjänstgjort hos lantbruksingenjör under ytterligare tre år.

Föreningen yttrar vidare.

Den nuvarande assistentkåren har rekryterats mindre enhetligt och har ej annat varit att förvänta med den brist på bestämmelser om formell kompetens som förelegat och avsaknad av målmedveten utbildning. Det synes oss dock påtagligt, att den förefintliga assistentkåren väl fyller sitt värv, då den olika förekommande skolkompetensen kunnat utjämnas med under arbetet på distrikt förvärvade kunskaper. Detta sätt att förvärva kompetens bör dock icke få fortgå, dels därför att den praktiska lärotiden på en del händer, där lämplig skolunderbyggnad saknas, blir särdeles lång, dels därför att risken för missgrepp och bristande vederhäftighet i under denna tid utförda arbeten givetvis är störst. Vid ett första tillsättande av de befattningshavare, varom här är fråga, och enligt de nya bestämmelser, som kunna komma att utfärdas, böra övergångsbestämmelser tillämpas, som medgiva eftergift i den formella kompetensen, ävensom att med tidigare tjänstgöring såsom assistent må likställas annan till art och omfattning jämförlik tjänstgöring hos lantbruksingenjör för dem som redan nu med lantbruksstyrelsens förordnande eller medgivande tjänstgöra som förste assistenter, assistenter och tekniska biträden hos statens lantbruksingenjörer, extra lantbruksingenjörer eller stipendiater.

Föreningen framhåller slutligen i denna del, att det ur rekryteringssynpunkt tedde sig som en naturlig åtgärd att fastställa författningsenlig kompetens även för tekniska biträden. Föreningen förväntade dock, att då enligt de sakkunniga det borde ankomma på lantbruksstyrelsen att härom utfärda erforderliga föreskrifter, dessa även avfattades så, att de befrämjade en god rekrytering.

Av de förutberörda båda yttrandena, vilka gå i avstyrkande riktning, anföres i det av *förvaltningsutskottet i Malmöhus län* avgivna yttrandet, att utskottet hölle före, att förslaget till sportlernas borttagande vore ägnat att

i högsta grad försinka torrlägningsärendenas handläggning samt öka kostnaderna. Det nuvarande avlöningssystemet borde därför i stort sett bibehållas, möjligen med någon ökning av den fasta lönen och motsvarande minskning i sportelinkomsten. *Föreningen Statens lantbruksingenjörer* anför beträffande vad de sakkunniga yttrat angående den nuvarande organisationens brister och tidigare framkomna förslag till deras avhjälpande, att i vad den sålunda relaterade kritiken avsåge lantbruksingenjörernas verksamhet föreningen icke kunde undgå att framhålla, att kritiken i väsentliga delar byggde på förhållanden som icke längre vore för handen. Föreningen yttrar därom.

Vi avse härmed i första hand den omständigheten, att nu tillämpade bestämmelser för lantbruksingenjörernas utbildning ävensom föreskrifterna i 1921 års vattenlag måste anses lämna starkast möjliga garantier mot att ekonomiskt misslyckade torrlägningsföretag kunna i framtiden förväntas, så framt de överhuvud taget kunna genom förrättningsmannens åtgärder förebyggas. Verkan av dessa nya förhållanden har blott successivt kunnat göra sig märkbar, och det torde dröja ännu en del år, innan fördelarna till fullo hunnit framträda. Med den högre utbildningen har också följt en effektivare organisation av arbetet på distrikten, och därmed följande bättre inkomster ha säkerligen kraftigt bidragit till en god rekrytering av lantbruksingenjörskåren. Vad speciellt den mycket omtalade stora arbetsbalansen på distrikten beträffar, vilja vi erinra om, att det ej är många år sedan antalet extra lantbruksingenjörer ökades från tre till sju, men att balansen under denna korta tid hunnit avsevärt nedbringas, och det är vår bestämda uppfattning, att denna balans utan några extra åtgärder (möjligen med undantag för anställande av flera biträden) kan väntas bli nedbringad till ett minimum inom ett fåtal år.

Föreningen finner i anslutning till det sålunda anförda uppenbart, att en sådan ändring av avlöningsförhållandena med ty åtföljande avsevärda sänkning av medelinkomsten icke kunde komma att verka befrämjande på balansens minskning. Lika säkert vore, att den komme att försämra rekryteringen och öka statens kostnader för torrlägningsverksamheten.

Föreningen bestrider vidare bestämt påståendet att det nuvarande lönesystemet skulle kunna föranleda mindre noggranna undersökningar och alltför optimistiska beräkningar. Enligt föreningens mening förhölle det sig tvärtom så, att detta lönesystem vore en sporre till och bästa möjliga garanti för att verksamheten så sköttes och de anförtrödda uppgifterna så utfördes, att jordägarnas förtroende vunnes. Att så även alltmer blivit förhållandet syntes bland annat kunna utläsas därav, att de förrättningar mot vilka anförts besvär allt mera minskats och för närvarande ej uppginge till tre procent av hela antalet.

Föreningen framhåller slutligen, att som motiv för den föreslagna ändringen i avlöningsformen således återstode allenast den omständigheten, att den även av föreningen såsom önskvärd betraktade förbättringen av biträdenas avlönings- och tjänstgöringsförhållanden skulle bli enklare att genomföra efter en sådan ändring. Föreningen kunde emellertid icke inse varför sistnämnda frågas lösande nödvändigtvis måste förknippas med en

så avsevärd försämring av lantbruksingenjörernas avlöningsförhållanden, som föreslagits. Föreningen vore av den bestämda uppfattningen, att frågan borde kunna lösas på ett för biträdena fullt tillfredsställande sätt och till betydligt lägre totalkostnad för staten med bibehållande av lantbruksingenjörernas nuvarande avlöningssystem.

Vad härefter angår detaljerna i de sakkunnigas förslag i förevarande del och då först de föreslagna avlöningsförmånerna för

lantbruksingenjörer, extra lantbruksingenjörer och lantbruksstipendiater framhåller statskontoret, att vid den för lantbruksingenjörerna vid 1930 års riksdag genomförda löneregleringen fastställdes, att för dem skulle tillämpas det pensionsunderlag som gällde för befattningshavare i 26 lönegraden. Riksdagen måste således anses ha funnit lantbruksingenjörerna böra jämföras med tjänstemän i 26 lönegraden och sedermera hade icke förekommit något, som kunde föranleda, att lantbruksingenjörerna skulle i avlöningshänseende likställas med befattningshavare i högre lönegrad än den 26. Då vidare en jämförelse mellan lantbruksingenjörerna och de högre tekniska tjänstemännen vid affärsverken eller vägingenjörerna knappast kunde anses giva vid handen, att lantbruksingenjörerna i lönehänseende skulle givas en så förmånlig löneställning som den de sakkunniga föreslagit, ville statskontoret förorda, att lantbruksingenjörerna placerades i lönegraden B 26. Vid en sådan placering av de ordinarie lantbruksingenjörerna syntes de extra lantbruksingenjörerna icke böra placeras högre än som extra ordinarie tjänstemän i 22 lönegraden.

I fråga om de föreslagna personliga lönetilläggen till de nuvarande lantbruksingenjörerna framhåller statskontoret, att det knappast kunde vara lämpligt att lantbruksingenjörerna bereddes förmånligare villkor med avseende å övergång på ny stat än vad som beretts andra grupper av befattningshavare, vilka vid lönereglerings genomförande frångått sina sportelinkomster.

Riksräkenskapsverket finner den föreslagna lönegradsplaceringen för lantbruksingenjörerna väl hög i jämförelse med andra befattningshavare inom statsförvaltningen med liknande arbetsuppgifter. Ett tillmötesgående av de sakkunnigas förslag härutinnan syntes med all sannolikhet komma att medföra anspråk på löneförhöjningar från andra befattningshavare. Vid bedömandet av lantbruksingenjörernas lönegradsplacering borde ej heller förbises, att aspiranterna till dessa tjänster förutsatts skola erhålla avlöning med belopp, som avsevärt komme att överstiga vad som eljest plägade utgå till rekryteringspersonal inom den civila statsförvaltningen. På grund härav och då vägingenjörerna, med vilka lantbruksingenjörerna närmast syntes kunna jämföras, placerats i lönegraden B 28, ville riksräkenskapsverket föreslå, att jämväl lantbruksingenjörerna placerades i denna lönegrad. I fråga om de personliga lönetilläggen till de nuvarande lantbruksingenjörerna anför riksräkenskapsverket i huvudsak följande.

Vid 1930 års lönereglering placerades lantbruksingenjörerna i lönegrad B 21, med utgångspunkt från att den behållna inkomsten av förrättningar beräknades uppgå till i medeltal 4,000 kronor för år. Nämda inkomst har emellertid enligt av de sakkunniga verkställd utredning i verkligheten under femårsperioden uppgått till i medeltal 8,000 å 8,500 kronor. Lantbruksingenjörernas löneförmåner samt inkomster av förrättningar ha sålunda sammanlagt kommit att uppgå till avsevärt högre belopp än vad som av statsmakterna avsetts vid 1930 års lönereglering. Även om det kan anses skäligt, att ifrågavarande tjänstemän beredas viss compensation för den löneminskning de få vidkännas vid överflyttning till den nya lönestaten, synas på grund av det anförda de av de sakkunniga föreslagna ersättningsbeloppen alltför höga.

Riksräkenskapsverket förklarar sig därför anse, att det personliga lönetillägget icke borde överstiga 4,000 kronor för år samt att detsamma borde, i likhet med vad som tidigare tillämpats beträffande sådana lönetillägg, avskrivas under de närmaste nio åren efter den nya lönestatens ikraftträdande med en niondel årligen. Den i de sakkunnigas tablå upptagna gruppen VI skulle således sammanslås med grupp V.

Beträffande de extra lantbruksingenjörernas lönegradsplacering anser riksräkenskapsverket, att de icke böra placeras i högre lönegrad än exempelvis de biträdande vägingenjörerna, vilka enligt beslut av 1937 års riksdag placerats i 22 lönegraden, samt anför därom följande.

Enligt avlöningsbestämmelserna för icke-ordinarie befattningshavare är den 20 lönegraden för extra ordinarie tjänstemän angiven såsom den högsta lönegrad, i vilken extra ordinarie befattning må inrättas utan särskilt tillstånd av Kungl. Maj:t. Meningen med denna bestämmelse har varit, att extra ordinarie befattning i högre lönegrad än den 20 endast i särskilda undantagsfall bör förekomma. Framhållas må även att inom statsförvaltningen ett stort antal extra ordinarie tjänstemän — särskilt gäller detta amanuenserna i statsdepartementen och de centrala ämbetsverken — ha att bestrida göromål, vilka eljest åligga ordinarie befattningshavare i avsevärt högre löneställning.

Allmänna civilförvaltningens lönenämnd anför beträffande lantbruksingenjörernas avlöningsförmåner, att även med beaktande av de skäl, som de sakkunniga andragit för en placering av ifrågavarande tjänster i 29 lönegraden, hade lönenämnden icke kunnat undgå att finna densamma väl hög i jämförelse med den löneställning, som likartade befattningshavare intoge. Vad särskilt anginge vägingenjörerna krävdes för befordran till dylik tjänst såväl betydande teoretiska meriter som ådagalagd praktisk duglighet. För att kunna antagas till lantbruksingenjör erfordrades visserligen utöver genomgång av olika teoretiska kurser långvarig praktisk utbildning, men vederbörande syntes i icke oväsentlig utsträckning kunna erhålla avlönad anställning under utbildningstiden. Framhållas borde därjämte att vägingenjörernas verksamhet med hänsyn till sin ekonomiska räckvidd väl syntes kunna jämföras med lantbruksingenjörernas arbetsuppgifter. Lönenämnden hade på grund av det anförda och med hänsyn till den löneställning, som ansetts böra tilldelas andra statstjänstemän med utbildning av motsvarande omfattning, funnit sig böra förorda, att lantbruksingenjörerna

hänfördes till lönegraden B 28. De personliga lönetilläggen till de nuvarande lantbruksingenjörerna syntes lönenämnden kunna fastställas till de av de sakkunniga föreslagna beloppen. Däremot hade lönenämnden för sin del icke funnit tillräckliga skäl anförda för att frångå hittills tillämpad praxis, enligt vilken dylika tillägg avskreves under nio år med en niondel årligen. Lönenämnden ville därutinnan särskilt framhålla, att vederbörande befattningshavare vid de tidigare tillfällen, då ett sådant avskrivningsförfarande förekommit, icke i sådan utsträckning som nu avsetts kommit i åtnjutande av förbättrade löneförmåner.

Vad angår lönegradsplaceringen av de extra lantbruksingenjörerna föreslår lönenämnden på i huvudsak samma skäl, som anförts av riksräkenskapsverket, att dessa befattningshavare placeras i 22 lönegraden. Lönenämnden framhåller därutöver, att en dylik lönegradsplacering syntes nämnden tillfyllest jämväl i betraktande av de goda befodringsutsikterna för de i förhållande till antalet ordinarie befattningshavare fåtaliga extra lantbruksingenjörerna.

Lantbruksstyrelsen anför beträffande placeringen i lönegrad av lantbruksingenjörerna, att det ville förefalla styrelsen som om den av de sakkunniga föreslagna placeringen vore väl hög. Styrelsen ville med avscende härå erinra om att byrådirektörerna i lantbruksstyrelsen med egen föredragning vore hänfödda till 26 lönegraden, att fiskeriintendenterna, för vilka en lika lång utbildningstid vore föreskriven som för lantbruksingenjörerna, likaledes åtnjöte lön enligt 26 lönegraden samt att föredraganden för insjöfisket, som hade byrådirektörs titel och för vilken en avsevärt längre utbildningstid vore fastställd, vore placerad i 28 lönegraden. Givetvis borde lantbruksingenjörerna på intet villkor hänföras till lägre lönegrad än vägingenjörerna. Under angivna förhållanden funne styrelsen för sin del en placering av lantbruksingenjörerna i 28 lönegraden väl avvägd och skälig. En dylik placering syntes även stå i bättre relation till de sakkunnigas eget förslag i fråga om lönegradsplaceringen för de ifrågasatta överinspektörerna, vilka de sakkunniga föreslagit skola hänföras till 29 lönegraden.

Lantbruksstyrelsen yttrar vidare, att genom styrelsens förslag lantbruksingenjörs inkomst av lön komme att minskas med 480 kronor för år i förhållande till de sakkunnigas förslag. Styrelsen ville emellertid bestämt framhålla, att genom styrelsens förslag någon ytterligare reduktion av de nuvarande lantbruksingenjörernas sammanlagda inkomst av lön och kompensation icke finge ske. Styrelsen föresloge därför, att en ytterligare kompensation av 500 kronor för år måtte tillerkännas de nuvarande lantbruksingenjörerna samt att detta lönetillägg finge utgå till en var av dem, så länge han kvarstode i tjänsten. Vad styrelsen sålunda föreslagit medförde, att de personliga lönetilläggens sammanlagda belopp ökades med 12,000 kronor för år, vadan statens utgifter för ändamålet under de fem första åren efter den nya organisationens ikraftträdande finge beräknas till (76,200 + 12,000 =) 88,200 kronor.

I fråga om de extra lantbruksingenjörerna yttrar lantbruksstyrelsen, att

styrelsen i likhet med sakkunniga hölle före, att de extra lantbruksingenjörsbefattningarna borde ombildas till tjänster, förenade med tjänste- och familjepensionsrätt. Utöver de skäl, som tidigare anförts för en sådan ändring ville styrelsen framhålla följande.

För närvarande är ordinarie lantbruksingenjörsbefattning den första verkliga tjänst, till vilken person som ägnat sig åt lantbruksingenjörshanan kan vinna befordran, och han har sålunda icke möjlighet att före en dylik befordran räkna tjänsteår för pension. Detta förhållande medför i själva verket, att en hel del lantbruksingenjörer icke före uppnådd pensionsålder kan intjäna tillräckligt antal tjänstår för erhållande av full pension. Utav nuvarande 24 lantbruksingenjörer är det icke mindre än 8 stycken eller således en tredjedel, som icke uppnå 30 tjänstår till pensionsålderns inträde. Detta förhållande måste givetvis betraktas såsom en mycket stor olägenhet och även obillighet gent emot lantbruksingenjörerna. Ifrågavarande missförhållande skulle givetvis avhjälpas därigenom, att de extra lantbruksingenjörsbefattningarna ombildades så, att de förenades med pensionsrätt.

Såsom nyss nämnts är befordran till ordinarie lantbruksingenjörsbefattning för närvarande den första befordran till en verklig tjänst, som en person som utbildat sig för lantbruksingenjörshanan kan erhålla. Han har då bakom sig dels en ren utbildningstid på 9 år, dels ock sannolikt tjänstgöring under åtskilliga år som extra lantbruksingenjör. Uppenbart är att det möter synnerliga svårigheter att vägra befordran till distriktsinnehavare åt en person, som så länge ägnat sig åt ifrågavarande verksamhet, och anmärkas må att lantbruksstyrelsen icke har stor möjlighet att bedöma vederbörandes sakliga kompetens, förrän han såsom extra lantbruksingenjör fått tillfälle att självständigt verkställa förrättningar. Följden av angivna förhållanden kan därför lätt bliva, att till ordinarie lantbruksingenjör befordras person, som måhända icke i allo äger önskvärda kvalifikationer. Därest emellertid extra lantbruksingenjörsbefattningarna gjordes till verkliga, med pensionsrätt förenade tjänster, skulle möjlighet finnas att låta en mindre kvalificerad person stanna å dylik tjänst och där anförtros förrättningar av mindre krävande art. Enligt lantbruksstyrelsens förmenande skulle en sådan åtgärd i sin mån bidraga att hålla de ordinarie distriktsinnehavarnas verksamhet å en högre nivå och att sålunda avhjälpa nu tilläventyrs befintliga brister vid denna verksamhet. Enligt detta förslag skulle extra lantbruksingenjörsbefattningarna icke enbart bliva övergångstjänster.

Lantbruksstyrelsen yttrar emellertid vidare, att styrelsen i motsats till de sakkunniga ville föreslå att de extra lantbruksingenjörerna gaves ställning som tjänstemän å extra stat. En sådan anordning överensstämde enligt styrelsens mening bättre med såväl förefintlig praxis på detta område som bestämmelserna i 1 kap. 1 § och 2 kap. 2 § gällande kungörelse med avlöningsbestämmelser för icke-ordinarie befattningshavare inom allmänna civilförvaltningen. Vad vidare lönegradsplaceringen beträffade ansåge sig lantbruksstyrelsen icke kunna tillstyrka högre lönegrad för de extra lantbruksingenjörerna än 23 lönegraden, detta med hänsyn till dels sannolik befodringsålder, dels ock det förhållandet att dylik befattning vore den första tjänst, vartill befordran kunde vinnas å lantbruksingenjörshanan. Då löneskalan för tjänstemän å extra stat låge en löneklass över löneskalan för extra ordinarie tjänstemän, utgjorde skillnaden mellan de sakkunnigas och styrelsens förslag endast en löneklass.

Mot de sakkunnigas förslag angående de arvoden, som skulle tillkomma lantbruksstipendiat ha *statskontoret* och *lantbruksstyrelsen* icke något att erinra. *Riksräkenskapsverket* och *lönenämnden* framhålla däremot i huvudsak sammanstående, att det föreslagna arvodet av sammanlagt 500 kronor för månad till sådan lantbruksstipendiat, som — efter av Kungl. Maj:t tillerkänd behörighet att handlägga förrättning jämlikt 10 kap. 32 § 1 och 2 mom. vattenlagen — tjänstgjorde som förrättningsman, borde undergå någon minskning i syfte att den sammanlagda ersättningen bleve lägre än begynnelselönen för extra lantbruksingenjör.

Föreningen Statens lantbruksingenjörer framhåller, att för såväl de ordinarie befattningshavarna som extra lantbruksingenjörer och för lantbruksingenjörstjänst kompetenta stipendiater innebure förslaget en avsevärd minskning av den nettoinkomst, som enligt nu gällande avlöningsbestämmelser i regel intjänades. Föreningen anför härom vidare.

Beträffande de extra lantbruksingenjörerna ange de sakkunniga, att införskaffade uppgifter från fyra extra lantbruksingenjörer visa, att inkomsterna av taxa i medeltal uppgått till 4,200 kronor per år. Undersöker man det primärmaterial, som stått till de sakkunnigas förfogande vid utredningen jämväl om de ordinarie lantbruksingenjörernas hittillsvarande inkomster, skall man finna, att uppgifter lämnats om 21 fullständiga tjänsteår som extra lantbruksingenjör eller som sådan tjänstgörande stipendiat. Medeltaxeinkomsten per år för hela denna tid uppgår till något över 6,000 kronor netto. Då arvodet för extra lantbruksingenjörer inklusive dyrtidstillägg för närvarande uppgår till något över 5,000 kronor, skulle medelinkomsten för den ifrågavarande tiden uppgå till något över 11,000 kronor per år. Enligt de sakkunnigas förslag skulle avlöningen komma att utgå med 6,000 kronor per år till behörigförklarad stipendiat och variera mellan 6,950 och 9,900 kronor allt efter tjänsteår och dyrtid för extra lantbruksingenjör. För ordinarie lantbruksingenjörerna blir årsinkomsten enligt förslaget 9,900 à 12,300 kronor, allt efter tjänsteår och dyrtid. Medelinkomsten blir då dels avsevärt lägre än den hittillsvarande och dels även lägre än den nettoinkomst på 12,000 kronor, som beräknades och ansågs skälig vid den år 1930 genomförda löneregleringen.

Föreningen uttalar som sin uppfattning, att den lönegrad, som närmast skulle motsvara förenämnda av statsmakterna sanktionerade inkomst på 12,000 kronor, vore B 30, varför alltså förslaget innebure en avsevärd försämring av lantbruksingenjörernas ekonomiska ställning. Såsom ett ytterligare motiv för lönegraden B 30 ville föreningen framhålla, att lantbruksingenjörerna självständigt handhade torrlägningsverksamheten i respektive distrikt och därvid hade ledningen av och ansvaret för upp till ett 10-tal biträden. De finge alltså anses inneha chefsställning, vilket förhållande efter den föreslagna omorganisationen med statsanställning av samtliga biträden, skulle bli ytterligare poängterat. Skulle förslaget om placering i lönegrad B 29 komma att genomföras, kunde det enligt föreningens förmenande förväntas, att den framtida rekryteringen av lantbruksingenjörskåren bleve väsentligt försvårad.

I anslutning till det sist anförda yttrar föreningen, att lantbruksingenjörskåren

banan dock utan större merkostnader för staten torde kunna göras något mera lockande genom höjning av den för behörigförklarade stipendiater och extra lantbruksingenjörer föreslagna avlöningen, så att lönen komme i nivå med vad väg- och vattenbyggnadsingenjörer med motsvarande utbildning och tjänstetid kunde påräkna i enskild tjänst. Med hänsyn till lantbruksingenjörernas långa och mångsidiga utbildning och de betydelsefulla uppgifter, som ålåg dem, ävensom de stora ekonomiska intressen, som därmed vore förknippade, ansåge föreningen denna fråga böra upptagas till ytterligare prövning.

Beträffande de föreslagna personliga lönetilläggen till lantbruksingenjörerna erinrar föreningen om att lönebeloppen bestämts med hänsyn till de olika befattningshavarnas inkomster under femårsperioden 1931—1935 samt anför därom, att det härvid icke kunnat undgås, att vissa tillfälliga förhållanden under nämnda period kommit att påverka kompensationsförslaget beträffande några befattningshavare på ett sådant sätt, att dessa ansett sig särskilt missgynnade. Beträffande övriga befattningshavare innebure redan begynnelsebeloppen i allmänhet en avsevärd inkomstreducering. Ur skälighets-synpunkt och för att en mera allmän övergång till nya lönestaten skulle kunna påräknas, ville föreningen därför föreslå, att kompenstationstiden utsträcktes åtminstone till 15 år, d. v. s. med 10 års oförändrad kompenstation och därefter minskning med en sjättedel årligen.

Föreningen framhåller vidare, att för dem, som för närvarande vore extra lantbruksingenjörer och behörigförklarade stipendiater, de sakkunniga ej hade föreslagit några som helst kompenstationer för den minskning i inkomsten, som förändringen i avlöningsform komme att medföra. För dem låge ju också saken formellt sett annorlunda till än för de ordinarie befattningshavarna så till vida, att de icke kunde åberopa någon juridisk rätt att få kvarbliva i den tjänst och avlöning, de uppnått. De hade emellertid efter studentexamen genomgått en minst 10-årig utbildning för sitt yrke, varav minst fem år vore speciella för detta och utan betydelse vid en eventuell återgång till vanlig väg- och vattenbyggnadsverksamhet. I själva verket hade emellertid flertalet av dessa befattningshavare varit verksamma i yrket under betydligt längre tid och hade sålunda nu knappast någon möjlighet att utan stora uppoffringar övergå till annan verksamhet. Det måste därför anses skäligt, att de åtminstone i viss mån kompenserades för den genom den ifrågasatta avlöningsändringen uppkommande inkomstminskningen, så mycket mera som det kunde förväntas, att flertalet av dem finge vänta länge, innan de komme i tur till ordinarie befattning. Medellönen enligt de sakkunnigas förslag för extra lantbruksingenjör belöpte sig till icke fullt 8,000 kronor per år. Enligt vad som förut visats, uppginge medelinkomsten för närvarande för nämnda befattningshavare och behörigförklarade stipendiater till något över 11,000 kronor per år. Skillnaden mellan dessa belopp utgjorde 3,000 kronor. Föreningen ville hemställa att ifrågavarande befattningshavare av skälighetshänsyn tilldelades två tredjedelar av detta belopp per år i personligt lönetillägg, intill dess de bleve ordinarie befattningshavare

eller upphörde med sin nuvarande verksamhet, eller, om högre grundlön, än som av de sakkunniga föreslagits, med hänsyn till rekryteringssvårigheterna bestämdes, med lika mycket lägre kompensationsbelopp som skillnaden mellan den blivande medellönen och den av de sakkunniga föreslagna.

Vidkommande avlöningsförmånerna för

lantbruksingenjörernas tjänstebiträden

finna statskontoret och lantbruksstyrelsen ingen anledning till erinran. Statskontoret framhåller därvid, att den av de sakkunniga för förste assistenter föreslagna placeringen såsom extra ordinarie tjänstemän i 17 lönegraden måhända kunde befinnas något hög vid jämförelse med befattningshavare på andra områden med ungefärligen likvärdiga göromål. Med hänsyn därtill, att förste-assistentbefattningarna vore avsedda att vara sluttjänster, och på grund av vad de sakkunniga i övrigt anfört beträffande dessa tjänster ville statskontoret dock icke resa hinder mot bifall till vad de sakkunniga i denna del föreslagit. Lantbruksstyrelsen å sin sida erinrar om att det efter löne-reformens genomförande skulle finnas 24 förste assistenter. Då för närvarande 26 förste assistenter vore anställda — antalet hade tidigare varit 27 — skulle 2 av dessa icke kunna erhålla anställning såsom förste assistenter enligt förslaget. De kunde emellertid givetvis påräkna anställning som assistenter. Styrelsen ville ifrågasätta, att de två av de nuvarande förste assistenterna, som icke beforderades till förste assistenter enligt den nya ordningen, i allt fall, om de så önskade, finge behålla sina nuvarande förste assistentförordnanden med oförändrade avlöningsförmåner, tills samma förordnanden utginge. Såsom de sakkunniga jämväl omförmålt, förordnades de nuvarande förste assistenterna tillsvidare för fem år i sänder. Till dem som sålunda eventuellt komme att behålla sina nuvarande förordnanden skulle givetvis i fortsättningen avlöningen utgå helt av statsmedel.

Riksräkenskapsverket framhåller som sin mening, att en placering av förste assistenterna såsom extra ordinarie befattningshavare i 15 lönegraden kunde anses väl motsvara de arbetsuppgifter och den ställning i övrigt som tillkomme befattningshavare inom ifrågavarande grupp. Från denna utgångspunkt borde assistenterna placeras såsom extra ordinarie tjänstemän i 13 lönegraden. Riksräkenskapsverket ville även framhålla, att med den av ämbetsverket förordade lönegradsplaceringen av förste assistent och assistent det torde bli relativt få förste assistenter, som icke komme att få högre begynnelselön än 13 löneklassen. Då förste assistenttjänsterna skulle rekryteras ur assistenternas led, skulle nämligen vid dylik befordran sneddningsbestämmelserna i 12 § avlöningsreglementet för icke-ordinarie befattningshavare i regel komma att tillämpas.

Allmänna civilförvaltningens lönenämnd uttalar i denna del, att de sakkunnigas förslag icke givit lönenämnden anledning till annat uttalande än att de å lantbruksingenjörskdistrikten erforderliga rit- och skrivbiträdena enligt nämndens mening borde erhålla tjänstebenämningarna ritbiträden (7 lönegraden) respektive kontorsbiträden (4 lönegraden).

Föreningen Statens lantbruksingenjörer finner de sakkunnigas förslag till förbättring av biträdenas anställnings- och avlöningsförhållanden väl avvägt både vad förmånerna och kompetensfordringarna beträffar. Föreningen ville dock ånyo framhålla, att den icke kunde inse, varför icke samma förbättring utan större kostnad för staten än vad de sakkunnigas förslag medförde skulle kunna vinnas utan den föreslagna radikala omläggningen av lantbruksingenjörernas löneförhållanden med ty åtföljande inkomstminskning. De sakkunniga hade icke närmare behandlat de möjligheter, som härutinnan kunde tänkas framkomliga, och tiden hade icke medgivit föreningen att framlägga ett detaljerat förslag. Föreningen vore emellertid övertygad om att saken kunde ordnas på ett för biträdena fullt tillfredsställande och för staten billigare sätt genom en utökning av de för närvarande utgående bidragen till biträdenas avlöning jämte nya bidrag till deras pensionering, sjuk- och semesterersättning.

Föreningen Lantbruksingenjörssassistenten anför, att de av föreningen föreslagna kompetensfordringarnas genomförande kunde anses utgöra en effektiv åtgärd för tillförsäkrande av yrkeskunnighet och tillförlitlighet vid de av lantbruksingenjörernas tjänstebiträden handhavda arbetena. Föreningen yttrar vidare.

För att åstadkomma en större skyndsamhet vid avdikningsärendenas behandling, är det givetvis av praktiskt och ekonomiskt intresse, att kravet på enklare former för torrlägningsförrättningar tillgodoses, men tillgången på personal har dock den största betydelsen. Vid bedömandet av det antal tjänstemän, som kan erfordras för en normal fortgång av förrättningarna på lantbruksingenjörsdistriktet, bör all hänsyn tagas till den nuvarande och blivande arbetsbördan inom verksamheten. Av de sakkunnigas utredningar framgår, att under senaste åren ända till 44 % av hela antalet förrättningar icke medhunnits. Ett genomförande av det föreslagna enklare förrättningsförfarandet utan syn i fråga om dikningsföretag av mindre omfattning skulle, såsom de sakkunniga yttrat, förmodligen komma att medföra ökat antal företag av denna art, och förenklingen kunde knappast uppväga det ökade arbetet. Vidare kunde det enligt de sakkunniga antagas att arbetsbördan inom lantbruksingenjörsdistriktet skulle ytterligare ökas på grund av att undersökningar och utredningar rörande vattenförhållandena i vattendrag av mera betydande storleksordning vore att förvänta. Ävensom borde hänsyn tagas till att tjänstebiträdena enligt förslaget skulle få rätt till semester. Av detta framgår enligt föreningens mening, att skall den viktiga frågan om åstadkommande av en sådan organisation av avdikningsverksamheten att kravet på snabbare handläggning av tjänstegöromålen på lantbruksingenjörsdistriktet tillgodoses, lösas på ett nöjaktigt sätt, bör personaltillgången på distriktet väl tillgodoses. Även om en viss försiktighet vid bestämmandet av kårens storlek kan anses påkallad av den omständigheten, att en minskning av de till här berörda företag för närvarande utgående statsbidragen kan föranleda arbetsminskning på distriktet, så är det särskilt stora arbetsöverskottet för närvarande en så kraftig regulator, att åtminstone den nuvarande personalen kan påräkna arbete i framtiden.

Föreningen anför i anslutning till det sagda, att föreningen med stöd av de i betänkandet lämnade uppgifterna och på grund av föreningens egen kännedom om förhållandena anser följande antal befattningshavare oundgäng-

ligen nödvändigt, nämligen 30 förste assistenter, 24 assistenter samt tekniska biträden med en anställningstid av 150 månader per år. Till närmare utveckling av denna sin uppfattning anför föreningen vidare.

Detta förslag innebär att den nuvarande numerären av förste assistenter bibehålles och föreligga inga skäl antaga att behovet av dessa tjänstemän minskats. Visserligen har antalet anställda förste assistenter hos lantbruksingenjörer och extra lantbruksingenjörer hittills varit högst 27. På en del lantbruksingenjörskdistrikt har lantbruksingenjören motsatt sig anställandet av förste assistent och då har enligt nuvarande ordning lantbruksstyrelsen, oavsett behovet, icke kunnat förordna någon på distriktet, varigenom det av 1930 års riksdag bestämda antalet 30 förste assistenter icke uppnåtts. En förste assistent på varje distrikt bör vara självskriven, men på de mera arbetsbetungade distrikten synes ytterligare tillgång till förste assistentkrafter vara av stort värde. De sakkunniga ha ju också framhållit, att företag av betydande omfattning vore att förvänta tillfölje inom större nederbördsområde verkställda dikningar, och här synes oss tillgången till förste assistenter vara påkallad för att ej frångå den största gruppen av vanliga dikningsföretag den på distriktet placerade förste assistentkraften. Beträffande antalet assistenter, vilka böra beredas statsanställning, ha de sakkunniga motiverat det låga antalet — 20 stycken — med att i anspråk tagna antalet anställningsmånader för assistenter icke utfylles av enbart sådana personer, vilka året om tjänstgöra i sådan egenskap. Den verkliga anledningen härtill är, att på grund av bristande medelsanvisning för assistentanställning har en assistent under en del av året fått åtnöja sig med tekniskt biträdesbefattning. Denna ordning har således intet stöd i behovsprincipen och bör enligt vår mening nu undanröjas.

Beträffande antalet av de sakkunniga till anställning föreslagna rit- och skrivbiträdena anför föreningen, att den därutinnan delade de sakkunnigas uppfattning med den avvikelser, att föreningen ansåge 30 särskilt kvalificerade biträden erforderliga och detta av i huvudsak samma skäl, som föreningen andragit för utökandet av antalet förste assistenter.

Föreningen erinrar härefter om att de sakkunniga endast förutsatt att extra ordinarie anställning bereddades ett visst antal befattningshavare. Föreningen hade väntat, att den del av personalen, som vore oundgängligen av behovet påkallat t. o. m. i det fall statsbidragen till torrlägningsverksamheten bleve föremål för minskning eller indragning, skulle ha föreslagits till anställning å ordinarie stat. Under erinran om att lantbruksstyrelsen och statens pensionsanstalt i tidigare skrivelser ifrågasatt, om icke förste assistenterna även med nuvarande anställningsform borde betraktas såsom statsanställda, ville föreningen såsom ett minimum ordinarie tjänster föreslå 24 assistentbefattningar och 24 kanslibiträdesbefattningar.

Vad härefter angår lönegradsplaceringen av de föreslagna tjänstemännen påpekar föreningen, att de sakkunniga i all huvudsak lagt nuvarande löneförmåner till grund för inordnandet i lönegrad. Med erinran om att de sakkunniga dock framhållit, att nuvarande löneförmåner allmänt erkänts vara oproporportionerligt låga, yttrar föreningen i denna del följande.

Det ligger också i sakens natur, att det nuvarande utbildningssättet och anställnings- såväl som avlöningsförfarandet givit en låg lönestandard. Den

har ej på långt när kommit att motsvara slutlig kompetens, arbetsprestationer och ansvar, och synes oss det nu vara av största vikt, att det nuvarande systemets brister och olägenheter med ty åtföljande allvarliga risker undanröjas. För närvarande finnes praktiskt taget ingen rekrytkår för förste assistenter beroende på hittills tillämpad löne- och anställningsform, vilket enligt vår mening verkar synnerligen hämmande på den nuvarande organisationens effektivitet. Vid löneplaceringen bör ofrånkomligen hänsyn tagas till kompetens och de säregna arbetsförhållanden, varunder lantbruksingenjörernas biträden arbeta. Det är uppenbart, att då fältarbetet utföres å vattensjuka marker, och arbetet därtill kan komma att utföras under ogynnsamma väderleksförhållanden, blir detta särskilt betungande för vederbörande. Befattningshavarna måste därjämte taga sin inkvartering borta från hemmet och i bostäder, som mången gång äro hälsovådliga. Genom resor och efterarbeten på det dagliga insamlade undersökningsmaterialet blir arbetstiden särskilt lång.

Föreningen sammanfattar sina åsikter i fråga om ej mindre behovet av biträden inom skilda kategorier än även dessa biträdens ställning i anställnings- och avlöningshänseende på i huvudsak följande sätt:

Tjänstemän å ordinarie stat:

24 förste assistenter	lönegrad B 20
24 kanslibiträden.....	» B 7.

Extra ordinarie befattningshavare:

6 förste assistenter	lönegrad 20
24 assistenter	» 18
6 kanslibiträden.....	» 7
10 kontorsbiträden.....	» 4.

Därutöver skulle erfordras följande antal extra befattningshavare med löner, motsvarande de av de sakkunniga därutinnan föreslagna, nämligen tekniska biträden med en sammanlagd anställningstid av 150 månader för år samt 8 kontorsbiträden, varjämte finge beräknas tillfälligt anställda kontorsbiträden med en sammanlagd anställningstid av 120 månader för år.

Övergångsanordningar.

I fråga om övergångsbestämmelser i samband med löneregleringen för lantbruksingenjörerna och deras biträden ha *de sakkunniga* föreslagit följande.

Ordinarie lantbruksingenjör, som överginge till den nya staten, borde i fråga om placering i löneklass i den nya lönegraden (B 29) få tillgodoräkna sig motsvarande tjänstetid, som han ägde tillgodoräkna sig i gällande lönegrad (B 21).

I fråga om extra lantbruksingenjör, förste assistent, assistent samt de rit- och skrivbiträden, vilka föreslagits till extra ordinarie tjänstemän, syntes vid dessa befattningshavares placering i löneklass inom vederbörande lönegrader böra tillämpas motsvarande grunder, som fastställts i 11 § i avlöningsreglementet för icke-ordinarie befattningshavare vid nyreglerade verk inom civilförvaltningen (nr 397/1935).

Lantbruksingenjör, som överginge till den nya lönestaten, skulle i vad be-
träffade förrättning, som vid tidpunkten för övergången icke av honom av-
slutats, upprätta räkning å enligt dittills gällande taxa honom tillkommande
gottgörelse för intill nämnda tidpunkt verkställda förrättningsåtgärder. Dy-
lik räkning jämte förteckning över sagda åtgärder skulle vara till lantbruks-
styrelsen insänd inom tre månader efter det övergången till nya lönestaten
ägt rum.

För det fall, att lantbruksingenjör kvarstode å nu gällande lönestat, syntes
det bliva nödvändigt att, därest för arbetenas behöriga gång på distriktet er-
fordrades anställande av tjänstebiträden, särskilda anordningar bleve i så-
dant avseende vidtagna. Enligt de sakkunnigas uppfattning måste det få an-
ses uteslutet att hos lantbruksingenjör, vars inkomst i tjänsten fortfarande
skulle komma att utgöras av dels lön av staten och dels arvode enligt taxa,
anställa helt statsavlönad biträdespersonal. En dylik anställningsform skulle
nämligen otvivelaktigt bliva förknippad med allvarliga olägenheter ur syn-
punkten av tjänstens utövning. Någon medverkan i annan form från statens
sida till anställande av tjänstebiträde hos lantbruksingenjör, som kvarstode
å den gamla lönestaten, syntes icke heller kunna förutsättas av bland annat
den anledningen, att införandet av olika anställningsformer för tjänstebiträ-
den icke lämpligen borde komma ifråga.

I den mån så funnes vara av förhållandena påkallat, borde därför i nu
omnämnda fall sådana förrättningar, som distriktsinnehavaren icke själv
medhunne, överlåtas på förrättningsman tillhörande den nya lönestaten, samt
denne tillförsäkras tjänstebiträde i erforderlig omfattning av statsanställd
personal.

I fråga om rätt för lantbruksingenjör, som kvarstode å den gamla lönesta-
ten, att åtnjuta ersättning enligt taxa för utfört arbete måste det förutsättas,
att de nya taxebestämmelser, som kunde varda meddelade med anledning av
de sakkunnigas i denna del avgivna förslag, härvid trädde i tillämpning. Det
finge nämligen av såväl praktiska skäl som med hänsyn till de enskilda sak-
ägarnas intressen anses vara ofrånkomligt, att enahanda grunder för förrätt-
ningsarvodenas beräkning bleve gällande, vare sig förrättningsmannen vore
helt statsavlönad eller icke.

Vad slutligen beträffade övergången till de föreslagna taxebestämmelserna
ville de sakkunniga framhålla, att när dessa vore utformade efter helt andra
normer än den hittills gällande arvodestaxan, och beräkningsgrunderna i båda
fallen sålunda icke vore med varandra jämförbara, det svårigen låte sig göra
att tillämpa de nya taxebestämmelserna på sådan förrättning, som vid tid-
punkten för den nya arvodestaxans ikraftträdande redan blivit till någon del
föremål för handläggning. I fråga om dylik förrättning borde därför för-
rättningsarvodet i sin helhet beräknas enligt hittills gällande arvodestaxa.

Den föreslagna löneregleringen ävensom de nya bestämmelserna rörande
förrättningsavgifternas beräkning borde träda i kraft från och med den
1 januari året efter det, då riksdagens beslut i frågan föreläge. Lantbruks-
ingenjör, som önskade kvarstå å den gamla lönestaten, skulle därom göra an-

mälan till Kungl. Maj:t senast fyra månader före nyssnämnda tidpunkt. Det finge överlåtas på Kungl. Maj:t att meddela de bestämmelser i fråga om övergång till ny lönestat samt tillämpningen av denna, som i övrigt kunde vara erforderliga.

Av de hörda myndigheterna har endast *lantbruksstyrelsen* berört frågan om övergången till den nya organisationen och därvid ånyo erinrat om de synnerliga svårigheter, som skulle möta att jämsides med varandra tillämpa det nu gällande och det föreslagna nya avlöningsssystemet. Därest emellertid så nödvändigtvis måste bliva fallet, syntes de av de sakkunniga föreslagna övergångsordningarna böra komma i tillämpning. Styrelsen ville emellertid härutinnan framhålla ytterligare följande.

I anslutning till sitt förslag att de extra lantbruksingenjörerna skulle givas tjänsteställning såsom tjänstemän å extra stat ville styrelsen föreslå, att extra lantbruksingenjör vid övergång till den nya staten måtte, i fråga om placering i löneklass i den föreslagna lönegraden (B 23), få tillgodoräkna sig hela den tid han därförut varit förordnad såsom extra lantbruksingenjör. Beträffande förste assistent, assistent samt sådant rit- och skrivbiträde, som vid lönereformens genomförande befordrades till extra ordinarie tjänsteman, syntes, då dessa befattningshavare icke tidigare varit statsanställda och vid deras löneklassplacering 11 § i avlöningsreglementet nr 397/1925 förty icke kunde utan vidare tillämpas å dem, en särskild bestämmelse, som möjliggjorde en sådan tillämpning, bliva erforderlig.

Med avseende å de sakkunnigas förslag, att löneregleringen ävensom de nya bestämmelserna rörande förrättningsavgifternas beräkning skulle träda i kraft från och med den 1 januari året efter det, då riksdagens beslut i ämnet föreläge, ville lantbruksstyrelsen framhålla, att det mötte vissa svårigheter ur budgetteknisk synpunkt att låta en lönereglering träda i kraft mitt under löpande budgetår. Då enligt styrelsens mening någon direkt anledning icke förefunnes att bestämma ikraftträdandet av löneregleringen till den 1 januari ett visst kalenderår, ville styrelsen för sin del förorda, att densamma måtte träda i kraft med början av det budgetår, som följde näst efter riksdagens beslut i ämnet. En eventuell ny taxa för lantbruksingenjörsförrättningar behövde enligt styrelsens åsikt icke träda i kraft samtidigt med löneregleringen, utan syntes med densamma kunna anstå någon tid.

Av personalföreningarna anser *Föreningen Statens lantbruksingenjörer* att övergången till den nya avlöningsformen ur enkelhetens intresse borde ske med början av ett nytt budgetår, men framhåller samtidigt, att övergångstiden icke finge utmätas för knappt, då det ju i flera fall säkerligen bleve fråga om helt nya kontorslokaler på distrikten med uppsägning av bestående hyresavtal, vidare värdering av och träffande av avtal om inlösen av tjänsteinventarier m. m. *Föreningen Lantbruksingenjörsassistenter* framhåller, att, vidkommande tjänstebiträdenas övergång till det nya avlöningsssystemet, 3 § 2 mom. civila pensionsreglementet den 30 juni 1934 syntes föreningen kunna tillämpas vid beräkning av antalet tjänsteår för fastställande av pensionsbeloppen.

Omkostnadsstaten.

I riksstaten var för budgetåret 1935/36 under rubriken Lantbruksingenjörer och deras biträden: Reseersättningar uppfört ett förslagsanslag å 280,000 kronor. För innevarande budgetår upptages detta anslag till 250,000 kronor.

Resekostnads- och traktamentsersättning till lantbruksingenjörerna och deras biträden utgår enligt följande bestämmelser.

Vid förrättningar i tjänsten äro befattningshavarna hänfödda till följande rese- och traktamentsklasser i allmänna resereglementet den 27 juni 1929 (nr 211) med däri sedermera vidtagna ändringar (kungörelserna nr 439/1930 och 612/1934), nämligen lantbruksingenjör klass II C, extra lantbruksingenjör klass II D, lantbruksstipendiat och assistent klass II E samt tekniskt biträde klass III E.

Vid sidan härav gälla i fråga om lantbruksingenjörerna och deras biträdens tjänsteresor vissa ytterligare bestämmelser, vilka finnas införda i det förut nämnda av Kungl. Maj:t den 31 december 1920 (nr 911) utfärdade resereglementet för lantbruksingenjörer. I detta reglemente ha sedermera vissa ändringar vidtagits genom kungörelserna nr 10/1925, 374/1925, 219/1929, 204/1931, 191/1932 och 303 1933. Genom kungörelsen nr 191/1932, vilken trädde i kraft den 1 juli 1932, vidtogs bland annat den ändringen, att för ifrågavarande befattningshavare ersättningen för tjänsteförrättningar och därav föranledda resor inom eget distrikt fastställdes till lägre belopp, än som skulle utgå vid tillämpning av allmänna resereglementets bestämmelser. En ytterligare beskärning av sagda ersättning skedde genom kungörelsen nr 303/1933. Dylika s. k. besparingsreglementen, som tillkommit i syfte att nedbringa statsverkets kostnader för tjänsteresor, ha utfärdats jämväl för ett stort antal andra förrättningsmän i statens tjänst, vilkas tjänsteresor huvudsakligen äro förlagda till ett begränsat tjänstgöringsområde.

Genom sistberörda kungörelse nr 303 1933 har för tiden från och med den 1 juli 1933 traktamentsersättningen för lantbruksingenjörerna och deras biträden nedsatts från de enligt allmänna resereglementet gällande beloppen till följande belopp, nämligen

för lantbruksingenjör från 19 till 13 kronor för dygn, därav 8 kronor för dag och 5 kronor för natt,

för extra lantbruksingenjör från 16 till 11 kronor för dygn, därav 7 kronor för dag och 4 kronor för natt, samt

för lantbruksstipendiat, förste assistent, assistent och tekniskt biträde från 13 till 10 kronor, därav 6 kronor för dag och 4 kronor för natt.

Därutöver gäller att för dag, varav högst sex timmar tagits i anspråk för resa eller förrättning, ingen ersättning utgår.

De sakkunniga.

De sakkunniga ha framhållit, att av den föreslagna löneregleringen följde, att ifrågavarande befattningshavare komme att i allmänna resereglementet hänföras till högre traktamentsklasser än vad för närvarande vore fallet. Sålunda komme lantbruksingenjör att uppflyttas till klass B, extra lant-

bruksingenjör till klass C och förste assistent till klass D. Enbart detta förhållande vore dock ej av beskaffenhet att i och för sig motivera en höjning jämväl av traktamentsersättningen till dessa befattningshavare enligt besparingsreglementet. De sakkunniga ville emellertid framhålla, att genom de i sistnämnda reglemente vidtagna beskärningarna traktamentena till dessa befattningshavare nedbringats under vad som enligt särskilda besparingsreglementen utginge till ett flertal andra befattningshavare med motsvarande placering i allmänna resereglementet. Sålunda gällde t. ex. för tjänstemännen inom den lokala vägförvaltningen enligt för dem utfärdat besparingsreglemente (nr 211/1934), att traktamente för helt dygn utginge med till vägingenjör 15 kronor, till biträdande vägingenjör 13 kronor samt till vägingenjörsassistent och ritbiträde hos vägingenjör 11 kronor. Enligt de sakkunnigas mening förefunnes icke någon så avgörande skiljaktighet mellan ifrågavarande kategorier befattningshavare med avseende å deras möjlighet att ordna för sig under förrättningsresorna, att den kunde motivera skillnaden i traktamentenas storlek. Med hänsyn härtill funne de sakkunniga det skäligt, att sådan höjning bleve vidtagen i lantbruksingenjörernas och deras biträdens traktamenten, att huvudsaklig överensstämmelse ernåddes med vad som i detta avseende gällde för tjänstemän inom den lokala vägförvaltningen. Genom en sådan ändring skulle traktamentsersättningarna komma att uppgå till för lantbruksingenjör och extra lantbruksingenjör samma belopp samt för övriga befattningshavare en krona lägre belopp än vad som därutinnan gällde före den år 1933 vidtagna reduktionen.

De sakkunniga ha i anslutning till det sagda föreslaget, att traktamentsersättningarna till lantbruksingenjörerna och deras tjänstebiträden fastställas till följande belopp, nämligen

för lantbruksingenjör 15 kronor för dygn, varav 9 kronor för dag och 6 kronor för natt,

för extra lantbruksingenjör 13 kronor för dygn, varav 8 kronor för dag och 5 kronor för natt, samt

för lantbruksstipendiat, förste assistent, assistent och tekniskt biträde 11 kronor, varav 7 kronor för dag och 4 kronor för natt.

De sakkunniga ha i anslutning härtill framhållit, att därest deras förslag om viss höjning av ersättningarna enligt besparingsreglementet till lantbruksingenjörerna och deras biträden bleve genomfört, kunde anslagsbehovet till reseersättningar beräknas komma att öka med omkring 15,000 kronor. I samband med omorganisationen bleve det vidare nödvändigt, att medel beviljades för anskaffande av möbler, skriv- och räknemaskiner, fältutrustning och dylikt för distriktens personal. Härför beräknade de sakkunniga ett engångsanslag å tillhoppa 164,000 kronor, varav för möbler 24,000 och för övrig nyssnämnd material 140,000 kronor. Årliga förnyelsekostnaden kunde beräknas till tio procent av engångsanslaget eller till 16,400 kronor. För rit- och skrivmaterial finge beräknas 1,000 kronor för varje förrättningsman och år eller för 24 ordinarie och 7 extra lantbruks-

ingenjörer tillhopa 31,000 kronor om året. Slutligen beräknade de sakkunniga utgifterna för lokalhyra, uppvärmning, lyse och telefon m. m. till sammanlagt 35,000 kronor för år. Därvid hade de sakkunniga räknat med 2 å 3 rum såsom erforderliga för varje expedition.

Med ledning av dessa beräkningar ha de sakkunniga uppställt följande omkostnadsstat.

O m k o s t n a d e r.

1. Reseersättningar, förslagsvis	kronor 295,000
2. Expenser, förslagsvis	» 47,400
3. Övriga utgifter: Hyra	» 35,000
Summa kronor 377,400.	

Yttranden.

Beträffande frågan om resekostnads- och traktamentsersättning till ifrågavarande befattningshavare framhåller *statskontoret*, att vid en lönegradsplacering av dessa befattningshavare i enlighet med vad statskontoret föreslagit någon förändring icke inträdde med avseende å traktamentsklass för lantbruksingenjör och extra lantbruksingenjör (klass C). På grund av tilläggsbestämmelserna till allmänna resereglementet komme däremot förste assistent att uppflyttas från traktamentsklass E till traktamentsklass D. Med anledning härav syntes jämväl lantbruksstipendiat böra berättigas åtnjuta traktamente efter klass D. Vad åter anginge föreskrifterna i besparingsreglementet, vore traktamentsersättningen enligt detta reglemente bestämd så, att viss reducering av den enligt allmänna resereglementet utgående traktamentsersättningen ägde rum. Då anledning icke förekommit till annan ändring i nu gällande besparingsreglemente än vad som föranleddes av förste assistents och lantbruksstipendiats uppflyttning i traktamentsklass, syntes traktamentsersättningen enligt besparingsreglementet böra bestämmas på följande sätt:

för lantbruksingenjör 13 kronor för dygn, därav för dag 8 kronor och för natt 5 kronor,

för extra lantbruksingenjör, lantbruksstipendiat och förste assistent 11 kronor, därav för dag 7 kronor och för natt 4 kronor, samt

för assistent och tekniskt biträde 10 kronor, varav för dag 6 kronor och för natt 4 kronor.

Riksräkenskapsverket yttrar i samma ämne, att då den av ämbetsverket nu förordade lönegradsplaceringen för ifrågavarande befattningshavare icke komme att medföra någon uppflyttning i traktamentsklass enligt allmänna resereglementet syntes tillräcklig anledning icke föreligga för höjning av traktamentsersättningen. Då de sakkunniga såsom motiv för en ökning av traktamentsersättningen, bland annat, åberopat vad som gällde i fråga om traktamentsersättning till tjänstemän vid den lokala vägförvaltningen, ville riksräkenskapsverket erinra, att till sistnämnda befattningshavare vid tjänsteresa icke utginge kilometerpenningar.

Lantbruksstyrelsen anför, att enligt styrelsens förmenande traktamentsersättningen för lantbruksingenjörerna och deras biträden alltför hårt nedskurits i besparingsreglementet, varför styrelsen funne sig böra livligt tillstyrka de sakkunnigas förslag om sådan höjning av de ifrågavarande traktamentena, att huvudsaklig överensstämmelse ernåddes med vad som gällde för tjänstemän inom den lokala vägförvaltningen. Styrelsen ville alltså förorda, att traktamentsersättningen för dygn höjdes för lantbruksingenjör från 13 till 15 kronor, för extra lantbruksingenjör från 11 till 13 kronor samt för lantbruksstipendiat, förste assistent, assistent och tekniskt biträde från 10 till 11 kronor.

Vidkommande omkostnadsstaten i övrigt erinrar *riksräkenskapsverket* om, att de sakkunniga föreslagit, att från anslagsposten »3. Övriga utgifter: Hyra» skulle utgå ersättning för lokalhyra, uppvärmning, lyse och telefon. Det syntes *riksräkenskapsverket* önskvärt, att angivna utgifter reglerades i sådan ordning, att ifrågakommande hyreskostnader bleve redovisade på statens allmänna fastighetsfond samt kostnaderna för bränsle, lyse och telefon å den i statförslaget upptagna anslagsposten till expenser.

Lantbruksstyrelsen framhåller, att beräkningarna i fråga om omkostnaderna nödvändigtvis måste lida av en viss osäkerhet och att det därför kunde bli erforderligt att något överskrida beräknade anslagsposter. De sakkunniga syntes vidare ha avsett, att till bestridande av vissa engångskostnader för kontorsinventarier, fältutrustning m. m. skulle i riksstaten upptagas ett särskilt anslag å 164,000 kronor. Enligt styrelsens mening vore detta icke nödvändigt, utan syntes härför kunna under »Övriga utgifter» i omkostnadsstaten upptagas erforderligt belopp.

Verksamheten.

Snabbare handläggning av torrläggningsärendena.

Snabbare handläggning å lantbruksingenjörsdistriktet.

De sakkunniga ha inledningsvis erinrat om att sedan omkring tjugu år tillbaka arbetsbalansen å lantbruksingenjörsdistriktet varit mycket betydande. Denna balans omfattade dels sådana ärenden, vilka under visst år varit föremål för handläggning men av olika anledningar icke hunnit under samma år avslutas, och dels sådana, för vilka inga som helst förrättningsåtgärder under året medhunnits. Bland sistnämnda ärenden förekomme ej sällan sådana, där den, som rekvirerat biträde av lantbruksingenjören, varit nödsakad att vänta ett eller flera år, innan förrättningsmannen eller dennes tjänstebiträde kommit till platsen. Uppkomsten av denna arbetsbalans berodde i första hand på den alltmera växande arbetsbördan på distriktet. Någon förbättring hade visserligen under de senare åren skett genom inrättandet år 1933 av tre extra lantbruksingenjörsbefattningar utöver de fyra, som tidigare fun-

nits. Antalet ärenden, vilka under visst år icke blivit föremål för någon handläggning, vore emellertid fortfarande avsevärt, eller omkring tjugu procent av hela antalet ärenden för samma år.

Som en bidragande orsak till att så vore fallet ha de sakkunniga angivit den omständigheten, att förrättningsmännens tid alltmera kommit att tagas i anspråk för utredningar beträffande vattenregleringar av mera betydande omfattning, vilka arbeten legat så att säga vid sidan av de ordinarie tjänsteuppgifterna och bekostats av i särskild ordning anvisade statsmedel.

Enligt de sakkunnigas mening låge det visserligen i sakens natur att någon balans av icke medhugna förrättningar normalt vore oundviklig beroende på, dels att biträde av lantbruksingenjören ofta icke påkallades förrän fram emot årets slut, och dels att förrättningarna ofta vore av den art och omfattning, att de icke kunde avslutas under samma år, som de påbörjats. Emellertid måste det anses som ett önskemål av stor vikt, att åtgärder vidtoges för att lantbruksingenjörernas förrättningar måtte kunna handläggas snabbare än vad hittills visat sig vara fallet. Dröjsmål med förrättningarnas handläggning kunde nämligen för vederbörande jordägare innebära icke obetydliga olägenheter av jämväl ekonomisk natur.

De sakkunniga ha vidare erinrat om att det gjorts gällande, att viss lättnad i lantbruksingenjörernas arbetsbörda skulle kunna ernås genom att överflytta handläggningen av enklare förrättningar på de nuvarande förste assistenterna. Av anförda skäl — här tidigare behandlade å sid. 26—27 — ha de sakkunniga emellertid ansett denna väg icke framkomlig.

Sedan de sakkunniga härefter redogjort för vissa äldre framställningar rörande förändrad indelning av några lantbruksingenjörskdistrikt och de senast företagna ändringarna i distriktsindelningen, ha de anført, att de för sin del funne den nu gällande distriktsindelningen, vilken i huvudsak överensstämde med landets indelning i län, i stort sett lämplig. Denna distriktsindelning medförde ock den väsentliga fördelen, att lantbruksingenjörerna i regel bleve stationerade i residensstäderna och därigenom komme att lättare stå i förbindelse med vederbörande länsstyrelse, lantmåterikontor och hushållningssällskap. De sakkunniga ha i anslutning härtill yttrat i huvudsak följande.

På grund av dikningsverksamhetens omfattning i de båda nordligaste länen ha emellertid dessa uppdelats i tre lantbruksingenjörskdistrikt. Vål är trots denna uppdelning antalet förrättningar inom vart och ett av dessa tre distrikt mycket betydande. Jämvål vissa andra distrikt såväl i Norrland som i övriga delar av riket äro särskilt arbetstyngda. Även om ur denna synpunkt inrättandet av nya ordinarie tjänster sålunda kunnat vara motiverat, har likväl någon ytterligare uppdelning av lantbruksingenjörskdistrikten hittills ansetts icke böra ske. All varsamhet härutinnan har nämligen funnits böra iakttagas, icke minst med hänsyn till svårigheterna att för en längre tid framåt kunna överblicka personalbehovet för ifrågavarande verksamhet. Den fast anställda personalen har därför hittills beräknats i underkant, och av den samma icke medhugna arbetsuppgifter ha i den omfattning så kunnat ske i stället överlåtits på extra lantbruksingenjörer.

Sammanfattningsvis ha de sakkunniga i denna del anfört, att även med anlitande av för närvarande tillgängliga extra ingenjörer hade emellertid, såsom redan framhållits, en relativt betydande arbetsbalans icke kunnat undvikas. De sakkunniga anslöte sig till den hittills hävdade uppfattningen att, innan ytterligare uppdelning av lantbruksingenjörsdistriktet av nyssberörda anledning vidtoges, extra lantbruksingenjörer i första hand borde anlitas för avlyftande av de tjänstegöromål, som de ordinarie lantbruksingenjörerna i särskilt arbetstyngda distrikt icke medhunno. Emellertid hade de sakkunniga, då i allt fall arbetsbalansen under de senaste åren något nedgått, ansett att anställande av ytterligare extra lantbruksingenjörer för närvarande icke borde ifrågakomma. Slutligen borde framhållas att möjligheten att åstadkomma en snabbare handläggning av torrlägningsärendena på lantbruksingenjörsdistriktet i viss grad bleve beroende av, hur ifrågavarande verksamhet för framtiden organiserades.

Snabbare handläggning hos myndigheterna.

De sakkunniga ha påpekat, att anmärkningar framställts mot nu gällande ordning för handläggningen hos myndigheterna av ärenden avseende statsunderstöd till torrlägningsföretag. Kritiken hade därvid riktats mot den avsevärda tid, som åtginge från det ansökan om understöd ingåves till dess beviljat understöd utbetalades till intressenterna. Den kritik, som i detta avseende framkommit, syntes de sakkunniga befogad. De ansåge för sin del, att en snabbare handläggning av understödsärendena borde vara möjlig att genomföra, utan att kraven på noggrannhet och säkerhet vid ärendenas beredning behövde eftersättas. De reformer, som härvid kunde ifrågakomma, borde inriktas på ordningen för dels statsunderstödens beviljande och dels deras utbetalande till företagen.

Den nuvarande ordningen för understödets beviljande vore i stora drag följande.

Till lantbruksstyrelsen inkomna ansökningar om understöd översändas efter verkställd granskning med lantbruksstyrelsens utlåtande i ärendet till jordbruksdepartementet för slutlig föredragning inför Kungl. Maj:t. Sedan Kungl. Maj:t fattat beslut i fråga om understöd, erhåller lantbruksstyrelsen besked därom samtidigt med att förrättningsakterna återgå till styrelsen.

De sakkunniga ha framhållit, att trots under de senare åren av lantbruksstyrelsen vidtagna förenklingar i fråga om uppsättandet av styrelsens utlåtanden i dessa ärenden, föranledde nu angivna ordning betydande arbete med uppsättning och justering av skrivelsekoncept samt skrivelsernas utskrift, underskrivande och expediering. Genom detta förfarande hade förorsakats icke obetydlig tidsutdräkt, som även efter vidtagandet av förenämnda förenklingar i varje särskilt fall uppgått till fyra à fem veckor.

Härefter ha de sakkunniga anfört följande.

Av de med lantbruksstyrelsens utlåtande till Kungl. Maj:t överlämnade ansökningarna, vilkas antal under senare år normalt utgjort omkring 800 årligen, ha endast ett fåtal varit av sådan art, att med hänsyn till företagens

betydelse ur allmän synpunkt eller till följd av andra omständigheter särskild motivering för deras understödjande med statsmedel varit påkallad. Den vida övervägande delen av ansökningarna har avsett företag, beträffande vilka kunnat utan vidare tillämpas de allmänna principer, som funnits böra gälla i fråga om statsunderstödens beviljande. En välbehövlig förenkling i handläggningen av sistnämnda ärenden och därav följande tidsvinst skulle otvivelaktigt kunna ernås, därest lantbruksstyrelsen erhöle bemyndigande att själv avgöra, såväl huruvida företag av denna art böra komma i åtnjutande av statsunderstöd, som även frågan om understödets storlek. En ytterligare fördel med en sådan anordning vore, att därigenom kunde ernås en icke oväsentlig avlastning av bestyret inom jordbruksdepartementet med ifrågasvarande ärenden. I de fall, då avgörandet av understödsfrågan förutsätter avsteg från de vedertagna principerna, eller allmänna intressen av större betydelse skulle komma att därav beröras, bör dock ärendet allt fortfarande av lantbruksstyrelsen underställas Kungl. Maj:ts prövning. Till allmänna intressen av detta slag böra räknas sådana, som göra sig gällande bland annat, när fråga uppstår om *sänkning av större sjö* och *reglering av mera betydande vattendrag*, eller när företaget skulle komma att *inverka på naturskydd och dylikt*.

Enligt de sakkunnigas mening skulle en omläggning enligt ovan angivna riktlinjer av den nu tillämpade ordningen i fråga om statsunderstödens beviljande kunna vidtagas, utan att de intressen, som från statens sida borde tillvaratagas vid verksamhetens utövande, komme att trädas för nära. Å andra sidan skulle, såsom förut nämnts, en sådan reform möjliggöra såväl tids- som arbetsbesparing vid understödsärendenas handläggning. Särskilt borde framhållas att önskemålen om ett snabbare förfarande hos myndigheterna komme att därigenom bliva tillgodosedda. Med hänsyn till vad sålunda anförts ville de sakkunniga föreslå, att lantbruksstyrelsen förklarades behörig att inom nyss angivna gränser bevilja de understöd, varom här vore fråga.

Innan jag går närmare in på vad de sakkunniga anført och föreslagit beträffande utbetalningen av beviljade statsunderstöd till torrlägningsföretag, torde jag böra erinra därom, att i samband med att lantbruksstyrelsen upptagits bland statsverkets huvudförvaltningar, de förut statskontoret åvilande bestyren med utbetalning m. m. av beviljade *statsbidrag*, jämlikt kungörelsen den 30 juni 1937, nr 570, överflyttats å lantbruksstyrelsen. Vad de sakkunniga i denna del föreslagit är alltså redan i väsentliga delar genomfört.

I fråga om utbetalningen av statslån till torrlägningsföretag gäller för närvarande i huvudsak följande.

Statslån till varje särskilt företag utbetalas vanligen i olika poster, därvid antalet utbetalningar blir beroende av den för arbetenas utförande anslagna tiden. Innan en första utbetalning må ske, skall vederbörande sakägare hos lantbruksstyrelsen hava styrkt, att arbetet påbörjats, ävensom dels hos statskontoret hava företett det med lantbruksstyrelsen upprättade kontraktet om arbetets utförande, dels till statskontoret hava överlämnat av lantbruksstyrelsen godkänd säkerhet angående kontraktets fullgörande m. m., dels till statskontoret överlämnat för att där förvaras till statskontoret eller order ställd, med behörig borgen eller annan säkerhet försedd skuldförbindelse, som

skall innefatta vederbörandes åtagande att, intill dess beslut enligt 2 § i lagen den 14 juni 1929 om kronans förmånsrätt för avdikningslån eller däremot svarande äldre stadganden meddelats och vunnit laga kraft, ansvara för lånets återbetalning, och dels statskontoret godkänt sådan förbindelse ävensom för dess uppfyllande ställd säkerhet. Återstoden av beviljade bidrag och lån få lyftas i mån av arbetets fortgång och efter av lantbruksstyrelsens tjänsteman på arbetsplatsen verkställd besiktning.

De sakkunniga ha nu anfört, att denna ordning, varigenom bestyret med frågor rörande utbetalning av statsunderstöd till torrlägningsföretag vore anförtrott två olika myndigheter, nämligen lantbruksstyrelsen, som beslutade, att utbetalning finge ske, samt statskontoret, som verkställde utbetalningen, oundvikligen medförde en viss omgång vid dessa ärendens behandling. Å lantbruksstyrelsen ankomme att om varje beslut om utbetalning lämna statskontoret skriftligt besked. Beträffande omfattningen av ifrågavarande utbetalningsärenden hade av de sakkunniga verkställda undersökningar givit vid handen, att deras antal under de senare åren utgjort normalt omkring 3,200 årligen, av vilka omkring 2,300 avsett statsbidrag och 900 lån.

Enligt de sakkunnigas uppfattning skulle därför en omläggning av den nuvarande ordningen för utbetalandet av beviljade statsunderstöd väsentligen bidra till att önskemålen om en snabbare och enklare handläggning hos myndigheterna av torrlägningsärendena skulle kunna verksamt tillgodoses. Erfarenheten hade givit vid handen, att med det nu tillämpade förfarings-sättet delägare i torrlägningsföretag, särskilt sådana av större omfattning, tillskyndats förluster och olägenheter genom dröjsmålen med statsunderstödens tillhandahållande. Vad som möjligen kunde åstadkommas till avhjälpande av dessa missförhållanden vore därför värt allt beaktande. Mångåriga ehuru hittills resultatlösa utredningar, som verkställts rörande detta spörsmål, gäve också belägg för dess betydelse. De sakkunniga vore emellertid av den meningen, att vid en omläggning av utanordningsförfarandet bestyret med utbetalningen av icke endast bidrag utan även lån borde överflyttas från statskontoret till lantbruksstyrelsen. Att begränsa den ifrågsatta överflyttningen till enbart bidragen, under det att statskontoret liksom hittills skulle handhava utbetalandet av lånen, kunde icke medföra en rationell lösning av frågan. Ett sådant system skulle nämligen icke tillgodose kravet på ett snabbare tillhandahållande till intressenterna i torrlägningsföretag av lånen, varjämte detsamma komme att medföra den olägenheten, att bidragstagare, som för genomförandet av avdikningsföretag tillika beviljats lån, skulle för utbekommande av sina statsunderstöd nödgas att vända sig till två olika myndigheter.

De sakkunniga ha i anslutning till vad sålunda anförts föreslagit, att förfarandet vid utbetalandet av statsunderstöden och vad därmed sammanhängande, skulle anordnas på i huvudsak följande sätt:

I fråga om den del av statsunderstödet, som utginge i form av bidrag utan återbetalningsskyldighet skulle en första utbetalning av lantbruksstyrelsen få verkställas, sedan styrelsen avslutat kontrakt med vederbörande företagare

om arbetets utförande ävensom prövat och godkänt av sakägare ställd säkerhet för kontraktets fullgörande m. m. samt under förutsättning slutligen, att hos lantbruksstyrelsen företetts behörigt bevis om arbetets påbörjande. Återstoden av bidraget finge utbetalas i mån av arbetets fortgång.

Vad åter anginge utbetalningen av beviljat statslån borde av praktiska och ekonomiska skäl bestämmelserna om statskontorets prövning och förvaring av skuldförbindelsen rörande lånets återbetalning ävensom den för förbindelsen ställda säkerheten lämnas orubbade även för det fall, att bestyret med låneutbetalningarna överflyttades å lantbruksstyrelsen. Prövning och godkännande av sagda förbindelser och säkerheter syntes nämligen böra jämväl för framtiden ankomma å statskontoret, som för detta ändamål kunde anlita kvalificerad personal å sin ombudsmannaavdelning. En avlastning av arbetet i denna del från statskontoret torde för övrigt icke kunna föranleda minskning av inom statskontoret anställda arbetskrafter, under det att å andra sidan en överflyttning av samma arbete på lantbruksstyrelsen icke kunde ifrågakomma utan en samtidig förstärkning av styrelsens juridiskt skolade personal. I överensstämmelse med vad sålunda anförts skulle efter den ifrågasatta omläggningen av utbetalningsförfarandet en första låneutbetalning kunna av lantbruksstyrelsen verkställas sedan 1) enahanda villkor, som förut uppställts såsom förutsättning för en första utbetalning av statsbidrag, blivit uppfyllda, 2) till statskontoret överlämnats nyssberörda förbindelse och säkerhet, samt 3) statskontoret godkänt sistnämnda handlingar. Återstoden av beviljade lån finge däremot i likhet med vad ovan nämnts i fråga om bidragen direkt av lantbruksstyrelsen utbetalas i mån av arbetets fortgång.

Av lantbruksstyrelsen verkställda utbetalningar av lån skulle månadsvis rapporteras till statskontoret, som fortfarande skulle förvalta statens avdikningslånefond. Därvid borde angivas till varje särskilt företag under månaden utbetalade lånebelopp ävensom dagen för utbetalningen. Då låneutbetalning avsåge slutligen avsynat och godkänt företag och således utgjorde sista utbetalning å lånet, borde detta i rapporten särskilt anmärkas.

Då lån eller första delen därav utbetalats, borde det därjämte ankomma på lantbruksstyrelsen att fullgöra den statskontoret för närvarande åvilande skyldigheten att om utbetalningen ofördröjligen underrätta vederbörande länsstyrelse med uppgift om lånet samt å den eller de fastigheter, för vilket lånet beviljats. Då det vore av vikt för statskontoret att vid granskningen av fördelningsbeslut angående återbetalningsskyldigheten för lån ha tillgång till nu nämnda fastighetsuppgift, borde en avskrift därav av lantbruksstyrelsen tillställas statskontoret.

De sakkunniga ha vidare anført, att efter en omläggning av förfarandet i avseende å beviljande och utbetalande av de ifrågavarande statsunderstöden i enlighet med de sakkunnigas förslag, de funne vissa ändringar i övrigt lämpligen böra vidtagas i gällande föreskrifter angående myndigheternas behandling av bidrags- och låneärendena. Härutinnan gällde för närvarande bland annat följande.

Vid sökande av bidrag eller lån till torrlägningsföretag åligger det vederbörande företagare att ställa av lantbruksstyrelsen godkänd säkerhet för fullgörande av kontraktet om arbetets utförande ävensom, därest mot kontraktet brytes, för återbäring av lyftad del av understödet. Enligt nuvarande ordning förvaras denna säkerhetsförbindelse av statskontoret, som jämväl har att, därest så erfordras, vidtaga nödiga åtgärder för avbrytande av förbindelsens preskriberande. Statskontoret ombesörjer därjämte indrivning av de understöd, som under nyss angivna förutsättningar skola av företagarna till statsverket återbäras. — I händelse avvikelse, utan därtill erhållet vederbörligt tillstånd, skett från den för ett statsunderstött torrlägningsföretag fastställda arbetsplanen, eller arbetet icke blivit fullbordat inom därför bestämd tid, och lantbruksstyrelsen ej heller medgivit anstånd med dess utförande, ankommer det enligt för närvarande gällande föreskrifter på Kungl. Maj:t att låta inställa all vidare utbetalning av bidrag respektive lån samt att återfordra vad därav uppburits att inom viss angiven tid på en gång eller efter hand inbetalas till statskontoret. Likaså ankommer det på Kungl. Maj:t att, då understöd utgår i form av lån, vidtaga enahanda åtgärder, dels därest statskontoret skulle finna den säkerhet, som blivit ställd för den av vederbörande sakägare till statskontoret överlämnade skuldförbindelsen innefattande åtagande av ansvar för lånets återbetalning, icke vidare nöjaktig, och ny säkerhet, som av statskontoret godkännes, icke varder inom bestämd tid avlämnad, och dels därest den för lånets återbetalning fastställda annuiteten icke varder i behörig tid erlagd.

De sakkunniga ha föreslagit, att det skall ankomma på lantbruksstyrelsen att förvara nyssnämnda säkerhetsförbindelse ävensom att övertaga de för närvarande av statskontoret i samband därmed handhavda uppgifterna. De sakkunniga ha såsom sin mening yttrat, att denna reform icke torde komma att medföra någon mera betydande arbetsbelastning för lantbruksstyrelsen. Enligt vad de sakkunniga inhämtat uppginge nämligen antalet åtgärder för vidtagande av preskriptionsavbrott allenast till omkring ett tiotal om året. De fall, då redan lyftade statsunderstöd skulle återbäras till statsverket, vore ännu mer sparsamt förekommande.

Vidare ha de sakkunniga föreslagit, att beslutanderätten i fråga om inställande av understödens utbetalning m. m. överflyttas från Kungl. Maj:t till lantbruksstyrelsen. Enligt de sakkunnigas mening kunde ur principiell synpunkt inga invändningar resas mot en sådan överflyttning. Å andra sidan vore en dylik reform ägnad att förhindra onödig omgång vid dessa ärendens behandling.

Däremot ha de sakkunniga, av skäl, som tidigare anförts i fråga om bibehållande hos statskontoret av ärenden rörande prövning och godkännande av säkerhetsförbindelse för låns återbetalande, ansett att bestyren med återfordrande av utbetalade bidrag och lån, bevakning av att bestämda annuiteter å lån erläggas samt vidtagande av i samband härmed stående åtgärder borde för framtiden liksom hittills handhavas av statskontoret.

De sakkunniga ha härefter yttrat, att en överflyttning på lantbruksstyrelsen av utbetalningarna från avdikningsanslaget och avdikningslånefonden komme att medföra förenklingar i skilda hänseenden. Av största betydelse vore emellertid de fördelar med avseende å ett snabbare tillhandahållande

av statsunderstöden, som efter reformens genomförande komma de enskilda intressenterna i torrlägningsföretagen till godo. Härom ha de sakkunniga anfört följande.

I fråga om en första utbetalning å beviljade lån synes någon nämnvärd tidsvinst visserligen icke vara att räkna med, alldenstund denna utbetalning icke kommer att av lantbruksstyrelsen kunna verkställas, förrän statskontoret prövat och godkänt den av vederbörande sakägare lämnade förbindelsen för lånets återbetalning ävensom för förbindelsen ställd säkerhet. Beträffande senare utbetalningar å lånen samt i fråga om samtliga utbetalningar å statsbidragen ernås emellertid efter reformens genomförande en icke obetydlig tidsvinst. Enligt nu gällande ordning handhavas utbetalningarna av bidrag och lån av två skilda byråer inom statskontoret. Den tid, som för närvarande åtgår, från det lantbruksstyrelsen givit statskontoret besked, att utbetalning må ske, till dess sådan utbetalning av statskontoret verkställs, torde normalt uppgå till i varje särskilt fall 7 å 10 dagar. Dock kan under tider av större arbetsbelastning å den byrå inom statskontoret, som handhar utbetalningen av bidragen, tidsutdräkten uppgå ända till en månad. Därest lantbruksstyrelsen bemyndigas verkställa utbetalningarna, torde bestyret härmed i varje särskilt fall icke behöva taga längre tid i anspråk än 2 å 3 dagar. Den tidsvinst, som således skulle kunna ernås, måste anses vara av icke ringa betydelse. För intressenterna i torrlägningsföretagen är det nämligen synnerligen önskligt att så snabbt som möjligt utbekomma de beviljade understöden. I alldeles särskild grad gäller detta under tiden för arbetenas bedrivande, enär försening med understödets tillhandahållande och därav eventuellt följande oförmåga hos intressenterna att utbetala ersättningar och löner till entreprenörer och arbetare kan medföra ett i och för sig menligt avbrott i påbörjade arbetens fortgång.

Som en ytterligare fördel av den ifrågasatta omläggningen ha de sakkunniga framhållit, att intressenterna därefter skulle ha att i samtliga frågor rörande sökande och utbekommande av statsunderstöd hänvända sig till en och samma statliga myndighet.

De sakkunniga ha slutligen anmärkt, att en förutsättning för reformens genomförande vore, att viss ytterligare personal anställdes inom lantbruksstyrelsen. Särskilt komme bestyret med utbetalningar av understöden att ej oväsentligen öka arbetsbördan inom styrelsen. De arbetskrafter, som vid lantbruksstyrelsens upptagande bland statsverkets huvudförvaltningar bleve anställda inom styrelsen för handhavandet av de göromål, vilka komme att åvila styrelsen i denna egenskap, kunde emellertid förutses bli tillräckliga jämväl för nu ifrågavarande arbetsuppgifter. I samband härmed ha de sakkunniga erinrat om att den av de sakkunniga föreslagna omläggningen av förfarandet vid beviljandet och utbetalandet av statsunderstöd till torrlägningsföretag påkallade vissa ändringar i nu gällande bestämmelser angående villkoren för bidrag från avdikningsanslaget och lån från avdikningslånefonden. Förslag härom hade utarbetats av de sakkunniga.

Rörande det närmare innehållet av och specialmotiveringen för sistberörda förslag torde jag få hänvisa till betänkandet.

Tillgodoseende av ekonomiska synpunkter vid torrlägningsföretagens understödjande med statsmedel.

De sakkunniga ha inledningsvis framhållit den stora betydelsen för torrlägningsverksamhetens viktiga bedrivande av att i möjligaste mån garantier skapades för att, innan ett torrlägningsföretag komme till utförande, vederhäftig utredning föreläge om dess ekonomiska bärighet. Erfarenheten hade givit vid handen, att detta spörsmål påkallade alldeles särskild uppmärksamhet. Vissa efter planläggning av lantbruksingenjörer under senare år utförda företag, särskilt vattenavlednings- och sjösänkingsföretag av större omfattning, hade nämligen utfallit mer eller mindre ogynnsamt i ekonomiskt avseende.

De sakkunniga ha därefter erinrat om att — såsom jämväl här tidigare (sid. 7) anmärkts — föreliggande fråga vid ett par tillfällen påtalats av riksdagens revisorer. Rörande de i frågan framställda anmärkningarna och påpekandena ha de sakkunniga lämnat följande redogörelse.

Efter närmare redogörelse för vissa av lantbruksingenjörer handhavda förrättningar, vilka föregått utförandet av torrlägningsföretag, som sedermera visat sig vara ur ekonomisk synpunkt mindervärdiga, funno sig *riksdagens år 1927 församlade revisorer* sålunda föranlåtna att rikta en skarp kritik mot det sätt, varpå enligt revisorernas mening lantbruksingenjörerna handhade dem anförtrodda uppdrag. Revisorerna uttalade därvid, att det vore ofrånkomligt, att intressenterna i företag av denna art hade befogade anspråk på att, där de i dylika frågor hänvände sig till statens för ändamålet tillsatta befattningshavare, saken också av dessa utreddes på ett så vederhäftigt sätt, att intressenterna ej genom felbedömningar eller slarv av förrättningsmannen föranleddes till oräntabla eller illa planerade företag och därigenom utsattes för allvarliga ekonomiska risker. Jämväl borde enligt revisorernas uttalande ihåggkommas att viktiga statsintressen lede allvarligt avbräck genom misskrediterandet av detta slags företag. Till förhindrande av, att påtalade brister skulle för framtiden förekomma, syntes det revisorerna ligga närmast till hands, att lantbruksstyrelsen och andra överordnade myndigheter på ett kraftigare sätt än hittills måtte öva kontroll över lantbruksingenjörernas förrättningar. Vidare borde tagas under övervägande huruvida lantbruksingenjörernas kompetens enligt gällande bestämmelser vore tillräcklig för bedömandet av alla de frågor, som vid torrlägningsföretag inverkade på resultatet och, därest så till äventyrs ej vore fallet, föreskrifterna härom borde i erforderlig grad kompletteras. Till sist ifrågasatte revisorerna, huruvida de för lantbruksingenjörerna gällande lönebestämmelserna, som gjorde vederbörande tjänsteman i inkomstavsseende till väsentlig del beroende av mångfalden av de förrättningar, han kunde förskaffa sig och hinna avverka, vore ur ovanberörda synpunkt ändamålsenliga. Ett sådant lönesystem vore enligt revisorernas mening ägnat att fresta såväl till alltför optimistiska kostnadsberäkningar och båtnadsuppskattningar som till mindre noggrann handläggning i övrigt av förrättningarna.

De år 1932 *församlade statsrevisorerna* funno sig även föranlåtna beröra nu föreliggande frågor, därvid de efter redogörelse av vissa andra av lantbruksingenjörer handlagda förrättningar av samma art som de år 1927 om-

förmälda såsom slutomdöme i sin berättelse uttalade, bland annat, att verk samma åtgärder ovillkorligen måste vidtagas för ernående av större vederhäftighet i de utredningar, som lades till grund för vattenavledningsföretag. Dessa utredningar kunde icke blott öva inflytande på en hel trakts ekonomiska väl utan föranledde även betydande utgifter för statsverket. För eliminerande av den frestelse att få jämväl ekonomiskt mindre bärande företag till stånd, som låge däri, att utredningskostnaderna finge inräknas i de belopp, som lades till grund för statsunderstödet fastställande, ifrågasatte revisorerna sådan ändring av bestämmelserna i denna del, att statsunderstöd ej måtte annat än efter särskild prövning utgå till sådana kostnader, som (i form av utgifter för syneförrättningar, kartor och handlingar med mera dylikt) erfordrades för företagets framförande till den punkt, att statsbidrag under förutsättning av förefintligheten av därför föreskrivna villkor i övrigt kunde beviljas. Alternativt kunde enligt revisorernas mening ändring av berörda bestämmelser ske på sådant sätt, att ovillkorlig sammankoppling mellan frågan om statsbidrag till förrättningskostnaderna och fråga om dylikt bidrag till företagets utförande bortföll. Det syntes nämligen revisorerna kunna tänkas en sådan ordning, att statsbidrag till förrättningskostnaderna skulle, där så med avseende å omständigheterna prövades skäligt, kunna lämnas, även om företaget icke komme till utförande. Jämväl kunde de påvisade missförhållandena på ifrågavarande område giva anledning till övervägande, huruvida ej lantbruksstyrelsen skulle kunna utan ökning av organisationsramen tillföras sådan speciell sakkunskap, som kunde vara erforderlig för att förslag till vattenavledningsföretag skulle inom styrelsen kunna ägnas en granskning, som i högre grad än vad dittills torde varit fallet inriktade sig på verklig kontroll av vederbörande företags lämplighet ur ekonomisk synpunkt, ej minst med hänsyn till båtnadssuppskattningen.

I fråga om nuvarande ordning för handläggning av vattenavledningsföretagen hava de hos *Svenska mosskulturföreningen* anställda kulturingenjörerna A. Bauman, E. Hole och O. Djurle i en till de sakkunniga från jordbruksdepartementet överlämnad skrivelse anført i huvudsak följande.

Den verksamhet, som för närvarande omhänderhades av lantbruksingenjörerna, hade till huvudsakligt ändamål att torrlägga mark för odlingsändamål. Emellertid saknade lantbruksingenjörerna den utbildning, som vore erforderlig för bedömande av exempelvis torv- och gyttjemarkers värde ur odlingssynpunkt. I flertalet fall, då utförda torrlägningsföretag visat sig ekonomiskt förlustbringande, hade torrläggningen just berört marker, vilka ur nämnda synpunkt varit mer eller mindre värdelösa. Det vore uppenbart, att innan kostbara och för markägarna mer eller mindre bindande utredningar igångsattes av lantbruksingenjör för torrläggningen, markerna borde undersökas av sakkunnig förrättningsman. Mosskulturföreningens tjänstemän vore de enda, som allsidigt och grundligt behärskade spörsmålen beträffande torv- och gyttjemarkers utnyttjande för odling. Det kunde därför sägas vara naturligt och riktigt att, så snart fråga uppstode om torrläggning av sådana marker, anlita den sakkunskap, som dessa tjänstemän besatte, för utförande av erforderliga förundersökningar av marken.

Sedermera har Djurle i en till de sakkunniga inkommen skrivelse föreslagit, att inom lantbruksstyrelsen måtte anställas tjänstemän, vilka vore kompetenta att utföra nyssnämnda markundersökningar. Därigenom skulle samarbete mellan dessa tjänstemän och lantbruksingenjörerna, vilka hade att svara för handläggningen av de tekniska frågorna vid torrlägningsföretagen, bäst kunna ordnas.

Föreningen Lantbruksingenjörssassisterer har i anledning av de av riksdagens ovannämnda revisorer framställda erinringarna i en till de sakkunniga från jordbruksdepartementet överlämnad skrivelse anført, bland annat, att de av revisorerna framförda anmärkningarna avsåge huvudsakligen felaktigheter i de bestämmningar av jordarter och schaktningsmassor m. m., vilka föregått upprättandet av förslag till vattenavledningar. Dessa bestämmningar, vilka lades till grund för kostnadsberäkningarna, verkställdes numera så gott som undantagslöst av lantbruksingenjörernas tjänstebiträden. Då dessa vore helt oansvariga för sina åtgärder, hade principalerna att personligen svara för de arbeten, som av deras medhjälpare utfördes. Detta förhållande måste anses principiellt oriktigt, då lantbruksingenjörerna icke kunde utöva någon effektiv kontroll över sina underordnades arbeten. Bristen på vederhäftighet i de ekonomiska utredningar, som av revisorerna påtalats, torde hava haft sin grund i, att lantbruksingenjörernas medhjälpare icke ägt mot det av dem utförda arbetet svarande kvalifikationer. Det vore erforderligt att skapa en med tjänstemannansvar och nödig kompetens utrustad kår av lantbruksingenjörssassisterer.

De sakkunniga ha anført, att de ägnat förevarande spörsmål ingående uppmärksamhet samt dryftat olika vägar, som kunde tänkas leda till ett undanröjande av förefintligen missförhållanden. I detta sammanhang finge emellertid icke förbises att lantbruksingenjörernas verksamhet ej sällan vore förenad med alldeles särskilda svårigheter. De sakkunniga ha därom yttrat följande.

Torrlägningsföretag kunna till sin allmänna karaktär i många avseenden jämföras med andra byggnadsarbeten, exempelvis väg- eller järnvägsbyggnader, i det att beträffande samtliga dessa slag av företag, de förhållanden, varpå kostnadskalkylerna skola grundas, äro i hög grad svårbedömliga. Den ovisshet i fråga om ett rätt bedömande av kostnaderna, som därför alltid måste vidlåda dylika kalkyler, framträder alldeles särskilt, då det gäller planerandet av torrlägningsföretag. Trots den största noggrannhet vid markundersökningarna är det nämligen icke alltid möjligt att, särskilt i fråga om schaktningsarbeten på relativt stort djup under markytan, med säkerhet fastställa schaktnings- eller sprängningsmassornas art och storlek eller förutse möjligheten av ras. I nämnda avseenden förekommande osäkerhetsmoment måste sålunda räknas till sådan företagarerisk, som, i likhet med vad fallet är vid vissa andra här ovan nämnda byggnadsarbeten, få anses oundvikliga. Härtill kommer att det ekonomiska resultatet av ett torrlägningsföretag är beroende av jämväl andra synnerligen ovissa faktorer, i första hand storleken av den värdeökning, som intressenterna efter torrläggningens utförande kunna påräkna för sina jordbruk. Uppskattningen av denna värdeökning måste nämligen bliva helt beroende av vid tillfället rådande konjunkturer med avseende på jordvärden, avsättningsförhållanden m. m. Det kan därför icke undvikas, att exempelvis under kristid inträffade våldsamma växlingar i konjunkturerna på arbetsmarknaden eller inom jordbruksnäringen kunna få ett ödesdigert inflytande på bärigheten av särskilt mera omfattande torrlägningsföretag. Att i förväg kunna bedöma dylika extraordinära förhållanden måste anses ligga utanför förrättningsmannens räckvidd.

Å andra sidan läser det icke sällan hava förekommit, att torrlägningsföretag, som enligt vid syneförrättning framlagda kostnads- och båtnadskalkyler visat sig vara av ganska tvivelaktigt värde ur ekonomisk synpunkt, likväl bringats till utförande på yrkande av sakägarna, vilka därvid känt sig lockade av de relativt frikostiga statsunderstöd, som hittills stått till förfogande för detta ändamål.

Frånsett vad sålunda anförts funne de sakkunniga det emellertid obestriddigt, att orsaken till den ogynnsamma utgången av en del företag haft sin grund i mindre tillfredsställande eller rent av felaktiga undersökningar av förrättningsmannen vid planläggningen av företagen. Ur såväl statens som de enskilda jordägarnas synpunkt måste det anses som en angelägenhet av största vikt att i nu nämnda avseende söka skapa större säkerhet.

Bland de åtgärder, som enligt de sakkunnigas mening kunde vara ägnade att främja detta syftemål, hade till en början en sådan anordning framstått såsom önskvärd, varigenom statsunderstöd skulle främst komma de torrläggningsföretag till godo, vilka ur allmän synpunkt borde i första hand uppmuntras. Detta skulle förutsätta en sovring inom lantbruksstyrelsen av inkomna ansökningar om statsunderstöd med hänsyn till företagets värde ur nämnda synpunkt. Häremot reste sig emellertid en del svårigheter. Sålunda kunde beviljandet av för visst budgetår tillgängliga statsunderstöd — under senare tid uppgående till mellan 8.4 och 11.5 miljoner kronor — icke ske samtidigt utan i olika repriser under ett och samma år, allt eftersom ansökningarna om understöd hunne underkastas granskning inom lantbruksstyrelsen. Det vore vid sådant förhållande icke möjligt att vid någon viss tidpunkt av året överblicka ansökningsmaterialet i dess helhet och avväga de olika företagens värde sinsemellan. Även om sålunda en fullt effektiv sovring i enlighet med ovan angivna grunder svårligen låte sig praktiskt genomföra, vore det uppenbart att mycket kunde vinnas därigenom, att ansökningar om statsunderstöd till torrläggningsföretag, vilka ur olika synpunkter befundes tveklaktiga eller mindre angelägna, upptoges till prövning först i andra hand och i den mån tillgången på statsmedel det medgäve. Enligt vad de sakkunniga inhämtat, tillämpade också lantbruksstyrelsen redan nu ett dylikt tillvägagångssätt. Genom den förstärkning av de kvalificerade arbetskrafterna på styrelsens kulturtekniska byrå, som de sakkunniga ville i det följande föreslå, komme säkerligen ökade möjligheter för styrelsen att tillskapas i nu berörda hänseende.

De sakkunniga ha därefter anförts, att de dryftat jämväl andra utvägar, som kunde tänkas leda till en förbättring i nu antydda förhållanden, och de hade i sådant avseende undersökt huruvida de för antagande till lantbruksingenjör stadgade villkoren vore ägnade att bibringa befattningshavarna tillräcklig kompetens för bedömandet av alla de frågor, som vid torrläggningsföretag kunde antagas inverka på dessas resultat.

Därvid hade de sakkunniga funnit lantbruksingenjörernas kompetens i tekniskt hänseende numera väl motsvara de krav, som borde ställas på dessa tjänstemän. Gentemot den uppfattningen, som också blivit framförd, att lantbruksingenjörerna vore tekniskt överkvalificerade, ville de sakkunniga betona vikten av, att dessa befattningshavare besutto stor teknisk skicklighet, förutan vilken det icke vore möjligt att avgöra de ofta invecklade frågor av teknisk art, som framkomme vid planläggningen av torrläggningsföretag. Kravet på hög kompetens i nu nämnda avseende

syntes för övrigt i framtiden komma att göra sig ännu mer gällande, i den mån till handläggning av lantbruksingenjörer hänskötes frågor rörande särskilt omfattande vattenregleringsföretag och dessas inverkan på jordbruket. Ett flertal dylika fall kunde redan nu påvisas i olika delar av landet, exempelvis reglering av Helgeån, Lyckebyån, Emån, Fyrisån m. fl.

Jämväl för lantbruksingenjörernas agronomiska kompetens i allmänhet vore det enligt de sakkunnigas åsikt numera väl sörjt genom den för blivande lantbruksingenjörer föreskrivna utbildningen vid lantbrukshögskolan i all synnerhet med hänsyn till den speciellt inriktade undervisning i kulturteknik, som dessa elever erhöle vid högskolans agronomisk-hydropotekniska institution. Vad särskilt beträffade moss- och torvjordsfrågor torde för lantbruksingenjörernas tjänsteutövning erforderliga insikter på jämväl detta område kunna förvärfvas vid lantbrukshögskolan.

De sakkunniga ha i anslutning till det anförda yttrat, att de således funne de för lantbruksingenjörerna i dessa delar föreskrivna kompetensvillkoren i stort sett väl anpassade efter de arbetsuppgifter, som ordinärt ålåg dessa befattningshavare. En skärpning av kompetensfordringarna i sådan riktning, att för anställning såsom lantbruksingenjör skulle uppställas krav på specialutbildning inom vissa områden, exempelvis beträffande moss- och torvjord, syntes icke vara av förhållandena påkallad. De särskilda synpunkter på ett torrlägningsärende, som när fråga vore om moss- och torvjord eller eljest kunde göra sig gällande, syntes bäst kunna tillgodoses genom tillkallande i dylikt fall av på området speciellt sakkunnig. I detta avseende hade, såsom förut nämnts, förslag framkommit, dels att förundersökning genom speciellt sakkunniga förrättningsmän skulle verkställas i alla de fall, då fråga vore om torrläggning av moss- och torvjord, dels ock att inom lantbruksstyrelsen skulle för detta ändamål anställas särskilda tjänstemän. Med avseende härå ville de sakkunniga framhålla, att redan nu möjlighet förefunnes att på ett tidigt stadium av förrättningen få till stånd dylika undersökningar såväl på moss- eller torvjordsområdet som inom andra områden samt att på initiativ av förrättningsman eller sakägare för detta ändamål tillkalla erforderlig speciell sakkunskap. Det borde ankomma på lantbruksstyrelsen att härom utfärda närmare direktiv till förrättningsmännen.

De sakkunniga ha härefter övergått till frågan, huruvida genom en bättre kontroll från lantbruksstyrelsens sida över lantbruksingenjörernas verksamhet skulle kunna skapas större garanti för att det med den statsunderstödda torrlägningsverksamheten åsyftade ändamålet vunnes.

Rörande lantbruksstyrelsens nuvarande befattning med torrlägningsärendena ha de sakkunniga till en början lämnat vissa uppgifter om den härför för närvarande tillgängliga personalen, dennas arbetsuppgifter m. m. samt därutinnan anförde följande.

Inom lantbruksstyrelsen handläggas ärenden rörande torrlägningsföretag, däri inbegripet täckdikning, samt odlingsföretag ävensom angående lantbruksingenjörer, extra lantbruksingenjörer och lantbruksstipendiat

samt deras tjänstebiträden å styrelsens kulturtekniska byrå. Därvid skola ärendena rörande torrlägningsföretag, i vad de avse granskning av arbetsplaner och kostnadsförslag och vad därmed äger samband ävensom företags godkännande, handläggas å en *teknisk avdelning* inom byrån med byråchefen som föredragande samt, i vad nämnda ärenden angå kontrakt och säkerhetsförbindelser, utbetalning av statsmedel m. m., handläggas å en *kameral avdelning* inom byrån med en förste byråingenjör som föredragande.

Å den tekniska avdelningen tjänstgöra, förutom byråchefen, en förste byråingenjör, två byråingenjörer, ett extra ingenjörsbitråde, en förste amanuens, en kvinnlig kansliskrivare samt ett kvinnligt kanslibitråde. Vidare äro såsom tillfälliga biträden å avdelningen anställda ett visst antal extra ingenjörer.

Inom den kamerala avdelningen tjänstgöra, förutom den föredragande förste byråingenjören, en kvinnlig kansliskrivare samt ett kvinnligt kanslibitråde.

Utöver nu nämnd personal tjänstgöra å den kulturtekniska byrån i mån av behov extra skrivbiträden.

I senast fastställda avlöningsstat upptages för kulturtekniska byrån följande personal:

Befattning

Lönegrad

Tjänstemän å ordinarie stat:

1 byråchef	B 30
2 förste byråingenjörer	B 26
2 kansliskrivare	B 11
2 kanslibiträden	B 7

Tjänstemän å extra stat:

2 byråingenjörer	B 21

eller tillsammans 7 ordinarie befattningshavare och 2 befattningshavare å extra stat. Antalet icke-ordinarie befattningshavare har under de senare åren varierat från 7 till 10. Dessa avlönas från lantbruksstyrelsens allmänna anslag till icke-ordinarie personal eller av särskilt anvisade medel.

De sakkunniga ha härefter anført, att enligt vad de inhämtat, utövades redan för närvarande kontroll över lantbruksingenjörernas verksamhet i så måtto, att undersökningarna till företag, för vilkas utförande begärdes statsunderstöd, underkastades eftergranskning inom lantbruksstyrelsen. Styrelsen hade emellertid framhållit, att denna eftergranskning icke kunde medföra någon mera ingående kontroll i allmänhet över förrättningsmannens arbete ute på fältet, ehuru dock av förrättningsakten kunde dragas vissa slutsatser i olika hänseenden om hans förfarande under själva förrättningen. En viss kontroll för utrönande av ändamålsenligheten utav de av förrättningsmannen gjorda dispositionerna åstadkommes jämväl genom av byråchefen å lantbruksstyrelsens kulturtekniska byrå i vissa fall företagna inspektioner å förrättningsställena.

För de sakkunniga hade det framstått såsom synnerligen angeläget, att en utökning av den kontroll, som för närvarande utövades från den centrala

myndighetens sida över lantbruksingenjörernas handhavande av dem åliggande arbetsuppgifter komme till stånd. Detta gällde i vad beträffade såväl tekniska som agronomiska frågor. Lantbruksstyrelsen måste emellertid i sådant fall utrustas med för ändamålet erforderlig personal. Denna borde bestå av tjänstemän i sådan fristående ställning, att de kunde fullt opartiskt bedöma de olika torrlägningsföretagens ekonomiska förutsättningar m. m. Det borde ankomma på dem, bland annat, att genom täta inspektioner inom de olika lantbruksingenjörsdistrikten möjliggöra för lantbruksstyrelsen att komma i närmare kontakt med förrättningsmännens verksamhet och att således redan under behandlingen ute på distrikten av ifrågasatta mera betydelsefulla torrlägningsarbeten kunna bilda sig en uppfattning om dessas värde ur ekonomisk synpunkt. Genom en dylik kontroll, rätt utövad, borde kunna ernås större enhetlighet vid handläggningen av torrlägningsförrättningar inom olika delar av landet. För fullgörandet av nu angivna uppgifter måste de besitta framstående duglighet ävensom stor praktisk erfarenhet på torrlägningsverksamhetens område. Det syntes vara svårt att bedöma behovet av för ändamålet erforderliga arbetskrafter. De sakkunniga hade för sin del ansett sig böra stanna vid att föreslå, att två dylika tjänstemän, förslagsvis benämnda överinspektörer, anställas, av vilka den ene skulle hava till uppgift att öva tillsyn över att allmänt ekonomiska synpunkter på vattenavledningsverksamheten bleve vederbörligen iakttagna, om möjligt redan på ett tidigt stadium eller i samband med företagens planläggning. Den andre överinspektören skulle närmast övervaka hushållningssällskapens täckdikningsverksamhet. Utöver de nämnda arbetsuppgifterna skulle det åligga överinspektörerna att biträda byråchefen å kulturtekniska byrån med de göromål, som denne funne erforderligt överlåta å dem. En väsentlig ökning i byråchefens arbetsbörda måste nämligen förorsakas dels av att lantbruksstyrelsen för framtiden skulle bevilja bidrag och lån till vattenavledningsföretag och dels av de nya arbetsuppgifter i fråga om organiserandet och övervakandet av verksamheten på lantbruksingenjörsdistrikten, vilka komme att bli en följd av lantbruksingenjörernas och deras tjänstebiträdens övergång till hel statsavlöning. Det vore förty av största vikt att till innehavare av de nya befattningarna kunde förvärfvas i teoretiskt och praktiskt hänseende väl kvalificerade personer, vilka helt behärskade de ansvarsfulla arbetsuppgifter, som skulle komma att åligga dem.

För behörighet till befattningen såsom överinspektör för vattenavledningsverksamheten funne de sakkunniga böra fordras samma kompetens i formellt hänseende, som för närvarande gällde för byråchefsbefattningen å kulturtekniska byrån, eller att vederbörande fullgjort vad som vore föreskrivet för kompetens till lantbruksingenjörstjänst och tillika under minst fem år tjänstgjort som lantbruksingenjör. Vad åter beträffade överinspektören för täckdikningsverksamheten borde i enahanda hänseende krävas, att sökande skulle hava genomgått dels lantbrukshögskolan å dess jordbrukslinje eller, före högskolans inrättande, någotdera av lantbruksinstitut, dels ock särskild kurs för utbildning av förrättningsmän för täckdikning, ävensom att han under

minst fem år tjänstgjort såsom förrättningsman och ledare inom denna verksamhet.

De sakkunniga ha härefter vidkommande frågan om de föreslagna tjänstemännens avlöningsförmåner anfört, att de utgått ifrån att dessa borde bli så goda att befattningarna tedde sig lockande för verkligt kvalificerade personer. En ovillkorlig förutsättning för att dessa befattningshavare skulle kunna med nödig auktoritet fullgöra sina åligganden vore nämligen, att vederbörande besatte framträdande personlig duglighet och omdömesförmåga. I detta hänseende ville de sakkunniga erinra om, att riksdagens revisorer, i vad särskilt beträffade vattenavledningsverksamheten, med skärpa framhållit betydelsen av att en effektiv tillsyn och kontroll över sagda verksamhet åstadkommes. Med hänsyn tagen till dessa omständigheter funne de sakkunniga för sin del starka skäl föreligga för placering av ifrågavarande befattningshavare i högsta lönegraden av avd. B i lönereglementets allmänna löneplan (B 30). Då det emellertid kunde antagas, att ur löneteknisk synpunkt vissa svårigheter skulle göra sig gällande för deras placering i nämnda lönegrad, hade de sakkunniga stannat för att föreslå, att överinspektörerna hänfördes till lönegraden B 29.

I samband med den av de sakkunniga sålunda förordade personalförstärkningen å den kulturtekniska byrån ha de sakkunniga även berört frågan om den förändring i ställningen för byråchefen å denna byrå, som bleve en följd av den föreslagna omorganisationen, och därom anfört följande.

Uppenbart är att denne befattningshavares ställning kommer att i viss mån ändra karaktär. Överlåtandet på lantbruksstyrelsen av befogenhet att bevilja bidrag och lån till torrlägningsföretag måste medföra väsentligt ökat ansvar för nämnde byråchef. Vidare kommer byråchefens arbetsbörda, såsom i det föregående nämnts, att i icke ringa grad utökas genom omorganisationen av distriktspersonalen. Enär på denna befattningshavare därför måste ställas särskilt stora krav på organisationsförmåga och personlig duglighet i övrigt, finna de sakkunniga någon höjning av löneförmånerna för ifrågavarande byråchefstjänst påkallad. Härvid kunde ligga närmast till hands att befattningen omändrades till exempelvis tjänst av högre grad, vars innehavare skulle tillsättas genom förordnande på viss tid. Frågan härom synes emellertid icke böra upptagas till prövning i detta sammanhang. I stället hava de sakkunniga funnit sig böra föreslå, att byråchefen å den kulturtekniska byrån genom visst personligt lönetillägg erhåller kompensation för det större ansvar samt den ökade arbetsbörda, som kommer att åvila honom. Härvid må framhållas att den nuvarande byråchefen under de senare åren tillerkänts visst personligt lönetillägg utöver lönen, vilket tillägg motiverats av den sagda år ökade anslagsgivningen till torrlägningsverksamheten. Sistnämnda lönetillägg, vilket för budgetåren 1934/1935 och 1935/1936 utgått med 1,800 kronor för år, har för budgetåret 1936/1937 bestämts till 1,200 kronor.

De sakkunniga ha förklarat sig anse, att den av den nu föreslagna omorganisationen av torrlägningsverksamheten förorsakade förändringen i byråchefens ställning bleve av väsentligt större omfattning, än vad fallet blev genom den år 1933 inträffade ökningen i anslagsgivningen. Vid jämförelse med det av sistnämnda anledning utgående lönetillägget funne de sakkunniga sig

för sin del böra föreslå, att lönetillägget till byråchefen å den kulturtekniska byrån efter omorganisationen måtte utgå med 3,000 kronor för år.

I detta sammanhang ville de sakkunniga beträffande villkoren för behörighet till förberörda byråchefstjänst framhålla, att efter genomförandet av den organisation, som av de sakkunniga föreslagits, det icke syntes vara erforderligt att längre uppehålla kravet på att den, som komme i fråga för erhållande av denna tjänst, skulle äga lantbruksingenjörs utbildning.

Beträffande det påräkneliga resultatet av den föreslagna utökningen av arbetskrafterna inom lantbruksstyrelsen ha de sakkunniga framhållit, att det borde bliva möjligt att jämväl tillgodose kravet på ökad kontroll från statens sida över hushållningssällskapens befattning med den statsunderstödda täckdikningsverksamheten.

Det syntes vidare kunna förutses, att statens utgifter för denna ökade kontrollverksamhet skulle komma att mer än väl uppvägas av de besparingar, vilka komme statsverket till godo, i den mån det genom denna verksamhet bleve möjligt att exempelvis förhindra anvisande av statsunderstöd till i ekonomiskt avseende tvivelaktiga företag.

I nu förevarande del ha de sakkunniga slutligen andragit, att de tagit under övervägande frågan, huruvida för bättre tillgodoseende av ekonomiska synpunkter vid understödjande av torrlägningsföretag nu gällande bestämmelser angående dylikt understöd borde revideras.

De sakkunniga ha därvid först redogjort för tidigare förslag i sådan riktning och därom anfört följande.

1931 års utredningsmän för verkställande av utredning och utarbetande av förslag rörande erforderliga ändringar i gällande grunder för understöd ur avdikningsanslaget och avdikningslånefonden behandlade, bland annat, detta spörsmål. De uttalade därvid, att önskvärd trygghet till förhindrande av, att ur ekonomisk synpunkt mindervärdiga eller tvivelaktiga torrlägningsföretag komme i fråga till erhållande av statsunderstöd, i sista hand kunde vinnas allenast genom sådan skärpning av därför föreskrivna villkor, att enbart utsikten till erhållande av statsunderstöd icke komme att bliva den huvudsakliga anledningen till företagets genomförande. I nu nämnda hänseenden föreslogo utredningsmännen, bland annat, att dittills såsom villkor för understöd fastställda högsta gränstal för den relativa kostnaden 1.20 måtte sänkas till 1.10, ävensom att det tillämpningsvis lämnade medgivandet till ett frånräknande i vissa fall av förrättningskostnader och dylikt vid bedömandet av kostnadens och båtnadens inbördes storlek borde upphöra att gälla. Sålunda föreslagna skärpningar i tillämpningen av gällande understödsbestämmelser ansågo utredningsmännen kunna förväntas i icke obetydlig grad bidra till en sovring av ansökningarna om statsunderstöd och därmed till höjande av torrlägningsverksamhetens allmänna ekonomiska nivå. Fullt tillfredsställande resultat i nämnda avseende kunde emellertid enligt utredningsmännens mening vinnas endast genom en samtidig reducerig av gällande bidragskvot. I detta hänseende stannade utredningsmännen för att förorda en nedsättning av bidraget till högst en tredjedel av kostnaden under beräkning, att därigenom de företag komme att hållas tillbaka, beträffande vilka vederbörande markägare måste säga sig,

att nyttan av företaget vore tämligen oviss i förhållande till den insats, som måste göras utöver statsbidraget.

Utredningsmännens förslag, att den i undantagsfall medgivna högsta gränsen för den relativa kostnaden borde nedsättas till 1.10, samt att det dittills tillämpningsvis lämnade medgivandet om frånräknande i vissa fall av förrättningskostnader och dylikt vid bedömandet av kostnadens och båtnadens inbördes storlek borde upphöra att gälla, biträdades av statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet i proposition till 1932 års riksdag (nr 215 s. 14) och godkändes av riksdagen (skrivelse nr 332/1932).

Vad anginge förslaget om en sänkning av den fastställda högsta bidragskvoten från hälften till en tredjedel av kostnaden för företaget, anförde departementschefen i nyssnämnda proposition, bland annat, följande.

Mot förslaget talar, bland annat, att statsmakterna så sent som år 1929 beslutat höja bidragskvoten för torrlägningsföretag, som avse odlad jord, från en tredjedel till hälften av kostnaden för företaget. Den föreslagna allmänna nedsättningen i bidragskvoten måste också uppenbarligen för de bidragstagande jordbrukarna medföra en så väsentlig försämring i bidragsvillkoren, att jag icke ansett mig beredd att nu medverka till förslagets genomförande. Det torde för övrigt i detta sammanhang böra erinras, att då bidragskvoten för närvarande är fastställd till *högst* hälften av kostnaden, Kungl. Maj:t är oförhindrad att, därest så av statsfinansiella skäl eller på grund av anhopning av ansökningar eller eljest finnes påkallat, bevilja lägre statsbidrag än som svarar mot halva kostnaden.

De sakkunniga ha anförts, att de i vad beträffade sambandet mellan, å ena sidan, villkoren för statsunderstöd och, å andra sidan, förekomsten av ekonomiskt svaga företag hade kommit till en uppfattning, som nära anslöte sig till vad 1931 års utredningsmän anförts.

De skäl för en sänkning av den högsta gränsen för den relativa kostnaden till 1.10, som åberopats av nämnda utredningsmän, funne de sakkunniga således fullt bärande. Likaså ansåge de sakkunniga ur nu förevarande synpunkt riktigt, att förrättningskostnaderna medräknades vid bestämmande av den relativa kostnadens storlek.

I fråga om ändring av nu gällande högsta bidragskvot, vilken såsom anförts uppginge till hälften av kostnaden för ett företag, vore de sakkunniga väl av den uppfattningen, att en lämpligt avvägd reducering av densamma vore ägnad att kraftigt motverka tillkomsten av ekonomiskt svaga företag. Med hänsyn till, bland annat, den omständigheten att frågan om en sådan sänkning relativt nyligen varit föremål för statsmakternas prövning och därvid avvisats, hade de sakkunniga emellertid ansett sig icke böra ifrågasätta ändring i gällande bestämmelser i denna del.

Efter närmare undersökning av de särskilda bestämmelser och villkor i övrigt, som för närvarande gällde i fråga om statsunderstöd ur avdikningsanslaget och avdikningslånefonden, hade de sakkunniga funnit desamma väl avvägda. Någon ändring i dessa hänseenden syntes enligt de sakkunnigas mening sålunda icke vara av förhållandena påkallad.

De sakkunniga ha vidare till behandling upptagit vad 1932 års statsrevisorer ifrågasatt såsom en utväg att undanröja frestelsen att bringa jämväl ekonomiska mindre lönande företag till stånd, nämligen en ändring av gällande

bestämmelser angående statsbidrag till förrättningskostnader för torrläggningsföretag antingen sålunda, att dylikt bidrag endast efter särskild prövning finge utgå till förrättningskostnad, eller alternativt på det sättet, att statsbidrag till dylik kostnad skulle, där så med avseende å omständigheterna prövades skäligt, kunna lämnas jämväl utan att företaget komme till stånd.

De sakkunniga ha anfört, att de för sin del icke kunde biträda revisorer-
nas förslag, att utbetalande av bidrag till förrättningskostnaderna skulle
bliva beroende av en särskild prövning från fall till fall. Förutom det att en
sådan bestämmelse icke torde medföra åsyftad verkan att förhindra till-
komsten av de ekonomiskt mindre lönande företagen, kunde det befaras, att
den komme att på olika sätt drabba intressenterna i för övrigt likvärdiga
företag. Det syntes nämligen vara omöjligt att rättvist avväga grunderna för
den av revisorerna ifrågasatta särskilda prövningen.

Vad däremot beträffade revisorernas alternativt framställda förslag, att
statsbidrag till förrättningskostnaden för ett företag skulle, därest så prövades
skäligt, kunna lämnas jämväl utan att företaget komme till utförande, funne
de sakkunniga detta vara värt beaktande. De sakkunniga ha till vidare ut-
veckling av sin ståndpunkt därutinnan yttrat följande.

För ett dylikt medgivande talar särskilt den omständigheten, att det så-
som regel icke låter sig göra — åtminstone i fråga om företag av mera bety-
dande omfattning — att redan på ett tidigt stadium av utredningsarbetet
avgöra, huruvida företaget blir ekonomiskt genomförbart. Klarhet härut-
innan kan nämligen vinnas, först sedan fullständiga kostnads- och båtnads-
kalkyler föreligga. Giva dessa kalkyler till resultat, att förutsättningar för
erhållande av statsunderstöd icke finnas, kan gäldandet av förrättningskost-
naderna komma att för sakägarna innebära en betydande ekonomisk på-
frestning. Så blir även förhållandet i fråga om företag, vilka visserligen
formellt uppfylla villkoren för statsunderstöd, men likväl finnas på grund
av särskilda omständigheter icke böra understödjas med statsmedel. I nu
angivna fall kan det synas rimligt, att sakägare, på vilkas initiativ förrätt-
ningarna ingångsatts under förhoppning att till företagens utförande erhålla
statsunderstöd, beredas någon hjälp till förrättningskostnadernas gäldande.
Rätt till åtnjutande av denna förmån bör allenast tillkomma intressenter i
företag, varom syneförrättning handlagts enligt vattenlagen, under iaktta-
gande jämväl att understöd från statens sida icke må lämnas till gäldande av
kostnad för sådant utredningsarbete, som mot förrättningsmannens avstyr-
kande verkställts på begäran av vederbörande sakägare. Understöd, som
här avses, torde böra utgå i form av bidrag utan återbetalningsskyldighet
samt beviljas av Kungl. Maj:t.

I fråga om nu berörda förrättningar bör lantbruksstyrelsen, där så kan
finnas erforderligt, genom mera ingående undersökning av förhållandena
på platsen, än vad eljest såsom regel behöver ske, bilda sig en uppfattning
om företagens berättigande. För verkställande av dylik undersökning skulle
de till anställning å lantbruksstyrelsens kulturtekniska byrå föreslagna över-
inspektörerna stå till förfogande.

De sakkunniga ha emellertid vidare framhållit, att då det gällde att fast-
ställa storleken av nu ifrågasatt statsbidrag till förrättningskostnaderna det
borde påpekas att, för den händelse bidraget beviljades till nämnda kostna-

der i deras helhet, det torde kunna befaras, att en sådan anordning komme att framlocka mindre väl grundade ansökningar. Till förhindrande härav syntes bidraget böra begränsas till högst hälften av ifrågavarande kostnader, varigenom vederbörande sakägare själva finge vidkännas återstående delen av kostnaderna. Under denna förutsättning syntes statens utgifter för ändamålet icke bliva av någon mera betydande storlek. I varje fall torde statens uppföring härutinnan få anses komma att i väsentlig grad uppvägas av att större säkerhet ernåddes för att statsmedel icke komme att tagas i anspråk för utförandet av sådana torrlägningsföretag, som ur ekonomisk synpunkt syntes vara tvivelaktiga.

Med hänsyn till vad de sålunda anført ha de sakkunniga föreslagit, att statsbidrag till förrättningskostnad för torrlägningsföretag måtte i överensstämmelse med nu angivna riktlinjer kunna utgå även för det fall att företaget icke komme till utförande. *Herr Carlström* har härutinnan ansett, att i vissa fall statsbidrag borde kunna utgå till hela förrättningskostnaden.

I detta sammanhang torde jag lämpligen kunna till Kungl. Maj:ts prövning upptaga vad *torrlägningskommittén* i sin av mig tidigare berörda skrivelse den 24 februari 1939 anført och hemställt.

Inledningsvis har kommittén hänfört sig till avdikningssakkunnigas nyss refererade förslag i fråga om statsbidrag till förrättningskostnad och därom anført att detta förslag kunde sägas innebära ett visst avsteg från nu gällande princip, att vid prövning av frågan om tilldelande av statsbidrag till ett torrlägningsföretag kostnaden för planläggningen skulle behandlas gemensamt med och efter samma grunder som kostnaden för företagets utförande.

För kommittén syntes emellertid planläggandet av ett torrlägningsföretag och utförandet av detsamma till karaktären vara så olika, att det väl kunde ifrågasättas, huruvida icke särskilda bestämmelser borde uppställas för beräkning av statsbidrag till gäldande av utredningskostnaden. Härvid hade kommittén visserligen i första hand tagit sikte på möjligheten att åstadkomma ökat antal utredningar rörande sådana företag — nya såväl som äldre — vilka vid behov kunde tänkas komma till utförande såsom beredskapsarbeten, men härefter föreslagna grunder till särskilda bestämmelser syntes lämpligen kunna tillämpas jämväl beträffande andra företag. Kommittén har vidare anført.

Erfarenheten har givit vid handen, att när det gäller igångsättandet av den för ett påtänkt torrlägningsföretag alltid nödiga utredningen, intressenterna av lätt begripliga skäl ofta låta planen för företaget förfalla på grund av de med utredningen förenade kostnaderna, vilka för övrigt i många fall ställa sig ganska höga. Särskilt torde detta vara fallet, då anledning föreligger till antagande, att företaget kommer att bliva mindre lönande eller då företaget är så omfattande, att vederbörande överhuvud taget sakna möjlighet att överblicka de ekonomiska konsekvenserna av företaget. Enligt nuvarande bestämmelser skola intressenterna förskjuta hela utredningskostnaden, vilket kan vara alltför kännbart, om det skulle förflyta längre tid, innan företaget genomföres. Skulle företaget sedermera icke komma till utförande, få intressenterna själva vidkännas hela utredningskostnaden. På grund av dylika förhållanden har bland annat ofta inträffat, att vederbörande markäga-

re sökt torrlägga, så långt sig göra låtit, den del av ett vattensjukt område, som han själv disponerat, fastän det enda riktiga skulle hava varit att i ett sammanhang torrlägga ett större område till gagn för flera markägare och till relativt lägre kostnad. Vad nu sagts har kommittén funnit gälla särskilt för en del större myrar i övre Norrland.

Med hänsyn såväl till dessa svårigheter för intressenterna som ock till det allmänna intresset — icke minst ur beredskapssynpunkt — av att respektive bygds möjligheter bliva bättre kända och tillvaratagna, har kommittén funnit det statliga understödjandet av utredningsarbetet böra utsträckas längre än vad 1934 års sakkunniga tänkt sig, och kommittén ville i sådant hänseende framhålla, att varje utredning, som verkställdes på grund av förordnande om laga syneförrättning, borde kunna erhålla statsbidrag. Jämväl syntes det kommittén vara väl grundat, att högre bidrag lämnades till utredningskostnader än vad nu skedde. Kommittén hade förslagsvis tänkt sig, att statsbidrag skulle kunna utgå efter en med utredningskostnadernas stegring procentuellt stigande skala, så att exempelvis vid kostnader intill 500 kronor lämnades ett statsbidrag av 60 % och vid kostnader över 20,000 kronor ett bidrag av 90 %. I särskilda fall skulle dessutom på förslag av lantbruksstyrelsen eller annan myndighet bidrag till hela kostnaden kunna beviljas. Kommittén hade därvid haft sin uppmärksamhet riktad på sådana företag, vilka prövades lämpliga såsom beredskapsarbeten och där dessutom intressenterna på grund av svåra ekonomiska omständigheter syntes vara i särskilt stort behov av största möjliga bidrag till utredningskostnaden.

Vad åter angår själva förfarandet vid den ifrågasatta bidragstilldelningen har kommittén anført, att den ansåge bidragsfrågans prövning böra föregås av en av förrättningsmannen företagen förberedande undersökning dels rörande storleken av den för utredningen i dess helhet beräknade kostnaden samt dels om företagets beskaffenhet särskilt med hänsyn till frågan, huruvida de för erhållande av bidrag till företagets utförande stadgade förutsättningar syntes föreligga eller ej. Enligt kommitténs mening borde lantbruksstyrelsen erhålla befogenhet att bevilja bidrag, då nyssnämnda förutsättningar syntes vara förhanden. I annat fall skulle lantbruksstyrelsen ha att underställa bidragsfrågan Kungl. Maj:ts prövning, vilket jämväl torde vara riktigast, när fråga uppkommit därom, att bidrag skulle utgå till täckande av hela kostnaden. Kommittén ville i detta sammanhang framhålla, att den ansåge bidrag till nyssnämnda förberedande undersökning i varje fall böra utgå.

Kommittén har härefter, i vad angår de blivande bestämmelserna rörande villkoren för statsbidrag till utredningskostnaden, anført att man syntes ha att välja mellan att antingen beräkna viss del av statens avdikningsanslag till dylika bidrag eller ock att för ändamålet anvisa ett särskilt anslag, i vilket fall avdikningsanslaget endast skulle avse bidrag till torrläggningsföretagens utförande. För egen del ansåge kommittén det senare alternativet vara att föredraga, och kommittén ville i anslutning härtill erinra om att under sjätte huvudtiteln funnes uppfört ett särskilt anslag till bidrag till hamn-

och farledsundersökningar, vilket anslag vore ställt till väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förfogande.

I fråga om storleken av det enligt kommitténs förslag sålunda erforderliga anslaget har kommittén anfört följande.

Från statens lantbruksingenjörer har kommittén inhämtat ungefärliga uppgifter rörande de nuvarande årliga förrättningskostnaderna, och dessas totala belopp kunna anses, i avrundat tal, utgöra 600,000 kronor. Man torde överslagsvis kunna beräkna, att av detta belopp cirka 40 % eller närmare 250,000 kronor utgå i statsbidrag enligt nu gällande bestämmelser för bidrag (högst hälften). Enligt de av kommittén härefter föreslagna bestämmelserna skulle bidrag till ovannämnda förrättningskostnader kunna beräknas uppgå till cirka 70 % av samma kostnader eller alltså till avrundat 400,000 kronor.

Kommittén har emellertid med hänsyn till det enligt dess mening önskvärda i att, utöver de under nuvarande förhållanden i vanlig ordning uppgjorda arbetsplanerna, även ett större antal sådana snarast måtte kunna föreligga färdiga för att vid eventuell arbetslöshet omedelbart komma till användning för utförande av beredskapsarbeten, ansett, att årliga medelsbehovet för den bidragstilldelning, som av kommittén för detta ändamål förordades, under de närmast följande åren borde beräknas till ett belopp av ytterligare 200,000 kronor. Hela det av kommittén föreslagna anslaget skulle på detta sätt komma att uppgå till 600,000 kronor.

Kommittén har vidare anfört följande.

Om utredningen avser ett företag, som skulle tänkas kunna komma till stånd såsom beredskapsarbete, torde intet hinder föreligga för att utredningen fullföljas även om under densamma skulle framgå, att den relativa kostnaden skulle ställa sig hög. För vanliga arbetsplaner åter, där företagets genomförande icke kan beräknas komma till stånd genom beredskapsarbete, bör tydligtvis utredningsarbetet avbrytas, om det skulle visa sig, att företaget icke kan bli lönsamt och intressenterna icke önska, att utredningen på deras bekostnad slutföres. Utredningen bör emellertid i båda fallen bedrivas på sådant sätt, att företagets ekonomiska värde må kunna bedömas så snart som möjligt. Om förrättningsmannen finner, att avbrott i förrättningen bör ske, skall han därom snarast meddela lantbruksstyrelsen och avvakta dess beslut i saken.

Sammanfattningsvis har kommittén framlagt följande förslag till grunder för beviljande av statsbidrag till utredningskostnaden.

a) Till kostnaden för utredning av sådana torrlägningsföretag, som omförmälas i 1 § gällande kungörelse angående villkoren för statsbidrag från statens avdikningsanslag, kan beviljas bidrag från för ändamålet särskilt anvisat anslag (eventuellt statens avdikningsanslag).

Vad nu sagts äger jämväl tillämpning beträffande sådana med statsbidrag utförda torrlägningsföretag, som för vinnande av erforderlig dräneringseffekt synas vara i behov av att vissa kompletteringsarbeten komma till stånd.

b) Förrättningsmannen skall, innan sådant bidrag beviljas, hava verkställt förberedande undersökning rörande storleken av den för utredningen i dess helhet beräknade kostnaden ävensom angående det ifrågasatta före-

tagets beskaffenhet med särskild hänsyn till frågan, huruvida förutsättningar för erhållande av statsbidrag till företagets utförande kunna anses föreligga.

c) Ansökan om statsbidrag till utredningen skall, åtföljd av redogörelse för den under b) omförmälda undersökningen, insändas till lantbruksstyrelsen.

Därest den verkställda undersökningen giver vid handen, att förutsättningar för erhållande av statsbidrag till företagets utförande ej föreligga, skall ansökningsen och redogörelsen för undersökningen av lantbruksstyrelsen med eget utlåtande överlämnas till Kungl. Maj:t för prövning. Enahanda skall gälla jämväl för det fall, att av lantbruksstyrelsen eller annan myndighet väckes fråga om statsbidrag till täckande av hela utredningskostnaden.

I övriga fall tillkommer det lantbruksstyrelsen att avgöra frågan om beviljande av statsbidrag till utredningen.

d) Statsbidrag kan beviljas till lägst 60 och högst 90 % av kostnaden för undersökning och syneförrättning jämte erforderliga kartor och handlingar, allt i enlighet med följande tabell:

Förrättningskostnad i kronor	S t a t s b i d r a g			
intill 500	60 %			
500— 1,000	60 % + 1 % för varje fulla	100 kronor	över	500 kronor
1,000— 2,000	65 % + 1 %	200	»	1,000 »
2,000— 3,500	70 % + 1 %	300	»	2,000 »
3,500— 7,000	75 % + 1 %	700	»	3,500 »
7,000—12,000	80 % + 1 %	1,000	»	7,000 »
12,000—20,000	85 % + 1 %	1,600	»	12,000 »
över 20,000	90 %			

På förslag av lantbruksstyrelsen eller annan myndighet kan i vissa fall, då fråga är om beredskapsarbeten, statsbidrag utgå till täckande av hela utredningskostnaden.

e) Beviljat statsbidrag utbetalas från lantbruksstyrelsen till vederbörande bidragstagare eller dennes befullmäktigade ombud.

Statsbidraget får efter lantbruksstyrelsens bestämmande lyftas i den mån undersökningens eller förrättningens fortgång styrkes genom till styrelsen ingivna bevis eller intyg; dock skall någon del av statsbidraget inestå, intill dess förrättningen vunnit laga kraft eller eljest företagets planläggning kan anses avslutad.

Efter varje utbetalning får hela det lyftade beloppet icke överstiga förut under d) angivna del av den vid samma tid styrkta kostnaden.

f) Därest vederbörande förrättningsman finner, att syneförrättningen på grund av därunder yppade omständigheter icke bör slutföras, skall han där-om snarast meddela lantbruksstyrelsen, som har att avgöra, huruvida förrättningen må med bidrag av statsmedel slutföras.

Vissa spörsmål rörande förhållandet mellan täckdikningsverksamheten och den övriga avdikningsverksamheten.

Såsom jag inledningsvis erinrat har majoriteten av de sakkunniga förordat ett bibehållande av den nuvarande uppdelningen av verksamheten på lantbruksstyrelsen och hushållningssällskapen. Av de av de sakkunniga därvid behandlade särskilda spörsmålen torde här få till Kungl. Maj:ts skärskådande upptagas två.

De sakkunniga ha erinrat om att i en vid 1936 års riksdag inom andra kam-maren väckt motion (nr 373) *herr Andersson i Grimbo* — under påpekande, att täckdikningar under nuvarande förhållanden mången gång icke komme till utförande därför att nöjaktigt avlopp saknades, vilket i sin tur icke sällan hade sin grund däri, att vederbörande funne kostnaderna för avloppets utförande alltför dryga — hemställde, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t göra framställning om sådan ändring av villkoren för bidrag från statens avdikningsanslag samt lån från statens avdikningslånefond, att jordbrukskonsulent måtte godkännas som förrättningsman för uppgörande av förslag till utförande av smärre avdikningsföretag, för vilka bidrag eller lån söktes. I ut-låtande (nr 63) över sagda motion hemställde *jordbruksutskottet* — under hänvisning till att avdikningssakkunniga hade för avsikt att i sitt betänkan-de framlägga vissa förslag för tillgodoseende av kravet på enklare handlägg-ning av dikningsföretag av mindre omfattning — att motionen icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd. Detta blev även riksdagens beslut.

De sakkunniga ha yttrat, att det förslag, som framställts i nämnda mo-tion, åsyftade anordnandet av ett enklare och billigare förrättningsförfarande i fråga om smärre avlopp och därvid närmast sådana, som stode i direkt samband med täckdikning. Frågan härom hade anknytning till spörsmålet om förenklingar i handläggningen av de mindre avloppen överhuvud taget. De sakkunniga ville erinra om det förslag de framlagt till ett sådant enklare förrättningsförfarande. Enligt detta förslag skulle, bland annat, förrättning rörande mindre avdikningsföretag kunna av lantbruksingenjör handläggas utan samband med syn enligt vattenlagen, och bidrag ur avdikningsanslaget det oaktat kunna utgå till företaget. Därest förrättning angående diknings-företag av nu nämnd art handlagts av annan än lantbruksingenjör, exempel-vis av hos hushållnings-sällskap anställd tjänsteman, skulle däremot enligt nämnda förslag företaget icke kunna erhålla understöd ur ifrågavarande statsmedel. De sakkunniga ville å andra sidan framhålla, att enligt gällande bestämmelser för lån och bidrag till täckdikningar redan nu möjlighet före-funnes att i kostnaden för täckdikning, vartill understöd utginge, i mindre omfattning, inräkna kostnad för upprepning och fördjupning av öppet av-lopp. Härom gällde följande.

Enligt av lantbruksstyrelsen i detta avseende tillämpad praxis får vid beräkningen av lån eller bidrag till dylikt arbete såsom regel hänsyn tagas till så stor kostnad för det öppna avloppet, som motsvarar högst 20 procent

av kostnaden för täckdikningsföretaget i övrigt. Denna begränsning av understödet har dock medfört att, där kostnaden för avloppet uppgått till större belopp, jordägaren antingen varit nödsakad att låta förslag därtill uppgöras av lantbruksingenjör vid syneförrättning enligt vattenlagen för att erhålla möjlighet till understöd ur avdikningsanslaget eller avdikningslånefonden eller ock måst på egen bekostnad låta utföra arbetet, för den händelse han icke låtit frågan om täckdikningen helt förfalla.

De sakkunniga ha som sin uppfattning uttalat, att ett tillgodoseende av önskemålet om beredande av möjlighet för ifrågavarande dikningsföretag att under enkla former bliva delaktiga av statsunderstöd skulle vara av särskilt stor betydelse för täckdikningsverksamhetens fortsatta utveckling. Enligt vad de sakkunniga inhämtat torde det visserligen hittills endast mera sällan hava förekommit, att i kostnaden för med understöd av statsmedel utförda täckdikningsföretag medräknats jämväl utgifterna för till täckdikningen hörande avlopp. Det kunde emellertid förutses, att för den händelse understöd till avlopp, varom här vore fråga, kunde erhållas enligt samma grunder, som gällde för torrlägningsföretag i övrigt, denna understödsverksamhet komme att bliva av relativt betydande omfattning.

Ett bifall till det i motionen framförda förslaget skulle emellertid jämväl innebära, att, då till ifrågavarande företag skulle beviljas understöd ur avdikningsanslaget och avdikningslånefonden, understödsärendena således skulle komma att prövas av lantbruksstyrelsen. De sakkunniga funne en sådan anordning ur organisatorisk synpunkt icke tillrättlig. Det finge nämligen anses mindre lämpligt, att lantbruksstyrelsen skulle hava att granska förslag uppgjorda av förrättningsmän anställda hos enskild förvaltning, och över vilka styrelsen icke ägde någon bestämmanderätt. Därest styrelsen funne anledning till erinran mot dylikt förslag, skulle det åligga styrelsen att i ärendet kommunicera med vederbörande hushållningssällskap, som i sin tur finge inhämta yttrande från förrättningsmannen. Härigenom komme givetvis att förorsakas viss tidsförlust och omgång vid ärendets handläggning. Genom en dylik anordning skulle därjämte nödvändiggöras upprättande av ytterligare ett exemplar av förrättningsakterna rörande företagen, utöver vad för närvarande vore erforderligt. Då lantbruksstyrelsen skulle ha att med understödstagaren upprätta kontrakt rörande företagen, syntes det nämligen ofrånkomligt, att hos styrelsen måste förvaras ett exemplar av förrättningsakterna. Därutöver torde det med hänsyn till det samband, vari avloppet står till själva täckdikningsarbetet, icke kunna undgås, att ett exemplar av samma akter jämväl måste förvaras hos det hushållningssällskap, som hade hand om täckdikningsärendet. En lösning av hithörande spörsmål, på sätt motionären föreslagit, skulle för övrigt bliva förknippad med åtskilliga olägenheter i fråga om arbetsuppgifternas uppdelning på lantbruksingenjörerna och jordbrukskonsulenterna m. m. På grund av vad sålunda anförts funne sig de sakkunniga icke kunna biträda det av motionären framförda ändringsförslaget.

De sakkunniga ha framhållit önskvärdheten av ett ur olika synpunkter ordnat samarbete mellan förrättningsmännen inom å ena sidan täckdikningsverksamheten samt å den andra vattenavledningsverksamheten. För att i någon mån underlätta tillkomsten av sådant samarbete ha de sakkunniga funnit det lämpligt, att viss ändring genomfördes i gällande bestämmelser angående sammansättningen av hushållningssällskapens täckdikningsärenden.

Enligt sagda bestämmelser skola dessa nämnder utses av vederbörande sällskap eller dess förvaltningsutskott samt bestå av 3 till 5 personer, av vilka minst en skall vara inom sällskapets område bosatt lantbruksingenjör eller hava sådan sakkunskap på området, som stadgas för att kunna utses till ledare av täckdikningsverksamheten. Dessa bestämmelser ha, enligt vad de sakkunniga inhämtat, tillämpats så, att för närvarande hos ungefär halva antalet hushållningssällskap vederbörande lantbruksingenjör utsetts till ledamot av täckdikningsnämnden, under det att hos övriga sällskap så icke blivit förhållandet.

De sakkunniga ha funnit det påtagligt att, med hänsyn till det nära samband som rådde mellan de olika grenarna av torrlägningsverksamheten, det vore till fördel, därest större möjlighet bereddes vederbörande lantbruksingenjör att deltaga i täckdikningsnämndens arbete. Därigenom skulle lantbruksingenjören erhålla kännedom om de inom hans tjänstgöringsområde ifrågasatta täckdikningsföretagen och sålunda bliva i stånd att i de särskilda fallen bedöma, i vad mån hänsyn till sådant företag eventuellt borde tagas vid uppgörandet av lantbruksingenjörens egna torrlägningsförslag, ävensom att överhuvud taget följa täckdikningsverksamheten inom hans tjänstgöringsområde på ett mera ingående sätt än vad hittills kunnat ske. Lantbruksingenjören borde därför äga rätt att, även för det fall att han icke vore föredragande, närvara vid täckdikningsnämndens sammanträden och deltaga i dess överläggningar. Med hänsyn till betydelsen av att en bättre ordning skulle kunna tillskapas i nu angivna avseenden, ansåge de sakkunniga, att i instruktionen för lantbruksingenjörerna borde åläggas dem såsom tjänsteuppgift att på här nämnt sätt följa täckdikningsverksamheten inom deras tjänstgöringsområden. Dylikt åläggande borde dock icke innebära, att lantbruksingenjör skulle vara ledamot av täckdikningsnämnd eller äga rösträtt i ärende, som kommit under nämndens handläggning. Det kunde nämligen icke anses lämpligt, att lantbruksingenjören, genom att han tillerkändes rösträtt, skulle kunna inverka på utgången av ärende, varmed han eventuellt haft att i sin tjänst taga befattning. Jämväl i övrigt syntes det vara till fördel, att lantbruksingenjören i förhållande till täckdikningsnämnden komme att intaga en mera fristående ställning, än vad fallet bleve, därest han vore ledamot av nämnden.

De sakkunniga ha vidare yttrat, att vad de nu framhållit ägde i full utsträckning giltighet även i vad beträffade de hos hushållningssällskapen för täckdikningsverksamheten anställda förrättningsmännen. Ledamotskap i täckdikningsnämnd borde således icke heller för sistnämnda befattningshavare vara förenat med deras verksamhet i hushållningssällskapens tjänst.

Det syntes böra ankomma på lantbruksstyrelsen att avgiva förslag till de författningsändringar, som kunde föranledas av det nu sagda.

I detta sammanhang ha de sakkunniga även framhållit önskvärdheten av, att hushållningssällskapens förrättningsmän i förekommande fall bereddes tillfälle att taga kännedom om lantbruksingenjörernas förrättningar.

Yttranden.

Vad de sakkunniga anfört i fråga om eventuella åtgärder för *s n a b b a r e h a n d l ä g g n i n g* å lantbruksingenjörskdistrikten av torrläggningsärendena har givit *lantbruksstyrelsen* anledning till det uttalandet, att styrelsen i princip delade den uppfattning som de sakkunniga därutinnan tillkännagivit. Styrelsen ville endast framhålla, att ett medel att underlätta arbetet på lantbruksingenjörsexpeditionerna även syntes — åtminstone i vissa fall — vara att öka arbetsbiträdenas antal. Styrelsen ansåge sig i detta sammanhang icke böra underlåta att framhålla, att frågan om anställande av ytterligare arbetskrafter inom lantbruksingenjörorganisationen kunde bli aktuell inom en nära framtid. Såsom styrelsen på tal om omläggningen av avlöningssystemet yttrat, måste övergången till detta medföra någon reduktion av arbetstiden för såväl förrättningsmännen själva som deras biträden, varigenom åter jämväl arbetsprestationen kunde förväntas bli något minskad. Som en följd härav skulle givetvis inträda behov av ökad arbetskraft.

Vidkommande härefter de av de sakkunniga framlagda förslagen till åtgärder i syfte att ernå *s n a b b a r e h a n d l ä g g n i n g* hos myndigheterna av torrläggningsärendena har förslaget, att lantbruksstyrelsen skulle förklaras behörig att — utom i angivna undantagsfall — bevilja understöd åt avdikningsföretag icke föranlett någon erinran från *statskontorets* sida.

Lantbruksstyrelsen åter anför, att rent principiellt sett betänkligheter givetvis kunde anföras mot att prövningen och beviljandet av understöd utav den storleksordning, varom här vore fallet, skulle avgöras av underordnad myndighet i stället för av Kungl. Maj:t. En omständighet, som jämväl talade mot en sådan ändring av den gällande ordningen, vore att därest beslut, såsom här föreslagits, skulle fattas av underordnad myndighet i frågor av stor ekonomisk betydelse för den enskilde, besvär över dessa beslut kunde komma att i relativt stor utsträckning anföras hos Kungl. Maj:t. Med hänsyn till den tidsvinst, som borde kunna inträda vid understödsärendenas handläggning genom den föreslagna överflyttningen av beslutanderätten på lantbruksstyrelsen, ville dock styrelsen icke motsätta sig ett genomförande av förslaget. Det syntes emellertid styrelsen angeläget, att i fall, då styrelsen funne det tvivelaktigt, huruvida bidrag eller lån finge utgå till visst företag, möjlighet hölles öppen för styrelsen att underställa frågan Kungl. Maj:ts prövning och att sålunda det slutliga avgörandet i dylikt ärende allt fortfarande förbehölls Kungl. Maj:t. Här avsåges dock givetvis endast rena undantagsfall. I likhet med de sakkunniga ansåge jämväl lantbruksstyrelsen, att såsom en

konsekvens av den föreslagna överflyttningen av rätten att besluta i ärende angående understöd till torrlägningsföretag borde följa, att i förekommande fall beslut om inställande av understödens utbetalning borde ankomma på styrelsen. Härvid kunde dock förekomma fall, då starka billighetsskäl talade mot en indragning av statsunderstöd samtidigt som mera relevanta sakskäl talade för en indragning därav. I dylika fall borde lantbruksstyrelsen, som icke kunde anses äga tillämpa billighetssynpunkter i samma utsträckning som Kungl. Maj:t, vara oförhindrad att underställa ärendet Kungl. Maj:ts prövning.

Rörande de sakkunnigas förslag till ändrade bestämmelser för utbetalningen av statslån till torrlägningsföretag ha bland myndigheterna yppats olika meningar.

Sålunda anför *statskontoret* att i vad anginge avdikningslånen, förslaget innebure, att allenast själva utanordnandet av de särskilda lånebeloppen skulle överflyttas till lantbruksstyrelsen. Förvaltningen av avdikningslånefonden skulle däremot bibehållas hos statskontoret, som skulle hava att, efter det lantbruksstyrelsen rapporterat verkställda utbetalningar å de särskilda lånen, vidtaga däremot svarande bokföringsåtgärder. Likaledes skulle statskontoret alltfört ombesörja såväl prövningen av skuldförbindelser och säkerheter för lånen som erforderliga bevaknings- och indrivningsåtgärder. Den föreslagna reformen komme icke att medföra någon nämnvärd lättnad i statskontorets arbetsbörda, under det att för lantbruksstyrelsen viss arbetsökning skulle komma att uppstå, ett förhållande, som i sin ordning torde medföra krav på viss förstärkning av styrelsens arbetskrafter. De sakkunniga syntes ock hava haft fullt klart för sig, att det av dem förordade ändrade förfarings sättet i fråga om de första utbetalningarna å beviljade lån icke skulle åstadkomma någon nämnvärd tidsvinst. Statskontoret ville för sin del härutöver framhålla, att, såvitt ämbetsverket kunde finna, den föreslagna reformen med avseende å den första utbetalningen — som, enligt vad erfarenheten visat, avsåge den ojämförligt största delen av lånebeloppet och den del av lånebeloppet, vilken intressenten vore i mest behov av att skyndsamt erhålla — snarare komme att innebära en omgång och sålunda medföra en effekt, helt motsatt den avsedda. Vad anginge senare utbetalningar, syntes hinder icke möta för statskontoret att tillhandahålla intressenten lånebeloppet senast å tredje dagen efter det lantbruksstyrelsens medgivande till beloppets lyftande inkommit till statskontoret. Med anledning av vad de sakkunniga an fört därom, att intressent, som åtnjöte både bidrag och lån skulle för utbekommande av sina statsunderstöd nödgas vända sig till två olika myndigheter, ville statskontoret erinra om att enligt nu gällande ordning intressentens till statskontoret ställda rekvisition av lånebelopp insändes till lantbruksstyrelsen och därifrån översändes till statskontoret samtidigt med lantbruksstyrelsens medgivande till lånebeloppets utbetalande. Intressenten hade således icke något extra besvär med rekvisition av lånebelopp hos statskontoret. På grund av vad sålunda anförts kunde statskontoret icke finna, att några

bärande skäl förelåge för ett överflyttande till lantbruksstyrelsen av bestyret med avdikningslånens utbetalning.

Från detta statskontorets utlåtande voro emellertid två ledamöter av avvikande mening och funno det ur såväl organisatorisk synpunkt som med hänsyn till behovet av arbetskrafter för utförande av de med avdikningsverksamheten förenade göromålen sakna betydelse huruvida expedieringen av lånebeloppen verkställdes av statskontoret eller lantbruksstyrelsen. Nämda ledamöter sade sig således ej heller kunna dela de sakkunnigas uppfattning, att ökning av personalen hos lantbruksstyrelsen skulle bliva erforderlig för bestyret med lånens utbetalning. Det borde uppmärksammas att genom det föreslagna förfarandet vissa, ehuru obetydliga, lättnader torde uppkomma för båda ämbetsverken med avseende å den skriftväxling mellan verken och den dispositionsbokföring, som för närvarande förekomme. Vid sådant förhållande ansåge nämnda ledamöter, att statskontoret icke bort ha haft anledning att motsätta sig den anordning, som de sakkunniga tänkt sig få till stånd för vinnande av önskemålet att intressenterna skulle utfå både statsbidrag och lån hos samma myndighet.

Mot de sakkunnigas förslag att den beslutanderätt i fråga om inställande av understödens utbetalning m. m., som för närvarande tillkomme Kungl. Maj:t, skulle överflyttas på lantbruksstyrelsen har statskontoret icke haft något att erinra.

Riksräkenskapsverket anför att det enligt dess uppfattning icke kunde anses lämpligt att på av de sakkunniga angivet sätt fördela utbetalning och återbetalning av avdikningslån på tvenne myndigheter, vilka båda vore huvudförvaltningar. Med den ställning i redovisningshänseende, som lantbruksstyrelsen numera erhållit, samt den utvidgning av styrelsens kamerala organisation, som i samband därmed vidtagits, syntes några svårigheter icke möta att till lantbruksstyrelsen jämväl överflytta bestyret med återbetalningen och redovisningen av utbetalda lån. En dylik överflyttning utgjorde icke hinder för att statens avdikningslånefond även framdeles av statskontoret redovisades till rikshuvudboken. Riksräkenskapsverket ville därvid erinra, att ett liknande system förekomme i avseende å vissa andra av statskontoret förvaltade fonder. Vad däremot anginge prövning, godkännande och övervakning av säkerhetsförbindelse för låns återbetalande, syntes dessa uppgifter allt fortfarande böra handhavas av statskontoret.

Enligt *lantbruksstyrelsens* förmenande kunde så långt ifrån en tidsvinst vara att påräkna med det föreslagna förfarandet för låneutbetalningen, att man tvärtom måste förutsätta en icke oväsentlig tidsförlust för den första utbetalningen å beviljade lån. Här tillkomme nämligen ett extra moment i utbetalningsförfarandet, nämligen uppsättandet av en skrivelse i statskontoret och expedition av denna till styrelsen angående statskontorets godkännande av skuldförbindelse och säkerhet, och denna procedur toge givetvis sin tid. Däremot skulle onekligen någon tidsvinst inträda för senare utbetalningar å respektive lån. Lantbruksstyrelsen ansåge, att de sakkunniga överskattat betydelsen för torrlägningsföretagens intressenter av låneutbe-

talningarnas överflyttande på styrelsen, särskilt som i ett avsevärt antal fall antingen hela lånebeloppet utbetalades på en gång eller beviljat lån uppdelades på endast två utbetalningar. Det funnes även anledning antaga, att intressenterna i ett torrlägningsföretag satte större värde på att få en första utbetalning å beviljat lån verkställd utan extra dröjsmål än att någon tidsvinst inträdde vid en andra eller eventuellt tredje utbetalning.

Lantbruksstyrelsen erinrar vidare om att även enligt de sakkunnigas förslag statskontoret fortfarande skulle handhava förvaltningen av statens avdikningslånefond och härvid pröva och godkänna vederbörande skuldförbindelser och säkerheter, bevaka att fastställda räntor och amorteringar inflöte m. m. Enligt styrelsens uppfattning syntes det vara mest naturligt, att statskontoret, som sålunda handhade själva förvaltningen av avdikningslånefonden, jämväl i fortsättningen såsom hittills finge ombestyras förekommande utbetalningar av lånemedel. Endast för såvitt särskilt bärande skäl anförts för ett frångående av denna ordning borde så ske. Några dylika skäl hade icke enligt styrelsens förmenande anförts av de sakkunniga. Anmärkas borde slutligen, att statskontoret ombesörjde utbetalningen av alla andra statslån, som berörde styrelsens förvaltningsområde och härutinnan hade någon ändring, såvitt styrelsen vore bekant, överhuvud icke blivit ifrågasatt. På grund av vad nu anförts ville styrelsen bestämt avstyrka de sakkunnigas förslag att överflytta bestyret med utbetalning av beviljade avdikningslån å styrelsen.

Lantbruksstyrelsen anför ytterligare i denna del, att i samband med nu förevarande frågor de sakkunniga jämväl hade uttalat sig för att statskontoret, även för den händelse att utbetalningar av bidrag och lån överflyttades på styrelsen, i allt fall skulle ha att i förekommande fall återfordra utbetalade bidrag och lån. Då emellertid styrelsen hade att verkställa utbetalningar å och redovisa statens avdikningsanslag, syntes nyssnämnda uppgift att återfordra utbetalade medel, såvitt anginge bidrag ur detta anslag, måhända lämpligast böra ankomma på styrelsen. Bestyret med att återfordra utbetalade lån borde däremot tillkomma statskontoret såsom låneförvaltande myndighet.

Slutligen erinrar lantbruksstyrelsen om att de sakkunniga vidare uttalat en förmodan, att en viss ytterligare utökning av styrelsens personal skulle bli erforderlig, därest bestyret med utbetalning av jämväl avdikningslånen skulle överflyttas till styrelsen. Styrelsen hade väl i det föregående avstyrkt en dylik ändring i fråga om utbetalningen av avdikningslån, men ville i allt fall för fullständighetens skull anföra, att någon utökning av arbetskrafterna i styrelsen knappast syntes nödig av denna anledning.

Vad de sakkunniga under rubriken tillgodoseende av ekonomiska synpunkter vid torrlägningsföretagens understödjande med statsmedel föreslagit har av de hörda myndigheterna och sammanslutningarna så gott som undantagslöst tillstyrkts eller lämnats utan erinran. I vissa detaljfrågor ha dock skiftande meningar gjort sig gällande.

Vissa av utlåtandena innehålla jämväl uttalanden av mera allmän innebörd. Sålunda framhåller *lantbrukshögskolans lärarråd* — vars yttrande *högskolans styrelse* åberopar såsom eget utlåtande — att det för förebyggande av förlustbringande torrlägningsföretag icke blott vore av vikt, att en skärpt kontroll genomfördes, utan att det också vore av största betydelse, att riktiga och ekonomiskt försvarliga principer följdes vid beräklandet av den antagliga båtnaden vid dylika företag. Båtnadsberäkningarnas många viktiga och komplicerade spörsmål vore hitintills allt för litet bearbetade och utredda. Vid utförandet av dessa beräkningar i praxis torde förrättningsmännen ofta utgå från mycket skiftande och i många fall kanske även direkt felaktiga förutsättningar. Förluster på dåligt planlagda torrlägningsföretag uppkomme helt visst icke endast genom felaktiga uppskattningar av kostnaderna för företagen utan antagligen ännu oftare genom en oriktig och orimligt hög förhandsuppskattning av båtnaden. Det syntes därför i hög grad påkallat, att anslag beviljades till erforderliga undersökningar på området samt att särskilda sakkunniga utsåges för en grundlig och förutsättningslös utredning av ifrågavarande värderingsspörsmål. Lärarrådet ville även framhålla önskvärdheten av, att förrättningsmännen måtte erhålla sådana direktiv, att de i alla osäkra fall beträffande odlingsmarks värde ur jordbrukssynpunkt hade direkt skyldighet och ej blott rättighet att tillkalla särskild sakkunnig på marklärans område. Lantbruksingenjörerna torde nämligen icke kunna bibringas en så grundlig utbildning i marklära, att de även i svårbedömliga fall besatte nödig sakkunskap. Härför erfordrades nämligen synnerligen djupgående och omfattande specialstudier i ämnet.

Länsstyrelsen i Jönköpings län anför att även andra omständigheter än förrättningsmännens ekonomiska intresse att få till stånd större torrlägningsföretag medverkade till uppkomsten av för staten och den enskilde förlustbringande företag. I detta avseende ville länsstyrelsen framhålla den lätthet, varmed ett visst regleringsföretag kunde beslutas och genomföras. Enligt gällande bestämmelser om den genom ett företag uppkomna båtnaden kunde sålunda en enda person genomdriva ett olämpligt företag, ett förhållande som givetvis vore ägnat att bidra till uppkomsten av ekonomiskt ofördelaktiga företag. En omläggning av gällande bestämmelser om förrättningsmännens avlönande kunde måhända i någon mån minska uppkomsten av dylika företag, främst i så fall genom en minskad verksamhet i allmänhet. Huruvida en sådan utveckling kunde anses lämplig och eftersträfvansvärd vore dock tveksamt. I vad torrlägningsföretagen vore avsedda att förbättra dåligt utdikad jord torde genomförande av ett företag merendels få anses önskvärt, vadan någon anledning att hämma en naturlig utveckling av dessa slags företag icke föreläge. Gällde det åter att utvinna ny odlingsjord syntes — i betraktande av att odlingsarealen numera nått en sådan utveckling, att vissa svårigheter att vinna avsättning för avkastningen föreläge — en viss försiktighet och återhållsamhet med avseende å sådana företag ej vara ur vägen. Särskilt framträdde önskvärdheten härav, då man beaktade, huru gällande bestämmelser om förmånsrätt i fast

egendom, som besvärades av statslån för torrlägningsföretag, verkade. Dessa bestämmelser vore nämligen, enligt vad erfarenheten vid flera tillfällen givit vid handen, sådana, att en dylik fastighets värde såsom kreditobjekt rätt väsentligt nedsattes, i all synnerhet om man av företaget ej kunde påräkna direkt båtnad. En noggrann förundersökning rörande bärigheten utav ett tillärnat torrlägningsföretag syntes därför vara erforderlig och angelägenheten härav måste starkt understrykas, varjämte länsstyrelsen i detta sammanhang ansåge lämpligt framhålla önskvärdheten av något skärpta bestämmelser i fråga om rätten för delägare i ett dylikt företag att få ett sådant till stånd. Den erfarenhet länsstyrelsen vunnit av vissa förrättningar utav hithörande art gäve länsstyrelsen anledning i detta sammanhang vidare ifrågasätta, huruvida med den förtrogenhet om förhållandena inom länet såväl ekonomiskt som eljest en länsstyrelse besutte, det ej skulle vara lämpligt att ur allmän synpunkt inhämta länsstyrelses yttrande över ett uppkommet förslag till större torrlägningsföretag, i den mån statsbidrag eller statslån söktes till detta.

Förvaltningsutskottet i Västerbottens län, i vars yttrande *länsstyrelsen* instämt, anför, att utskottet funne anledning påtala den bristande hänsyn, som vid sjösänkningar och eljest toges till naturskydds- m. fl. intressen. Även den betydelse för t. ex. brandskydd, badmöjligheter och fiske, som en sjö eller ett vattensystem hade för en bygd, lämnades utan avseende vid planläggning av många företag. Inom länet syntes sänkningen av Burträsket kunna åberopas som ett varnande exempel på vad en olämplig sjöreglering kunde leda till genom bortseende från nog så viktiga intressen ur allmän synpunkt. En prövning av dylika allmänna synpunkter måste för framtiden påfordras. Denna borde verkställas av ortsmyndighet med tillräcklig kännedom om förhållandena. Det borde närmast anses ankomma på länsstyrelserna att pröva dessa spörsmål, varför förvaltningsutskottet ville föreslå införande av en sådan bestämmelse. Många nu omdiskuterade olyckliga sjösänkingsföretag hade kanske icke varit utförda, om även andra berättigade synpunkter kunnat göras till föremål för närmare prövning innan planläggningen avslutats.

De sakkunnigas förslag om utökande av lantbruksstyrelsens möjligheter till kontroll av torrlägningsverksamheten genom inrättande av två överinspektörstjänster har av länsstyrelserna och förvaltningsutskotten ävensom personalorganisationerna hälsats med tillfredsställelse. I yttrandet av *förvaltningsutskottet i Västmanlands län* yppas emellertid någon tvekan, huruvida de föreslagna befattningshavarna skulle medhinna att verkställa en grundligare granskning av de ifrågasatta vattenavledningsföretagen även om denna inskränktes till de fall, då den ekonomiska bärigheten från början syntes oviss. *Föreningen Statens lantbruksingenjörer* åter anför följande.

Till åstadkommande av en förbättring av den nuvarande föga ändamålsenliga organisationen, kunna och böra dock enligt föreningens förmenande en del åtgärder utöver vad av de sakkunnigas majoritet föreslagits redan nu vidtagas i avvaktan på en eventuell blivande mera fullständig reglering av

förhållandena. Först och främst böra då instruktionerna för såväl statens lantbruksingenjörer som ledarna för hushållningssällskapens täckdikningsverksamhet innefatta skyldighet till inbördes dryftande i stora drag av alla gemensamma tekniska, agronomiska och ekonomiska problem, så att enhetliga grunder beträffande exempelvis beräknade vattenmängder, täckdikningsdjup, sugdikesavstånd, formler och koefficienter för vattenhastighetsberäkningar m. m. komma att i fortsättningen tillämpas åtminstone av samtliga förrättningsmän inom samma distrikt. Vidare bör i speciella fall, där en lantbruksingenjör känner sig tveksam i en agronomisk fråga, eller en täckdikningskonsulent i en teknisk fråga, vederbörande ges möjlighet och även skyldighet att härutinnan inhämta konsulentens respektive lantbruksingenjörens råd. Ifrågavarande förrättningsmän böra ej heller utan föregående överenskommelse eller uttryckligt åläggande från överordnad myndighet ingripa i varandras förrättningar eller kritisera dessa inför intressenter eller allmänhet. Uppkommer tvistefråga eller olika åsikter i tjänsteangelägenhet mellan lantbruksingenjör och täckdikningskonsulent, bör saken hänskjutas till endera överinspektören för avgörande, och det borde enligt föreningens förmenande bli en av dessa överinspektörers viktigaste uppgifter att övervaka och befrämja samarbetet i fråga.

Föreningen framhåller vidare den nära samhörigheten mellan vattenavlednings- och täckdikningsverksamheten och bådas karaktär av kombinerade tekniska och agronomiska problem. I konsekvens härmed ansåge föreningen emellertid den föreslagna uppdelningen av arbetsuppgifterna över inspektörerna emellan mindre lycklig. Bägge borde sålunda enligt föreningens förmenande befatta sig med såväl vattenavlednings- som täckdikningsverksamhet, och framför allt borde båda befatta sig med såväl lantbruksingenjörernas som täckdikningskonsulenternas verksamhet, varvid dock den ingenjörsutbildade huvudsakligen skulle ägna sig åt de tekniska frågorna och den andre huvudsakligen åt de agronomiska. Beträffande kompetensfordringarna för den sistnämnde syntes huvudvikten böra läggas på jordbrukslära och jordbruksekonomi samt deras praktiska tillämpning och icke huvudsakligen på täckdikningsverksamheten. Med hänsyn till att den agronomiska delen av torrlägningsproblemen fortfarande befunne sig i ett synnerligen outrett läge och att försök påginge eller planerades, skulle det vara mycket förmånligt, om denne överinspektör jämväl vore väl insatt i försöksteknik.

Av de hörda myndigheterna anför *statskontoret*, att ämbetsverket på av de sakkunniga anförda skäl ansett sig icke böra motsätta sig att för skärpning av kontrollen över lantbruksingenjörernas verksamhet lantbruksstyrelsens arbetskrafter på angivet sätt förstärktes. Ämbetsverket ville emellertid — särskilt med hänsyn därtill att hushållningssällskapen i förhållande till staten ansvarade för av dem förmedlade täckdikningslån och statsbidrag till täckdikning samt sålunda själva hade intresse av att kontrollera täckdikningsverksamheten — ifrågasätta, huruvida det kunde vara erforderligt att, innan ännu någon erfarenhet vunnits om den föreslagna kontrollverksamheten, anställa mer än en inspektör. Denne borde i så fall placeras i lönegraden B 28.

Riksräkenskapsverket anför, att det ville synas att en placering i lönegraden B 26 av den överinspektör, som skulle övervaka täckdikningsverksamheten, väl motsvarade denne befattningshavare åliggande arbetsuppgifter. Jämväl *allmänna civilförvaltningens lönenämnd* — som icke haft något att erinra mot att överinspektören för vattenavledningsverksamheten placerades i lönegraden B 29 — finner att den befattningshavare, som närmast skulle övervaka täckdikningsverksamheten, erhållit en alltför hög löneställning enligt sakkunnigförslaget. Med hänsyn till såväl de för befattningen erforderliga kvalifikationerna som arten av befattningshavarens arbetsuppgifter ville lönenämnden föreslå, att nu ifrågavarande tjänst placerades i lönegraden B 26, varvid densamma lämpligen borde benämnas förste byråinspektör. *Lantbruksstyrelsen* — som särskilt understrukit betydelsen för ett bättre tillgodoseende av de ekonomiska synpunkterna genom inrättandet av de föreslagna överinspektörerna — anser dock försiktigheten bjuda, att den ena överinspektören, nämligen den som skulle hava agronomisk utbildning och närmast hava att övervaka hushållningssällskapens täckdikningsverksamhet, tillsvidare gäves tjänsteställning som befattningshavare å extra stat. Det kunde nämligen sättas i fråga, att vid en kommande allmän utredning om hushållningssällskapens verksamhet och uppgifter någon ändring kunde komma att inträda i fråga om administreringen av täckdikningsverksamheten.

Lantbrukshögskolans lärarråd finner förslaget om inrättande av ifrågavarande överinspektörsbefattningar synnerligen välbetänkt och har icke något att erinra mot de uppställda kompetenskraven för dessa tjänstemän. Lärarrådet ville dock starkt understryka vikten av, att befattningshavarna i fråga besuttede icke blott god teknisk utbildning, utan även framstående kompetens och stor erfarenhet angående agronomiskt-ekonomiska spörsmål, för så vitt syftet att vinna en verkligt effektiv kontroll över torrlägningsföretagens rationella utförande och ekonomiska berättigande skulle uppnås.

Vidkommnde de sakkunnigas uttalande, att det efter omorganisationens genomförande icke syntes vara erforderligt att längre uppehålla kravet att den som komme i fråga att erhålla befattningen såsom byråchef å lantbruksstyrelsens kulturtekniska byrå skulle äga lantbruksingenjörs utbildning anför *lantbrukshögskolans lärarråd* att, med hänsyn till verksamhetens stora omfattning och betydelsen av att ett samarbete komme till stånd mellan olika på området arbetande krafter, det syntes lärarrådet av vikt, att till chef för kulturtekniska byrån valdes en person, som genom sin tidigare verksamhet framför allt visat sig vara i besittning av administrativ förmåga och övriga för tjänsten erforderliga rent personliga egenskaper, varför lärarrådet ville livligt förorda detta förslag. Liknande synpunkter anföras av *länsstyrelserna i Uppsala och Örebro län*.

Lantbruksstyrelsen avstyrker förslaget i denna del och framhåller därvid, att föredraganden av de kulturtekniska ärendena i styrelsen måste även tekniskt fullt behärska de ärenden han företrädde. *Föreningen Statens lantbruksingenjörer* påpekar, att det ju kunde tänkas att olika åsikter i en teknisk angelägenhet uppkomme antingen mellan de bägge överinspektörerna el-

ler mellan en överinspektör och en lantbruksingenjör, och i en sådan situation torde det vara synnerligen fatalt, om byråchefen skulle sakna möjlighet att sakligt bedöma frågan. Föreningen hade också svårt att tro, att en person utan ingående kunskap i dikning och vattenavledning skulle kunna på tillfredsställande sätt sköta föredragningen i torrlägningsärenden.

Vad angår den av de sakkunniga föreslagna förhöjningen av det till byråchefen å kulturtekniska byrån utgående personliga lönetillägget avstyrkes förslaget av såväl *statskontoret*, *riksräkenskapsverket* och *lönenämnden* som *lantbruksstyrelsen*.

De sakkunnigas förslag att statsbidrag till förrättningskostnad skulle kunna erhållas, även i det fall att företaget komme till stånd har i de avgivna utlåtandena tillstyrkts eller lämnats utan erinran. *Förvaltningsutskottet i Gotlands län* ifrågasätter dock huruvida icke bidragssumman skulle kunna höjas ända upp till 75 procent. Att med statsbidrag helt täcka nämnda kostnad ansåge förvaltningsutskottet däremot mindre välbetänkt, enär dessa helt fria förrättningar troligen komme att locka till ett missbrukande därav.

Lantbruksstyrelsen anför i denna del vidare, att ett särskilt kraftigt verkande medel för hindrande av tillkomsten av ur ekonomisk synpunkt mindervärdiga torrlägningsföretag onekligen vore att sänka den nu fastställda kvoten för utgående av bidrag utan återbetalningsskyldighet, enär det utan tvivel kunde förutsättas, att den nuvarande relativt rikliga bidragstilldelningen verkade lockande till utförande av dylika företag. Ehuru det därjämte torde kunna förväntas, att även med någon sänkning av denna bidragskvot torrlägningsverksamheten inom landet ändock skulle få en tillfredsställande omfattning, ville dock styrelsen på av de sakkunniga angivna skäl — nämligen att frågan härom nyligen varit föremål för statsmakternas prövning — icke nu framställa något förslag om en dylik sänkning. Häremot talar jämväl den omständigheten, att täta justeringar av denna bidragskvot måste medföra ojämnheter i bidragstilldelningen och orättvisa de olika torrlägningsföretagen emellan. *Lantbruksstyrelsen* yttrar vidare.

På tal om grunderna för statens understödjande av torrlägningsverksamheten i landet må här erinras, att Kungl. Maj:t genom beslut den 10 maj 1935 anbefallt lantbruksstyrelsen att verkställa utredning i syfte att åstadkomma största möjliga planmässighet och överskådlighet beträffande statens understödsverksamhet till förbättringsarbeten inom jordbruket. Möjligen kan vid verkställande av ifrågavarande utredning det finnas påkallat för styrelsen att för åstadkommande av större enhetlighet i denna understödsverksamhets olika grenar ifrågasätta ändringar i grunderna och formerna för understödjande jämväl av torrlägningsverksamheten. Då emellertid den egentliga vattenavledningsverksamheten väl får förutsättas i detta avseende intaga en särskilt ställning och gå sina egna vägar, tänker styrelsen härvid närmast på täckdikningsverksamheten. Styrelsen har ansett sig böra göra denna reservation i fråga om de nu gällande grunderna för torrlägningsverksamhetens understödjande med statsmedel.

Föreningen Statens lantbruksingenjörer anför att föreningen icke kunde dela de sakkunnigas uppfattning om lämpligheten av gällande bestämmelser

om den högsta relativa kostnad, som borde tillåtas för att statsunderstöd skulle få beviljas till ett torrlägningsföretag. Enligt dessa finge relativa kostnaden, förrättningskostnader inräknade, uppgå till högst kronor 1:10 per förbättringskrona. Föreningen funne denna bestämmelse mindre rationell så till vida, som förrättningskostnaderna vid tidpunkten för prövning av frågan om statsunderstöds beviljande redan vore utgivna och icke kunde genom ett vägrande av statsunderstöd inbesparas. Föreningen ansåge, att frågeställningen vid denna tidpunkt rätteligen borde vara: Hur förhålla sig de ytterligare kostnaderna för företaget till det förbättringsvärde, som genom dessa ytterligare kostnaders nedläggande kan påräknas? Den sålunda uträknade relativa kostnaden borde enligt föreningens förmenande få uppgå till högst 1: 00 krona per förbättringskrona, för att företaget skulle kunna komma i åtnjutande av statsunderstöd. Härigenom skulle också bestämmelsen i fråga komma i god överensstämmelse med motsvarande bestämmelser i vattenlagen angående dels vissa vattenavlednings- och invallningsföretags tillåtlighet, dels skyldigheten för »icke sökande» att, oavsett andelen i förrättningskostnader, svara för sin andel i övriga kostnader intill förbättringsvärdet.

Över det av torrlägningskommittén i den förut refererade skrивelsen den 24 februari 1939 framlagda förslaget har infordrat yttrande avgivits av *lantbruksstyrelsen* som — efter att ha berört torrlägningsföretagens betydelse såsom beredskapsarbeten — anför, att såsom även torrlägningskommittén framhållit arbeten av detta slag icke kunde igångsättas, med mindre i enlighet med vattenlagens bestämmelser upprättade arbetsplaner för desamma föreläge. Åtgärder i sådant syfte funne därför lantbruksstyrelsen i likhet med torrlägningskommittén vara påkallade. Enär vidare kostnaderna för verkställandet av för ändamålet erforderliga undersökningar och utredningar kunde bli väl betungande för de av företagen berörda jordägarna, syntes statens medverkan till bestridande av sagda kostnader ofrånkomlig. Likaså finge förutsättas, att, därest arbetsföretag av detta slag skulle kunna bringas till verkställighet i önskvärd omfattning, staten bidroge till kostnaderna härför med större procentuell andel än vad eljest vore fallet.

Med den inställning lantbruksstyrelsen sålunda hade till ifrågavarande spörsmål ville styrelsen uttala sin anslutning i princip till vad torrlägningskommittén härutinnan anfört. Styrelsen funne det emellertid tveksamt, huruvida anledning funnes att, såsom kommittén föreslagit, utsträcka statens medverkan i dessa delar att omfatta även arbeten, som med hänsyn till deras ringa omfattning väl knappast kunde tillmätas något egentligt värde ur beredskapssynpunkt. Likaså syntes det styrelsen kunna ifrågasättas, huruvida icke en för vinnande av det avsedda syftemålet fullt effektiv medverkan från statens sida borde kunna ernås med en i allmänhet procentuellt något lägre bidragsgivning än vad torrlägningskommittén föreslagit.

Vad beträffade storleken av de belopp, vilka torrlägningskommittén ansett böra anvisas för åstadkommande av dels erforderliga arbetsplaner och

dels utförandet av önskvärda beredskapsarbeten, vore det icke möjligt för styrelsen att därom i ärendets nu föreliggande skick göra något uttalande.

Under åberopande av det anförda ville lantbruksstyrelsen i stort sett tillstyrka bifall till vad torrläggningskommittén föreslagit, därvid styrelsen dock förutsatte, att, innan närmare bestämmelser och villkor för åtnjutande av ifrågavarande statsbidrag meddelades, frågan därom underkastades en mera ingående prövning, än vad i detta sammanhang kunnat ske.

Vad slutligen angår de av de sakkunniga behandlade frågorna, för vilka redogörelse lämnats under rubriken Vissa spörsmål rörande förhållandet mellan täckdikningsverksamheten och den övriga avdikningsverksamheten, har spörsmålet om behörighet för jordbrukskonsulent att i samband med upprättande av täckdikningsplan handlägga förrättning rörande mindre avlopp upptagits till skärskådande i ett flertal yttranden.

Sålunda framhåller *förvaltningsutskottet i Uppsala län* i sitt av *länsstyrelsen* åberopade yttrande, att det syntes utskottet som om det vore en ytterligare konsekvens av de sakkunnigas ståndpunkt, att beträffande vissa mindre företag syneförrättning vore onödig, att låta dessa planläggas av hushållningssällskapens konsulenter. Hit hörde i främsta rummet avloppsdiken, föranledda av täckdikningsföretag och där några intressemötsättningar icke kunde antagas uppstå. Om dessa bleve utförda genom hushållningssällskapens förmedling, skulle detta för jordbrukarna innebära en förenkling och ett förbilligande.

Jämväl *förvaltningsutskottet i Östergötlands län*, vars uttalanden *länsstyrelsen* funnit beaktansvärda, uttalar sig för att avlopp av nu ifrågavarande beskaffenhet skola få utföras av jordbrukskonsulent samt anför, att en dylik anordning vore ägnad att medföra påtaglig förbättring och kostnadsbesparing. Huruvida till dylika av jordbrukskonsulent planlagda avlopp borde utgå allenast understöd ur avdikningsanslaget eller i förekommande fall även lån ur avdikningslånefonden, vore *förvaltningsutskottet* icke berett att för sin del nu taga slutgiltig ställning till; utskottet vore dock närmast av den uppfattningen att båda formerna för understöd vore tänkbara. Vidkommande jordbrukskonsulenternas kompetens att utföra nu åsyftade förrättningar ansåge utskottet densamma vara ställd utom allt tvivel. Utskottet kunde vidare icke inse, varför ett så omständligt förfarande som det av de sakkunniga uppskisserade skulle bliva nödvändigt, för den händelse lantbruksstyrelsen skulle finna anledning till erinran mot ett uppgjort förslag. Utskottet föreställde sig nämligen, att saken i allmänhet och utan svårighet skulle kunna ordnas så, att i jordbrukskonsulentens instruktion inrymdes en bestämmelse att han skulle vara skyldig att ställa sig till efterrättelse de anvisningar, som lantbruksstyrelsen kunde finna erforderligt meddela angående handläggningen av de avdikningsförrättningar, varom här vore fråga. Därav syntes i sin tur följa, att styrelsen i förekommande fall kunde vända sig direkt till konsulenten för vinnande av rättelse i förhållanden, som givit

anledning till erinran från styrelsens sida. Utskottet ville som jämförelse erinra om att motsvarande anordning förekomme t. ex. beträffande hushållningssällskapets tuberkulosveterinärer, och det hade hittills icke förekommit att medicinalstyrelsen ansett sig behöva göra hänvändelse direkt till hushållningssällskapet för vinnande av rättelse, där sådan befunnits påkallad. Vad slutligen anginge upprättandet av ytterligare ett exemplar av förrättningsakterna rörande företagen, syntes detta ej innebära större olägenhet, enligt utskottets mening i varje fall ej så stor, att den rimligen borde tillmätas avgörande betydelse.

Förvaltningsutskottet och länsstyrelsen i Gotlands län erinra om den befogenhet, som utan olägenhet tillagts skogsvårdsstyrelsens tjänstemän för liknande företag i skogsmark, samt anföra beträffande lämplig gräns för dylika mindre dikningsföretag, att denna kunde sättas till sådana, där kostnaden beräknats till högst 1,000 kronor samt där statsbidrag men icke lån utginge.

Vidkommande storleksgränsen för de ifrågavarande enklare dikningsföretagen anser *förvaltningsutskottet i Gävleborgs län* — som jämväl erinrar om den skogsvårdsstyrelsernas tjänstemän uti ifrågavarande avseende tillkommande befogenheten — att som lämplig gräns uppåt syntes kunna sättas en kostnadssumma av 1,000 kronor. *Förvaltningsutskottet och länsstyrelsen i Västerbottens län* föreslå, att förrättningar inom storleksklasser intill 5,000 kronors kostnad och avseende högst fem delägare i dikningsföretaget måtte få handläggas av hushållningssällskapens jordbrukskonsulenter i samband med täckdikningsplanläggning samt att bidrag med förslagsvis 50 procent av kostnaden måtte få av sällskapen beviljas från särskilt för ändamålet anvisat anslag.

Förvaltningsutskottet i Gävleborgs län yttrar vidare, att i fråga om tillvägagångssättet för utrönande av vilka företag, som kunde eller icke kunde utföras av hushållningssällskapen, det möjligen kunde invändas, att dubbla undersökningar måste göras. Utskottet utginge dock ifrån att lämplig ordning fordrade, att vid varje dikningsföretag en förberedande undersökning i stora drag verkställdes rörande företagets lämplighet, innan mera omfattande planlägningsåtgärder igångsattes. Beträffande små företag vore en sådan undersökning lätt utförd. Denna gång för handläggande av ett avloppsdikesföretag hade sedan länge tillämpats av hushållningssällskapen, åtminstone skedde så inom Gävleborgs län. Det inträffade nämligen ofta, att sällskapets jordbrukskonsulent kallades för utförande av planläggning av ett avlopp. Funne då konsulenten vid en första undersökning, att företaget vore av den omfattning att det kunde löna sig att söka statsbidrag för detsamma, föranstaltade konsulenten om att sakägarna begärde förordnande för statens lantbruksingenjör att handlägga förrättning angående företaget. På den vägen hade inom Gävleborgs län ett mycket stort antal dikningsföretag kommit under lantbruksingenjörs handläggning.

Yrkanden om behörighet för jordbrukskonsulent i nu ifrågavarande avseende framställas vidare av *förvaltningsutskottet i Kristianstads län, läns-*

styrelsen och norra hushållningssällskapets förvaltningsutskott i Älvsborgs län, förvaltningsutskotten och länsstyrelserna i Skaraborgs och Kopparbergs län samt förvaltningsutskottet i Örebro län. Förvaltningsutskottet i Kristianstads län påpekar därvid, att genom en sådan anordning komme i själva verket lantbruksingenjörerna att befrias från bestyret med handläggning av de mindre företagen och kunde inrikta sig på de i tekniskt avseende mera krävande tjänsteuppgifterna.

De sakkunnigas förslag i fråga om sammansättningen av täckdikningsnämnderna har föranlett *förvaltningsutskottet i Södermanlands län* att i sitt utlåtande, som återopas av *länsstyrelsen*, framhålla, att de sakkunniga väl föreslagit, att lantbruksingenjören skulle närvara vid täckdikningsnämndens sammanträden, men att det beträffande hushållningssällskapens förrättningsmän däremot endast utsades, att de i förekommande fall borde beredas tillfälle att taga kännedom om lantbruksingenjörernas förrättningar. Enligt utskottets mening skulle samarbetet säkerligen bliva mera givande och framför allt jordbrukets intressen, vilket borde vara det väsentliga, bättre tillvaratagas, om det därjämte stipulerades, att sällskapets jordbrukskonsulent för dikesfrågor skulle beredas tillfälle att taga del av lantbruksingenjörens förrättningar, innan de slutgiltigt fastställdes för utförande. *Förvaltningsutskottet i Örebro län*, vars yttrande i allt väsentligt biträdades av *länsstyrelsen*, anför, att för att åstadkomma eller utveckla ett samarbete mellan statens och hushållningssällskapets tjänstemän borde vederbörande lantbruksingenjörer äga rätt att deltaga i dräneringsnämndens sammanträden samt ledaren av hushållningssällskapets dräneringsverksamhet ha rätt att å vederbörande lantbruksingenjörs kontor taga kännedom om planläggningar av avlopp. Nämda ledare för täckdikningsverksamheten borde givetvis vara ledamot och föredragande i nämnden. *Förvaltningsutskottet i Östergötlands län* finner de sakkunnigas förslag i denna del välbetänt och ägnat att främja ett samarbete, som måste anses bliva till uteslutande gagn för den verksamhet det här gäller. Jämväl *lantbruksstyrelsen* tillstyrker de sakkunnigas förslag härutinnan.

Departementschefen.

Inledningsvis har jag erinrat om den framskjutna plats verksamheten för jordens torrläggning intager bland de åtgärder till höjande av jordbrukets avkastningsförmåga, vilka företagas med stöd från det allmännas sida. Betydelsen för jordbruket av torrläggningsverksamheten, vare sig denna består i åtgärder för upptagande eller förbättrande av avlopp eller i det nödvändiga komplementet till dessa åtgärder, detaljdräneringen eller täckdikningen, torde numera vara så allmänt erkänd att den i detta sammanhang icke behöver ytterligare understrykas. I synnerhet gäller detta den del av verksamheten, som tager sikte på vidmakthållande eller förbättrande av torrläggningsförhållandena på redan avdikad jord. Även verksamheten i syfte att utvinna

ny odlingsmark har på sina håll betydelse, framför allt i Norrland ävensom på sådana orter, där behov finnes att förbättra försörjningsmöjligheterna på ofullständiga jordbruk. Förbises må ej heller att torrlägningsverksamheten någon gång kan ha andra syften än de rent jordbruksbetonade, i det att det t. ex. kan vara fråga om att förbättra de sanitära förhållandena å en trakt.

Av vad min företrädare anförde till statsrådsprotokollet den 15 juni 1934 samt av vad de avdikningssakkunniga utrönt framgår emellertid, att den nuvarande organisationen av torrlägningsverksamheten, särskilt i vad angår vattenavledning och avdikning, är behäftad med åtskilliga brister, vilka bland annat medverkat till uppkomsten av torrlägningsföretag, som varit såtillvida misslyckade, att de orsakat delägarna svåra ekonomiska misräkningar antingen därigenom, att båtnaden visat sig väsentligt understiga vad som därutinnan uppskattats eller helt uteblivit eller därigenom att de beräknade kostnaderna i verkligheten kommit att, ibland högst avsevärt, överskridas. Jämsides med den enskildes förlust har då förlust uppstått för statsverket vanligen på så sätt, att statsmakterna måst träda emellan och genom särskilda, ofta betydande bidrag rädda företaget.

Uppkomsten av dylika misslyckade företag har, såsom de avdikningssakkunniga påpekat, haft sin grund i skilda orsaker, vilka var för sig måhända icke varit av utslagsgivande betydelse men som tillsammans haft de nyssberörda otillfredsställande resultaten. Av den verkställda utredningen framgår, att jämväl andra brister åvila den nuvarande vattenavlednings- och avdikningsverksamheten. De sakkunniga ha, såsom den föregående redogörelsen utvisar, framlagt åtskilliga förslag till berörda bristers avhjälpande. Med den avgränsning, för vilken jag inledningsvis redogjort, och med de jämkningar, som föranletts av en inom jordbruksdepartementet verkställd överarbetning av sakkunnigförslaget, synes mig detta kunna i stort sett läggas till grund för ett statsmakternas beslut i ämnet.

Organisationen. Ehuru väl det nuvarande systemet för lantbruksingenjörernas avlönande samt de för deras tjänstebiträden gällande anställnings- och avlöningsförhållandena givetvis icke kunna tilläggas ens den huvudsakliga skulden till uppkomsten av sådana misslyckade torrlägningsföretag, varom jag nyss talat, torde det dock vara ställt utom tvivel, att nämnda system och förhållanden äro i behov av en genomgripande förändring i riktning mot att göra lantbruksingenjörerna oberoende av taxeinkomster samt att bereda tjänstebiträdena statsanställning. Vad särskilt sistnämnda fråga angår kan det nämligen enligt min uppfattning icke anses lämpligt, att en tjänstemannakår, som har att förrätta ett rent statligt arbete, icke endast är undandragen tjänstemannaansvar utan även är berövad de förmåner, som en anställning i statens tjänst medför.

Det av de sakkunniga framlagda förslaget beträffande lantbruksingenjörerna och deras tjänstebiträden synes mig vara av beskaffenhet att kunna i huvudsak godtagas. Dess genomförande kommer emellertid, särskilt under övergångsåren, att medföra en betydande kostnadsökning utöver nu för

ändamålet utgående anslag. Sålunda skulle avlönings- och omkostnadsstaterna, efter vidtagandet av vissa av mig såsom nödiga ansedda jämkningar, komma att visa följande siffror i kronor räknat:

	Avlöningar	Omkostnader	Summa
Första övergångsåret	905,800	541,400	1,447,200
Andra »	897,400	377,400	1,274,800
Tionde »	829,600	377,400	1,207,000

Enligt gällande organisation men med tillämpning av det nya civila avlöningsreglementet utgör summan av avlöningar och omkostnader (353,400 + 290,000 =) 643,400 kronor.

Tages så hänsyn till statsverkets inkomster av lantbruksingenjörsförrättningar, vilka inkomster av de sakkunniga beräknats till 415,000 kronor, skulle den verkliga merkostnaden för den nya organisationen komma att utgöra i kronor räknat:

Första övergångsåret	388,800
Andra »	216,400
Tionde »	148,600.

Med hänsyn till den betydande kostnadsökning, som sålunda skulle uppkomma under de första övergångsåren, synes det av statsfinansiella skäl lämpligt att låta omorganisationen äga rum i två etapper.

Vad då först beträffar förrättningsmännen, d. v. s. lantbruksingenjörer, extra lantbruksingenjörer och behörigförklarade lantbruksstipendiater, torde frågan om deras framtida avlöningsförmåner lämpligen böra göras till föremål för ytterligare övervägande, vadan med fattandet av definitivt beslut angående dessa befattningshavares ställning i lönehänseende torde få anstå till ett kommande år.

Vid den blivande löneregleringen torde den av de sakkunniga berörda frågan angående gottgörelse för minskning i de befattningshavarna nu tillförsäkrade avlöningsförmånerna få upptagas till närmare övervägande. I avvaktan på nämnda lönereglering synas ledigblivande lantbruksingenjörsbefattningar böra uppehållas allenast på förordnande.

Vad härefter angår de hos lantbruksingenjörerna anställda tjänstebiträderna torde det visserligen icke vara lämpligt, att staten, innan lantbruksingenjörerna övergått till det nya avlöningssystemet, övertager ansvaret för all den å distrikten erforderliga biträdespersonalen. I fråga om den del av personalen, varav ett mera stadigvarande behov föreligger, torde emellertid på förut anförda skäl så utan dröjsmål böra ske. Jag ansluter mig alltså till de sakkunnigas förslag att 24 förste assistenter, 20 assistenter samt tillhoppa 34 rit- och skrivbiträden erhålla statsanställning. I likhet med de sakkunniga anser jag denna anställning böra göras i den formen, att nämnda biträden bliva extra ordinarie tjänstemän.

Vidkommande de kompetensvillkor, som böra uppställas för erhållande av

befattning såsom assistent, synas mig de för närvarande för förste assistent stadgade kompetensfordringarna lämpliga, dock med den ändringen att minimitiden för den praktiska tjänstgöringen hos lantbruksingenjör eller behörigförklarad lantbruksstipendiat bestämmes till två år. För att bli antagen till förste assistent bör därutöver fordras ytterligare minst tre års dylik praktisk tjänstgöring.

I fråga om placeringen i lönegrad av ifrågavarande befattningshavare förordar jag att förste assistenter till ett antal av 24 placeras i 16 lönegraden och assistenter till ett antal av 20 i 14 lönegraden. Vad beträffar de föreslagna 34 rit- och skrivbiträdena torde 24 dylika biträden med benämningen ritbiträden få placeras i 7 lönegraden och 10 biträden, vilka böra benämnas kontorsbiträden, i 4 lönegraden.

Antalet förste assistenter och ritbiträden är av de sakkunniga beräknat med hänsyn till att en förste assistent och ett ritbiträde böra tjänstgöra å ett vart av de 24 lantbruksingenjörskontoren. Jag finner lämpligt att så sker, dock bör lantbruksstyrelsen äga rätt att härutinnan tillsvidare göra sådana jämkningar, som kunna vara betingade av de för närvarande rådande faktiska tjänstgöringsförhållandena. Fördelningen av de 20 assistent- och 10 kontorsbiträdesbefattningarna på de olika lantbruksingenjörskontoren torde få verkställas av lantbruksstyrelsen.

Antalet i tjänst varande förste assistenter är för närvarande 26, medan enligt det av mig förordade förslaget 24 sådana skola anställas. Såsom de sakkunniga framhållit lära de två förste assistenter, vilka icke kunna erhålla anställning såsom förste assistenter enligt den nya ordningen, böra beredas anställning såsom assistenter. Härigenom komma de emellertid att få vidkännas någon löneminskning. Billighetsskäl synas mig tala för, att dessa befattningshavare genom ett lönetillägg bibehållas vid nu innehavda löneförmåner. Detta tillägg torde få beräknas till högst 600 kronor för en var av dem eller tillhopa till högst 1,200 kronor.

Av de nu tjänstgörande förste assistenterna och assistenterna torde allenast ett fåtal inneha den i det föregående såsom villkor för dessa tjänster angivna erforderliga formella kompetensen. Förefintliga brister i detta avseende synas emellertid åtminstone vad beträffar förste assistenterna uppvägas av deras mångåriga praktiska tjänstgöring. Sålunda utvisa införskaffade uppgifter beträffande förste assistenterna att deras tjänstetid hos lantbruksingenjör växlar mellan lägst 12 och högst 35 år, medeltalet för samtliga 26 förste assistenter utgör $18\frac{3}{4}$ år. För assistenterna utgjorde, enligt vad som anföres av de sakkunniga, medeltalet av tjänsteåren $5\frac{3}{4}$ år. Av de av de sakkunniga lämnade uppgifterna framgår jämväl, att flertalet assistenter besitta teoretisk underbyggnad av tillfredsställande beskaffenhet. I betraktande härav synas lämpligen de blivande förste assistent- och assistentbefattningarna böra besättas med de nuvarande innehavarna av dessa tjänster och jag ämnar vid bifall till förslaget i övrigt framdeles föreslå Kungl.

Maj:t att så sker. Motsvarande åtgärder ämnar jag jämväl föreslå vid besättande av de nya befattningarna såsom rit- och kontorsbiträden.

Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att, i de fall så prövas skäligt, under hänsynstagande till befattningshavarnas föregående anställning och därunder åtnjutna avlöningsförmåner besluta, att befattningshavarna skola placeras i högre löneklass än begynnelselöneklassen. I fråga om deras tjänsteårsberäkning för erhållande av pension torde få ankomma på lantbruksstyrelsen att därutinnan till Kungl. Maj:t ingiva förslag om tillämpande av de i 3 § 2 mom. civila pensionsreglementet angivna reglerna.

Däremot kan jag icke biträda det av Föreningen Lantbruksingenjörssassistenter framställda förslaget, att behörighet skall tillerkännas förste assistenterna att självständigt handlägga enklare förrättningar, d. v. s. sådana förrättningar, där syneförrättning ej är erforderlig och enighet råder bland delägarna i företaget. Mot en sådan åtgärd synes mig tala de förut berörda växlande teoretiska kvalifikationerna hos medlemmarna av assistentkåren. Något direkt behov av en sådan utvidgning av förrättningsmännens krets synes mig ej heller förefinnas, därest, såsom jag längre fram kommer att föreslå, behörighet tillerkännes jordbrukskonsulent att i samband med uppgörande av täckdikningsplan handlägga förrättning rörande mindre avlopp.

Såsom framgår av redogörelsen för tjänstebiträdernas nuvarande anställnings- och avlöningsförhållanden ankommer det på lantbruksingenjör att dels bidra till avlöningar av förste assistenter och assistenter med angivna belopp, dels helt ansvara för avlöandet av övriga tjänstebiträden. Därest nu staten övertager ansvaret för avlöandet av förste assistenter, assistenter samt flertalet rit- och kontorsbiträden, lära lantbruksingenjörerna böra åläggas att av sina inkomster till statsverket avstå belopp, ungefärligen motsvarande dem, som de för närvarande ha att utgiva för nämnda tjänstebiträdens avlöande. Nämnda belopp synas mig lämpligen kunna bestämmas till förste assistent 175 kronor, för assistent 150 kronor, för ritbiträde 175 kronor och för kontorsbiträde 125 kronor, allt för månad. För år räknat uppgå dessa bidrag till ungefär 150,000 kronor, vilket belopp torde böra i riksstaten uppföras såsom en särskild inkomsttitel, förslagsvis benämnd Inkomster av lantbruksingenjörsförrättningar. Övriga för verksamheten erforderliga tjänstebiträdens avlöning torde lantbruksingenjörerna ha att liksom hittills själva bestrida.

Med den ståndpunkt jag nu intagit till frågan om lantbruksingenjörernas övergång till det nya avlöningssystemet tarvar de sakkunnigas förslag i vad rör omkostnadsstaten intet yttrande från min sida annat än beträffande reseersättningarna. Väl finner jag därvid vad de sakkunniga och lantbruksstyrelsen anfört angående otillräckligheten av de enligt nu tillämpat besparingsreglemente utgående traktamentsersättningarna värt beaktande. I avbidan på ett fullständigt genomförande av omorganisationen finner jag dock icke skäl föreligga att vidtaga annan ändring i detta reglemente än att jag i anslutning till statskontorets förslag förordar höjning av traktamentsersätt-

ningen till lantbruksstipendiat och förste assistent från 10 till 11 kronor för dygn, därav för dag 7 kronor och för natt 4 kronor.

De instruktioner och övriga bestämmelser, som föranledas av den partiella omorganisationen, såsom i fråga om tjänstgöringstid m. m., torde det få ankomma på Kungl. Maj:t eller enligt Kungl. Maj:ts förordnande lantbruksstyrelsen att utfärda.

Verksamheten. Vad de sakkunniga anført i fråga om möjligheterna till snabbare handläggning å lantbruksingenjörssdistrikten, beträffande den nuvarande indelningen av riket i lantbruksingenjörssdistrikt ävensom rörande frågan om anställande av ytterligare extra lantbruksingenjörer biträdes av mig.

Vidkommande härefter frågan om snabbare handläggning hos myndigheterna av berörda ärenden och då först den föreslagna ändringen av nuvarande ordning för understödens beviljande synas mig övervägande skäl tala för ett genomförande av de sakkunnigas förslag att beslutanderätten i fråga om beviljande av såväl statsbidrag från avdikningsanslaget som lån från avdikningslånefonden som regel skall tillkomma lantbruksstyrelsen. Från denna huvudregel torde emellertid undantag få göras, i det att då fråga uppkommer om att vid beviljandet av understöd göra avsteg från vedertagna principer eller då företaget berör allmänna intressen av större betydelse eller lantbruksstyrelsen eljest finner det tvivelaktigt, huruvida lån eller bidrag må utgå, frågan skall av lantbruksstyrelsen underställas Kungl. Maj:ts prövning. Till allmänna intressen torde böra räknas sådana, som göra sig gällande, när fråga uppstår om urtappning eller reglering av mera betydande sjö eller vattendrag, eller när genom företaget åstadkommes mera påtaglig förändring av landskapsbilden eller detsamma eljest inverkar på naturskydd och dylikt. Jämväl de fall, när på grund av mera betydande kostnadsökningar eller förändringar i företagets utförande fråga uppkommer om beviljande av ökat statsunderstöd, torde böra förbehållas Kungl. Maj:ts avgörande. Därigenom synes mig nämligen beredas möjlighet för Kungl. Maj:t att mera direkt bilda sig en uppfattning om huru den statsunderstödda torrläggningsverksamheten handhaves av de i första hand ansvariga förrätningsmännen. På sätt lantbruksstyrelsen föreslagit bör jämväl rätten att besluta om inställande av understödens utbetalning ankomma på lantbruksstyrelsen, med rätt dock för styrelsen att, där styrelsen så finner önskvärt, underställa dylik fråga Kungl. Maj:ts prövning.

Vad angår frågan om utbetalningen av beviljade statslån torde, ehuru väl tidsvinsten i de flesta fall icke synes bliva så stor, i enkelhetens intresse samtliga bestyr härmed böra överflyttas från statskontoret till lantbruksstyrelsen. Jämväl bestyren med återbetalningen och redovisningen av utbetalda lån torde böra överflyttas på lantbruksstyrelsen. Då emellertid statskontoret fortfarande skall ha att förvalta avdikningslånefonden, synes prövningen, god-

kännandet och övervakningen av de till säkerhet för länens återbetalande lämnade förbindelserna fortfarande böra ankomma på statskontoret.

Jag torde härefter få övergå till vad de sakkunniga anfört och föreslagit med avseende å tillgodoseendet av ekonomiska synpunkter vid torrlägningsföretagens understödjande med statsmedel.

Beträffande först frågan om lantbruksingenjörernas kompetens synes det mig, i betraktande av att torrlägningsverksamheten dock främst är ett jordbruksekonomiskt problem, att de sakkunniga och jämväl vissa av de hörda myndigheterna alltför litet värdesatt den agronomiska kompetensen hos de befattningshavare, som handhava denna verksamhet. Vad särskilt lantbruksingenjörernas utbildning angår synes det mig rent av kunna ifrågasättas om icke huvuddelen av denna till större båtнад för det allmänna skulle, såsom ock i ett yttrande antytts, kunna förläggas till lantbrukshögskolan. Då jag emellertid icke anser mig böra framlägga förslag i sådan riktning, beror detta bland annat på att jag längre fram ämnar föreslå sådan ändring beträffande täckdikningsnämndernas sammansättning, att därav skall kunna följa ett bättre tillgodoseende inom lantbruksingenjörernas verksamhetsområde av agronomiska synpunkter.

I likhet med de sakkunniga och de hörda myndigheterna och sammanslutningarna finner jag möjligheten till utvidgad kontroll från lantbruksstyrelsens sida över den ifrågavarande verksamheten vara av stor betydelse för dennas riktiga planläggning ur ekonomisk synpunkt. För att en sådan kontroll skall kunna utföras behöver lantbruksstyrelsen otvivelaktigt tillföras ytterligare och för ändamålet speciellt lämpade arbetskrafter. Mot de sakkunnigas förslag i denna del synes emellertid framför allt den invändningen kunna göras, att det knappast kan anses lämpligt att så från varandra avgränsa de föreslagna kontrolltjänstemännens verksamhetsområden. Så t. ex. synes mig avsaknaden av mera djupgående agronomiska kunskaper hos lantbruksingenjörerna närmast böra föranleda till, att den å agronomiska frågor specialiserade överinspektören borde kunna anlitas för konsultation och kontroll av avdikningsföretag. Då alltså frågan om dessa befattningshavares arbetsuppgifter torde vara i behov av ytterligare övervägande, anser jag mig icke för närvarande böra framlägga förslag om inrättande av nya tjänster i lantbruksstyrelsen.

På de av lantbruksstyrelsen anförda skälen ansluter jag mig till uppfattningen, att tillräckliga skäl icke föreligga att sänka den nu till 50 procent fastställda kvoten för utgående av bidrag utan återbetalningsskyldighet.

Vad åter angår frågan om förrättningskostnaderna och då först förslaget att statsunderstöd till sådan kostnad skall kunna lämnas, utan att företaget kommer till stånd, finner jag ett genomförande av detta förslag ägnat att motverka tillkomsten av ekonomiskt icke lönande företag. Rätten att besluta om dylikt understöd, vilket torde böra utgå i form av bidrag utan återbetalningsskyldighet, synes böra förbehållas Kungl. Maj:t. I likhet med de sakkunniga

anser jag att möjlighet att komma i åtnjutande av denna förmån bör förefinnas allenast för intressenter i företag, varom syneförrättning handlagts enligt vattenlagen, samt vidare, att understöd ej må utgå för sådant utredningsarbete, som mot förrättningsmannens avstyrkande verkställts på begäran av vederbörande sakägare. Beträffande storleken av bidraget kan jag icke ansluta mig till meningen, att bidrag borde kunna utgå till hela förrättningskostnaden, utan finner mig böra förorda en begränsning av bidraget till högst 75 procent av samma kostnad.

Vidkommande härefter de av torrlägningskommittén framlagda förslagen synes det mig uppenbart att, därest torrlägningsföretag skola kunna utföras som beredskapsarbeten, planer för utförande av företagen böra vara uppgjorda i förväg. Då det därvid icke lär kunna komma i fråga att belasta de eventuella intressenterna i dylika företag med kostnaderna för planernas uppgörande, torde det få ankomma på staten att gälda dessa kostnader. Medel härtill torde lämpligen kunna erhållas på så sätt, att under nionde huvudtiteln uppföres ett särskilt för ändamålet avsett anslag. Storleken av detta anslag synes mig emellertid för nästkommande budgetår kunna begränsas till 150.000 kronor. Därest ett med ianspråktagande av dessa medel planlagt företag sedermera skulle komma till utförande annorledes än som beredskapsarbete, torde från avdikningsanslaget böra till det föreslagna nya anslaget överföras sålunda gäldad förrättningskostnad till den del densamma enligt de regler, som gälla för förrättningskostnader för i vanlig ordning handlagda torrlägningsföretag skall utgå från avdikningsanslaget.

Vad torrlägningskommittén i övrigt anfört angående förrättningskostnadernas utbrytande från övriga kostnader för genomförandet av ett torrlägningsföretag synes mig innefatta ett beaktansvärt uppslag till ernående av mera rationella metoder vid bidrags- och lånetilldelningen till torrlägningsverksamheten. Då ett genomförande av kommitténs förslag i denna del emellertid torde kräva en ingående omprövning av frågan om den högsta medgivna relativa kostnaden samt, bland andra frågor, storleken i procentuellt avseende av den föreslagna bidragsgivningen torde böra ytterligare övervägas, är jag icke beredd att för årets riksdag framlägga något förslag i denna del.

Vad slutligen angår spörsmålen rörande förhållandet mellan täckdikningsverksamheten och den övriga avdikningsverksamheten ansluter jag mig till den i ett flertal yttranden hävdade uppfattningen om det ändamålsenliga i att tillerkänna jordbrukskonsulent behörighet att vid upprättande av täckdikningsplan handlägga förrättning rörande i samband med täckdikningen stående mindre avlopp. Utom de fördelar för den enskilda jordbrukaren, som en dylik anordning torde medföra, synes mig densamma jämväl bliva av betydelse därigenom, att på så sätt en viss avlastning sker av lantbruksingenjörernas arbetsbörda. Vad de sakkunniga anfört om olägenheten av att ytterligare ett exemplar av förrättningsakten till dylikt företag måste upprättas,

synes icke behöva tillmätas avgörande betydelse, då ju akterna till företag av denna beskaffenhet merendels torde bliva av förhållandevis liten omfattning. I fråga om de bestämmelser och anordningar i övrigt, som kunna bliva erforderliga för att lantbruksstyrelsen må kunna utan alltför omständligt förfarande framställa erinringar mot ett av jordbrukskonsulent uppgjort förslag, ansluter jag mig till vad förvaltningsutskottet i Östergötlands län därutinnan anför.

Som en lämplig avgränsning uppåt av de företag, i fråga om vilkas handläggning jordbrukskonsulent sålunda skall vara behörig, torde lämpligen kunna bestämmas, dels att företaget är av den beskaffenhet, att förrättning rörande detsamma må handläggas utan samband med syneförrättning enligt vattenlagen, dels att kostnaden för företaget icke överstiger 1,000 kronor samt dels att understöd av statsmedel till företaget icke utgår i annan form än såsom bidrag utan återbetalningsskyldighet.

I fråga om sammansättningen av hushållningssällskapens täckdikningsnämnder synes mig erforderligt samarbete mellan de lokala ledningarna av torrlägningsverksamhetens olika grenar bäst bliva tillgodosett på så sätt, att föreskrift meddelas om att såväl lantbruksingenjören som ledaren för hushållningssällskapets täckdikningsverksamhet skall vara ledamot av nämnden. I syfte att bereda utrymme för agronomiska synpunkter vid prövningen av de av de statliga förrättningsmännen handlagda torrlägningsföretagen bör vidare föreskrift lämnas därom, att lantbruksingenjören, respektive inom hushållningssällskapets område verksam extra lantbruksingenjör eller lantbruksstipendiat skall inför nämnden föredraga planerade torrlägningsföretag. I konsekvens härmed böra de statliga förrättningsmän, vilka icke äro ledamöter av nämnden, beredas tillfälle att närvara vid föredragningen eller eljest taga del av föreslagna täckdikningsföretag.

Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda de författningar och övriga föreskrifter, som bliva erforderliga vid bifall till vad jag nu i olika avseenden förordat.

Anslagsbehovet. För innevarande budgetår är såsom jag tidigare erinrat i riksstaten till lantbruksingenjörer och deras biträden: Avlöningar uppfört ett förslagsanslag av 308,500 kronor samt till Lantbruksingenjörer och deras biträden: Reseersättningar ett förslagsanslag av 250,000 kronor.

I årets statsverksproposition har jag, under punkterna 5 och 6, hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde bliva riksdagen förelagd, till nyssnämnda båda ändamål beräkna förslagsanslag av respektive 617,200 och 290,000 kronor.

Vid bifall till vad jag i det föregående förordat rörande organisationen skulle avlöningsstaten för lantbruksingenjörerna och deras biträden komma att erhålla följande utseende.

Anslagsposten avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat torde med hän-

syn till löneregleringen för statstjänstemännen i allmänhet höra uppräknas från 157,800 kronor till 182,700 kronor.

Från posten arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, bestridas för närvarande icke blott arvoden till 7 extra lantbruksingenjörer med 4,800 kronor till en var av dem och lantbruksstipendiater med en sammanlagd tjänstgöringstid av högst 96 månader med 250 kronor för månad, utan även statens bidrag till förste assistenternas och assistenternas avlöning. Sedan, vid bifall till vad jag förordat i fråga om assistentkårens statsanställning, avlöningarna till förste assistenter och assistenter komma att utgå från särskild anslagspost, torde nu ifrågavarande post böra beräknas till 64,680 kronor. Från posten skola bestridas arvoden till extra lantbruksingenjörer och lantbruksstipendiater, vilka arvoden torde, efter inräkning av 13 procent dyrtidstillägg, böra utgå med respektive 5,400 kronor för år och 280 kronor för månad. Å de sålunda uppräknade arvoden torde icke böra utgå rörligt tillägg.

Såsom jag nyss påpekade torde härefter böra upptagas en ny anslagspost med benämningen Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal. Denna post torde i anslutning till vad jag tidigare anfört i fråga om antal och lönegradsplacering av de av mig till statsanställning förordade tjänstebiträderna böra fördelas på två delposter, nämligen Grundavlöningar m. m. med ett belopp av 290,120 kronor samt Avlöningsförhöjningar m. m. med ett belopp av 37,000 kronor. I sistnämnda belopp ingår det av mig förordade lönetillägget till två av de nuvarande förste assistenterna med 1,200 kronor.

Slutligen torde för rörligt tillägg åt ordinarie och icke-ordinarie personal böra beräknas ett belopp av 30,500 kronor.

Vidkommande anslaget till reseersättningar torde detsamma i betraktande av dels den faktiska medelsåtgången under senare år, dels ock den av mig förordade höjningen av traktamentsersättningen åt förste assistenter och lantbruksstipendiater böra upptagas till 290,000 kronor.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

A) med godtagande av de grunder för en partiell omorganisation av den å lantbruksingenjörsdistriktet tjänstgörande personalen, som angivits i det föregående,

1) för lantbruksingenjörer fastställa följande

Personalförteckning.

Tjänstemän å ordinarie stat.

Befattning	Lönegrad
24 lantbruksingenjörer	A 21;

2) för lantbruksingenjörer och deras biträden godkänna följande avlöningsstat, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1939/40:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, <i>förslagsvis</i>	kronor 182,700
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t,	» 64,680
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:	
a) Grundavlöningar	
m. m.	kronor 290,120
b) Avlöningsförhöjningar m. m., <i>förslagsvis</i>	» 37,000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	» 30,500
Summa kronor 605,000;	

3) till *Lantbruksingenjörer och deras biträden: Avlöningar* för budgetåret 1939/40 under nionde huvudtiteln anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 605,000;

4) till *Lantbruksingenjörer och deras biträden: Reserättningar* för budgetåret 1939/40 under nionde huvudtiteln anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 290,000.

B) till *Förrättningskostnader till vissa torrlägningsföretag* för budgetåret 1939/40 under nionde huvudtiteln anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 150,000.

C) besluta, att lantbruksingenjör, extra lantbruksingenjör eller lantbruksstipendiat, hos vilken till tjänstgöring placeras statsanställt tjänstebiträde, skall vara skyldig att i den ordning Kungl. Maj:t bestämmer av sina inkomster av tjänsten såsom bidrag till bitrådets avlöning avstå i det föregående angivet belopp.

D) med godkännande av de riktlinjer för vissa partiella reformer i avseende å den statsunderstödda vattenavlednings- och avdikningsverksamheten, som angivits i det föregående, medgiva att

1) beslutanderätten i fråga om beviljande till torrlägningsföretag av bidrag från statens avdikningsanslag och lån ur statens avdikningslånefond skall med angivna inskränkningar tillkomma lantbruksstyrelsen i stället för såsom för närvarande Kungl. Maj:t,

2) bestyren med ut- och återbetalning samt redovisning av beviljade lån ur berörda lånefond må överflyttas till lantbruksstyrelsen från statskontoret, vilken sistnämnda

myndighet emellertid skall hava att fortfarande förvalta denna lånefond,

3) statsbidrag utan återbetalningsskyldighet må under de i det föregående angivna förutsättningarna av Kungl. Maj:t kunna beviljas till förrättningskostnaden för torrlägningsföretag utan hinder därav att företaget icke kommer till utförande, varvid dock bidraget skall begränsas till att utgöra högst sjuttiofem procent av sagda kostnad,

4) bestämmelser utfärdas innefattande behörighet för jordbrukskonsulent att vid upprättande av täckdikningsplan handlägga förrättning rörande i samband med täckdikning stående mindre avlopp,

5) åtgärder vidtagas i syfte att åvägabringa erforderligt samarbete enligt de riktlinjer, som angivits i det föregående, mellan de lokala ledningarna av torrlägningsverksamhetens olika grenar.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifall och förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Richard Jobson.